

ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE SIGNIFICANCE OF SOUTHEAST ASIA FOR CHINA'S ENERGY

SECURITY IN THE 21st CENTURY

Mr. Toucchapong Phekasut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อความ
มั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21

โดย

นายรัชพงศ์ เกษะสุด

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ล.พินิตพันธุ์ บริพัตร)

อึ้งฟงค์ เกกะสุด : ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 (THE SIGNIFICANCE OF SOUTHEAST ASIA FOR CHINA'S ENERGY SECURITY IN THE 21st CENTURY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ปราณีทิพย์รัตน์, 128 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 ผ่านกรอบแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ โดยมีสมมติฐานว่าเพื่อแก้ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งพลังงานและความไม่เสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน ส่งผลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน และความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงาน

จากการศึกษาพบว่า ความสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นของความมั่นคงทางพลังงานทั้งในการเข้าถึงแหล่งพลังงานที่เพียงพอต่อความต้องการ และการมีเสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงาน ส่งผลให้จีนเลือกที่จะดำเนินยุทธศาสตร์ที่หลากหลายในการสร้างความมั่นคงทางพลังงาน ซึ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหนึ่งในภูมิภาคที่จีนให้ความสนใจ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งพลังงาน อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการเป็นแหล่งพลังงานของจีน ดูจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ในแง่ปริมาณความต้องการในการบริโภคพลังงานภายในของจีน และนโยบายการบริโภคถ่านหินที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เผชิญปัญหาเดียวกัน อันได้แก่ การบริโภคพลังงานที่เพิ่มขึ้น การลดลงของปริมาณพลังงาน อันเป็นผลจาก ปัญหาในการสำรวจและการพัฒนาพลังงานจากความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ การโหมผลิตพลังงานเพื่อการส่งออก ในขณะที่บทบาทที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีส่วนสำคัญต่อจีน ก็คือ การสร้างเสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงาน เพราะมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ 2 ประการ คือ ประการแรก การตั้งอยู่บนเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน 2 เส้นทางคือ เส้นทางที่ขนส่งพลังงานมาจากละตินอเมริกา ตะวันออกกลาง ผ่านทางช่องแคบมะละกา ทะเลจีนใต้ เข้าสู่จีนทางด้านตะวันออก และเส้นทางที่ขนส่งพลังงานมาจากออสเตรเลียผ่านทางช่องแคบ Lombok และเข้าสู่จีนเหมือนเส้นทางแรก ประการที่สอง ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะช่วยให้จีนมีทางออกทางทะเล นอกเหนือจากทางฝั่งตะวันออก ผ่านทางความร่วมมือการสร้างเชื่อมโยงทางด้านคมนาคมต่อกัน และการเข้าไปตั้งฐานทัพเรือในประเทศต่างๆ เพื่อป้องกันภัยคุกคามที่จะส่งผลกระทบต่อลำเลียงพลังงาน อาทิ โครงการความร่วมมือต่างๆ ในเมียนมาร์ และความร่วมมือในการเชื่อมถนน ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ฯลฯ

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2559

5680607024 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORDS: ASEAN / CHINA / ENERGY / ENERGY SECURITY

TOUCCHAPONG PHEKASUT: THE SIGNIFICANCE OF SOUTHEAST ASIA FOR CHINA'S ENERGY SECURITY IN THE 21st CENTURY. ADVISOR: ASST. PROF. PRANEE THIPARAT, Ph.D., 128 pp.

The purpose of the study is to examine the importance of Southeast Asian region for China's energy security in 21st century. The concept of geo-politics is applied as a theoretical framework to analyse the strategic values of Southeast Asian region primarily as a source for energy supplies to Chinese increasing demand for energy, but more importantly, as a safeguard for transportation and logistic routes of energy from other regions to the east coast and Western territories of China.

In order to have access to energy from various sources around the world which would serve the increasing demand for energy consumption in China as a result of domestic economic reform since early 1990s, this study argues that Southeast Asian region is an ideal target for two reasons. First, the regions is blessed with the abundance of energy resources including oil, natural gas and coal. Second, Southeast Asia locates between two oceans with Malacca Strait as their control line of sea transportation. However, as Southeast Asia countries also increasingly consumed more energy, the amount to export is declining. Hence, the finding of this study shows that China's policy of increased engagement with Southeast Asian countries both at bilateral and multilateral levels through ASEAN and subregional cooperation has perfectly served as insurance for the energy security of China's in the 21st Century.

Department: International Relations

Student's Signature

Field of Study: International Relations

Advisor's Signature

Academic Year: 2016

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์ ผู้ซึ่งให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะทางวิชาการ คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมถึงคำปรึกษาการดำเนินชีวิต มาโดยตลอด นอกจากนี้ขอขอบคุณสำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ประธานกรรมการสอบ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ล.พินิตพันธุ์ บริพัตร ที่สละเวลาอันมีค่ามาร่วมเป็นกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งช่วยให้ข้อคิดและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คณาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย ในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่าน ที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อันเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษา และการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่านที่ช่วยเหลือและดำเนินการในด้านต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกต่อการศึกษามาตลอดหลักสูตรการศึกษารวมถึง เจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล นอกจากนี้ขอขอบคุณ นาย กิตติพิศ พุทธิวินิช ที่ช่วยประสานงานในทุกๆ เรื่อง รวมถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ อาจารย์ศิริสุดา แสนอิว รุ่นพี่ปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ซึ่งช่วยการตีพิมพ์บทความทางวิชาการและให้การเขียนวิทยานิพนธ์ดำเนินต่อไปได้ และที่ขาดเสียมิได้ ขอขอบคุณ นาย กอปรธรรม นีละไพจิตร ผู้ซึ่งเป็นทั้งเพื่อนร่วมหลักสูตรปริญญาโท และตรี ที่ได้ช่วยทั้งในการเรียนและเป็นกำลังใจสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วง รวมถึงเพื่อนร่วมคณะทุกท่าน ที่ช่วยเหลือมาโดยตลอดหลักสูตร

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ แม่ น้องชาย น้องสาว และพ่อ ที่ได้ให้คำปรึกษา ตลอดจนความช่วยเหลือในด้านต่างๆ และการสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ มาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.3 สมมติฐานงานวิจัย	19
1.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย	20
1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	22
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	22
1.7 การนำเสนอข้อมูล.....	23
บทที่ 2 สถานการณ์พลังงานของจีน หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ ค.ศ. 1978	24
2.1 มูลเหตุของการขยายตัวของอัตราการใช้พลังงานของจีน	24
2.2 สถานการณ์พลังงานของจีน ก่อนปี ค.ศ. 1993	26
2.2.1 น้ำมัน	26
2.2.2 ถ่านหิน.....	28
2.3 สถานการณ์พลังงานของจีน หลังปี ค.ศ. 1993.....	30
2.3.1 น้ำมัน	32

2.3.2	ก๊าซธรรมชาติ	36
2.3.3	ถ่านหิน.....	38
2.4	ภัยคุกคามจากการพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอก	39
2.4.1	ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งพลังงานภายนอก	39
2.4.2	ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางการขนส่งพลังงาน	40
2.5	ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางพลังงานของจีนจากการพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอก	41
2.5.1	ยุทธศาสตร์การสร้างความหลากหลายในการเข้าถึงแหล่งพลังงาน	41
2.5.2	ยุทธศาสตร์การทูตพลังงาน.....	42
2.5.3	ยุทธศาสตร์น่านน้ำทะเลลึก (Blue Water Navy).....	44
2.6	สรุป	47
บทที่ 3	ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความมั่นคงทางพลังงานของจีน.....	48
3.1	นโยบายต่างประเทศของจีนต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	49
3.2	แหล่งพลังงานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน.....	55
3.2.1	ปริมาณการบริโภคพลังงานของจีน	55
3.2.1.1	พลังงานถ่านหิน.....	55
3.2.1.2	พลังงานน้ำมัน	57
3.2.1.3	พลังงานก๊าซธรรมชาติ.....	58
3.2.2	สัดส่วนของการบริโภคพลังงานของจีนแยกตามประเภทพลังงาน.....	60
3.2.3	นโยบายพลังงานของจีน.....	64
3.2.4	ปริมาณพลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	66
3.2.4.1	ปริมาณพลังงานภายในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียน.....	67
3.2.4.2	ปริมาณพลังงานบริเวณทะเลจีนใต้	73
3.2.5	สถานการณ์พลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	76

3.3 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการตอบสนองต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของ จีน : การเป็นแหล่งพลังงาน.....	79
3.3.1 น้ำมัน	79
3.3.2 ก๊าซธรรมชาติ	80
3.3.3 ถ่านหิน	80
3.4 ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน	81
3.5 ความไม่สงบและขาดเสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน	86
3.5.1 ภัยคุกคามจากลักษณะของภูมิประเทศและภูมิอากาศ	86
3.5.2 ภัยคุกคามจากธรรมชาติ	87
3.5.3 ภัยคุกคามจากโจรสลัด.....	87
3.5.4 ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเล	91
3.5.5 ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้.....	92
3.6 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการตอบสนองต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของ จีน : การเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมต่อเส้นทางการขนส่งพลังงาน	94
3.6.1 โครงการความร่วมมือระหว่างเมียนมาร์และจีน	98
3.6.2 โครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.....	102
3.7 สรุป	104
บทที่ 4 สรุป	105
4.1 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความมั่นคงทางพลังงานของจีน	106
4.2 ทิศทางในอนาคต	110
รายการอ้างอิง.....	116
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	128

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1. แหล่งถ่านหินสำรองของจีน.....	29
ภาพที่ 2. The Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road	43
ภาพที่ 3. สถิติการขนส่งพลังงานน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของจีนทั้งทางบกและทางทะเลจาก แหล่งพลังงานต่างๆ ที่จีนพึงพิง ปี ค.ศ. 2013	83
ภาพที่ 4. โครงการความร่วมมือพม่า-จีนในการสร้างท่อส่งน้ำมันและท่อส่งก๊าซธรรมชาติ	101

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1. เปรียบเทียบปริมาณการผลิตและการบริโภคน้ำมันภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 1991-2015.....	33
ตารางที่ 2. เปรียบเทียบปริมาณการผลิตและการบริโภคก๊าซธรรมชาติภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015	36
ตารางที่ 3. สถิติการกระทำอันเป็นโจรสลัดในช่วงปี ค.ศ. 2011-2015 ในบริเวณภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้และโซมาเลีย	88

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1. การนำเข้าน้ำมันดิบของจีนในปี ค.ศ. 2014 แยกตามสัดส่วนการนำเข้าของแต่ละประเทศ.....	35
แผนภูมิที่ 2. การนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากแหล่งพลังงานภายนอกประเทศของจีน ในปี ค.ศ. 2014.....	37
แผนภูมิที่ 3. ปริมาณการบริโภคถ่านหินภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015.....	56
แผนภูมิที่ 4. ปริมาณการบริโภคน้ำมันภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015	57
แผนภูมิที่ 5. ปริมาณการบริโภคก๊าซธรรมชาติภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015.....	59
แผนภูมิที่ 6. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2010.....	60
แผนภูมิที่ 7. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2012.....	61
แผนภูมิที่ 8. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2014.....	62
แผนภูมิที่ 9. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2015.....	63
แผนภูมิที่ 10. การนำเข้าพลังงานน้ำมันของจีน แบ่งตามลักษณะในการขนส่ง	82
แผนภูมิที่ 11. จำนวนเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในภูมิภาคต่างๆทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2015.....	89
แผนภูมิที่ 12. จำนวนการกระทำอันเป็นโจรสลัด 5 อันดับที่สูงที่สุดในปี ค.ศ. 2015 จากทั้งหมด 246 เหตุการณ์ทั่วโลก	90

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

จากความล้มเหลวของนโยบายในการพัฒนาประเทศจีนในสมัยเหมาเจ๋อตุง ซึ่งเป็นการนำเอาหลักการคอมมิวนิสต์ของอดีตสหภาพโซเวียต ซึ่งเน้นหลักของความยุติธรรมทางสังคมและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักสำคัญ 3 ประการ คือ การสร้างดุลยภาพระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาสังคม การพึ่งพาตนเองให้ได้ และการกำหนดรูปแบบและวิธีการกระจายผลในทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน¹ มาปรับใช้ โดยหลักการพัฒนาเศรษฐกิจของเหมาเจ๋อตุงนั้นเป็นการวางแผนจากส่วนกลาง ภายใต้นโยบายการก้าวกระโดด (Great Leap Forward) ที่มุ่งเน้นพัฒนาภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมผ่านระบบคอมมูน² อย่างไรก็ตาม จากการตัดความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต ส่งผลให้จีนต้องหันมาพึ่งพาตนเอง รวมถึงปรับนโยบายอีกครั้งในปี ค.ศ. 1958-1959 ภายใต้นโยบายการก้าวกระโดดอย่างยิ่งใหญ่ โดยเร่งการพัฒนาเพิ่มขึ้นอีก 2 เท่า รวมถึงปรับเปลี่ยนการวางแผนจากส่วนกลางไปสู่การกระจายอำนาจ อีกทั้งยังกำหนดอย่างชัดเจนว่าประชากรคนใดมีอาชีพเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม ซึ่งนับว่าเป็นการดำเนินนโยบายอย่างสุดโต่ง แต่ผลของการพัฒนาดังกล่าวก็ไม่ได้ช่วยให้ประชากรภายในประเทศมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กลับส่งผลให้ประชากรล้มตายเป็นจำนวนมาก เศรษฐกิจก็ตกต่ำอย่างรุนแรง³ รวมถึงการพัฒนาดังกล่าวยังใช้ปริมาณทรัพยากรและงบประมาณในการพัฒนาในปริมาณมหาศาล ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้น จนนำไปสู่การปฏิวัติวัฒนธรรมในช่วงปี ค.ศ. 1966-1967

เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมสิ้นสุดลง อีกทั้งสงครามเย็นที่เริ่มคลี่คลายลง รวมถึงการขึ้นสู่อำนาจของนายเติ้ง เสี่ยวผิง เศรษฐกิจของจีนฟื้นตัวและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากความล้มเหลวของการพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยเหมาเจ๋อตุงที่เร่งรัดพัฒนาประเทศให้ทันสมัย จนส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประชากรและสภาพเศรษฐกิจของจีนตกต่ำอย่างมาก ดังนั้น นายเติ้ง เสี่ยวผิงจึงปฏิรูป

¹ อภิญา รัตนมงคลมาศ, กระบวนการพัฒนาและยุทธศาสตร์ทางเลือกสาธารณะ หน่วยที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาของสาธารณรัฐประชาชนจีน (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550).

² อารายธรรมจีน : สมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน [online] Available, from: 202.143.128.82/.../อารายธรรมจีนสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยสาธารณรัฐ [16 สิงหาคม 2558]

³ อภิญา รัตนมงคลมาศ, กระบวนการพัฒนาและยุทธศาสตร์ทางเลือกสาธารณะ หน่วยที่ 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาของสาธารณรัฐประชาชนจีน.

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเสียใหม่ จากเดิมที่กำหนดจากส่วนกลาง ก็ปรับมาเป็นเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่อิงกลไกทางการตลาดมากยิ่งขึ้นตามแนวนโยบายสี่ทันสมัยซึ่งเป็นแนวคิดริเริ่มของนายโจวเอินไหล (Zhou Enlai) โดยจะมุ่งเน้นพัฒนาประเทศจีนให้มีความทันสมัย ใน 4 ด้าน คือ การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเห็นตัวอย่างจากการที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่าง เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดในการบริหารประเทศแล้วประสบผลสำเร็จมากกว่าระบบเศรษฐกิจแบบกำหนดจากส่วนกลาง รวมถึงนโยบายในการเปิดประเทศ เพื่อดึงเงินทุนและเทคโนโลยีจากภายนอก

ภายใต้นโยบายสี่ทันสมัย ได้ส่งผลให้จีนมีการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาที่เห็นเด่นชัดจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว อาทิ

ประการแรก การปฏิรูปภาคการเกษตร จากการขาดแรงจูงใจในการผลิตผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้เกิดสภาวะผลผลิตทางการเกษตรขาดแคลน เนื่องจากการจ่ายค่าผลผลิตทางการเกษตรของรัฐในราคาต่ำตามระบบคอมมูนเดิม ส่งผลให้รัฐยกเลิกระบบดังกล่าว และเปลี่ยนมาใช้ระบบความรับผิดชอบของครัวเรือน โดยมอบสิทธิแก่ประชากรในการครอบครองที่นาผ่านสัญญาเช่าแบบระยะยาว⁴ โดยกำหนดให้เกษตรกรจ่ายค่าเช่าเป็นผลผลิตทางการเกษตรจำนวนหนึ่งส่วนที่เหลือก็ขึ้นอยู่กับประชากรที่จะบริหารจัดการทั้งจะเก็บไว้บริโภคเองหรือนำไปขายต่อตามกลไกตลาด อีกทั้งยังอนุญาตให้มีการทำปุ๋ยสัตว์ได้ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกร และยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนผลผลิตทางการเกษตร

ประการที่สอง การปฏิรูปภาคอุตสาหกรรม ปรับเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมหนัก มาเป็นอุตสาหกรรมขนาดเบาหรือสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อการส่งออก อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน สร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณเมืองชายฝั่ง รวมถึงนำระบบตลาดเข้ามาใช้กำหนดราคาสินค้า

ประการที่สาม การปฏิรูปทางการทหาร เปลี่ยนแนวคิดทางการทหารเดิมที่เน้นจำนวน มาเป็นเน้นที่ศักยภาพและขีดความสามารถที่เพิ่มมากขึ้น ผ่านการส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียนทหาร รวมถึงพัฒนาและอาวุธยุทโธปกรณ์ให้มีความทันสมัย

⁴ Gregory C Chow, *China's Economic Transformation* (Hoboken: Wiley-Blackwell, 2015).

ประการสุดท้าย การปฏิรูปทางวิทยาศาสตร์ ได้จัดตั้งสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำผล การศึกษาดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

จากการปฏิรูประบบเศรษฐกิจดังกล่าวไม่เพียงแต่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลเหมาเจ๋อตุง แต่ยังส่งผลให้เศรษฐกิจเริ่มปรับตัวดีขึ้น และขยายตัวอย่างรวดเร็วตามลำดับ ซึ่งการปฏิรูปเศรษฐกิจดังกล่าว แม้จะส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง พิสัยงานได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของ GDP อย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี ค.ศ. 1978-1988 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 10.4%⁵ หรือแม้แต่การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากรต่อหัว ที่เพิ่มจาก 134 หยวน เป็น 397 หยวน ในช่วงระหว่างปี 1978-1985⁶ รวมถึงจีนเปลี่ยนจากประเทศล้าหลังกลายเป็นประเทศที่มีความทันสมัย แต่ขณะเดียวกันผลพวงที่ตามมาก็คือ ความต้องการในการบริโภคพลังงานภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าที่ผ่านมาจีนจะสามารถพึ่งพาแหล่งพลังงานภายในในการตอบสนองต่อความต้องการในการบริโภค เนื่องจาก ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน โดยเฉพาะถ่านหิน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์พลังงานภายในประเทศที่เริ่มจะไม่มั่นคง ทั้งจากช่องว่างของความต้องการพลังงานกับความสามารถในการผลิตพลังงานภายในประเทศที่นับวันจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงของการใช้พลังงานภายในประเทศ เนื่องจากแต่เดิมประเทศจีนนั้นใช้พลังงานจากถ่านหินเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาพลังงานจากถ่านหิน ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อภายในประเทศ จากปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ รวมถึงปัญหาสุขภาพของประชากร แต่ยังสร้างผลกระทบต่อภายนอกประเทศ เนื่องจากภายใต้พิธีสารเกียวโตและความกังวลของนานาชาติ ต่อสภาวะโลกร้อนอันเนื่องมาจากปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างซัลเฟอร์และคาร์บอน จากการผลิตพลังงานจากถ่านหินของจีน ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงมีความพยายามที่จะลดการใช้พลังงานจากถ่านหินลง และหันไปพึ่งพาพลังงานชนิดอื่นที่สะอาดและไม่ส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ หรือแม้แต่พลังงานทดแทนอื่น ส่งผลให้นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา จีนเปลี่ยนจากการเป็นผู้ส่งออกพลังงานมาเป็นผู้นำเข้าพลังงานรายใหญ่ โดยในปัจจุบันจีนเป็นประเทศผู้นำเข้าพลังงานมากเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2013 จีนมีความต้องการพลังงานน้ำมันสูงถึง 10.7 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2012 ราว 380,000 บาร์เรลต่อวัน

⁵ The World Bank, China Gdp Growth between 1980-1988 [online] Available from: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries?page=5.html> [5 March 2015]

⁶ สมภพ มานะรังสรรค์, ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนในปัจจุบัน, จีน...ในกระแสการเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพมหานคร: หจก. เอ็ม เทรดิง, 2545).

หรือเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 4 ในขณะที่จีนสามารถผลิตน้ำมันภายในประเทศได้เพียง 4.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน ส่งผลให้ต้องมีการนำเข้าถึง 6.2 ล้านบาร์เรลต่อวัน⁷ ในขณะเดียวกันก๊าซธรรมชาติก็เป็นอีกหนึ่งพลังงานที่จีนมีการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติในปี ค.ศ. 2000 จีนมีความต้องการก๊าซธรรมชาติราว 28 ล้านลูกบาศก์เมตร ปี ค.ศ. 2012 มีความต้องการราว 149 ล้านลูกบาศก์เมตร และคาดว่าจะเพิ่มสูงถึง 295 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี ค.ศ. 2018 ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงถึง 12% แม้ว่าการผลิตภายในประเทศจะมีอัตราที่เติบโตใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 เป็นต้นมาจีนกลายเป็นประเทศผู้นำเข้าก๊าซธรรมชาติ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่แตกต่างจากกรณีของน้ำมัน

จากการที่จีนต้องพึ่งพาพลังงานจากภายนอกเป็นหลัก ปัจจัยภายนอกประเทศจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน โดยมีปัจจัยหลัก 3 ประการ กล่าวคือ **ประการแรก** ความไม่สงบในภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งภูมิภาคตะวันออกกลางนับเป็นแหล่งพลังงานน้ำมันที่สำคัญของจีน โดยจีนมีการนำเข้าพลังงานน้ำมันถึงร้อยละ 50 จากประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง อาทิ ซาอุดีอาระเบีย อิรัก อิหร่าน โอมาน และคูเวต ซึ่งจากความไม่สงบภายในภูมิภาคตะวันออกกลาง ตั้งแต่ สงครามอ่าว การก่อการร้าย จนถึง Arab Spring ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อความไม่แน่นอนในการผลิตน้ำมันซึ่งจะสร้างผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน แต่ยังรวมถึงความอ่อนไหวของราคาน้ำมันที่จะผันผวนตามความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคด้วย **ประการที่สอง** ปัญหาความไม่มั่นคงทางทะเล ทั้งจากปัญหาโจรสลัด รวมถึงการแข่งขันของชาติมหาอำนาจ เพื่อครอบครองเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญ ช่องแคบมะละกา เป็นต้น ซึ่งจะสร้างผลกระทบต่อการขนส่งพลังงานของจีน ซึ่งจีนมีความอ่อนแออยู่เป็นทุนเดิม เนื่องจากการนำเข้าพลังงานของจีนอยู่ในระดับที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ศักยภาพทางการขนส่งพลังงานกลับอยู่ในระดับที่ต่ำ ดังจะเห็นได้ว่า ศักยภาพของกองทัพเรือ จำนวนเรือที่ใช้ในการลำเลียงพลังงานก็มีจำนวนที่ไม่เพียงพอ **ประการสุดท้าย** อิทธิพลของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลมาอย่างช้านาน โดยเฉพาะในบริเวณภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งสหรัฐอเมริกาพยายามที่จะเข้าไปมีอิทธิพลเหนือดินแดนแถบนี้ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การเข้าไปมีบทบาทในสงครามความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาค ทั้งความขัดแย้งระหว่างอิรักและอิหร่าน อิรักบุกคูเวต รวมถึงการสนับสนุนอิสราเอล ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับประเทศในตะวันออกกลาง หรือ

⁷ U.S. Energy Information Administration (EIA), China Energy Analysis [online] Available from: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=ch.html> [15 March 2016]

แม้แต่ในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 ที่สหรัฐอเมริกาพยายามยกประเด็นปัญหาการก่อการร้าย มาเป็นประเด็นที่จะช่วยให้สหรัฐอเมริกายังคงมีอิทธิพลอยู่ภายในภูมิภาคตะวันออกกลาง เนื่องจากมองว่าบริเวณนี้อุดมไปด้วยทรัพยากรน้ำมัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่จะสร้างอำนาจทางยุทธศาสตร์ให้ผู้ที่ครอบครอง นอกจากนี้ จากการศึกษาที่สหรัฐอเมริกาจะทำควบคุมเส้นทางการเดินเรือทั่วโลก โดยเฉพาะบริเวณช่องแคบมะละกา เพื่อป้องกันปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจากอิทธิพลดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ย่อมที่จะส่งผลต่อการดำเนินนโยบายในการแสวงหาพลังงานของจีนไม่มากนัก

แม้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลจีนจะมีความพยายามที่จะออกนโยบายต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันว่าจีนจะมีพลังงานที่เพียงพอที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน อาทิ นโยบายการก้าวออกไปลงทุนในแหล่งพลังงานโดยตรงผ่านบริษัทรัฐวิสาหกิจทางพลังงานของจีน การร่วมศึกษาและจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับพลังงานทดแทน กระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในแหล่งพลังงานของผู้ในระดับสูงของจีน นโยบายหนึ่งก็เพื่อหาแหล่งพลังงานจากภูมิภาคอื่นนอกเหนือจากตะวันออกกลาง เพื่อเป็นการลดการพึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันจากแหล่งเดียว ซึ่งนับวันจะยิ่งถูกครอบงำโดยอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ผ่านทางนโยบายการทูตพลังงาน เช่น การขายอาวุธแก่กลุ่มประเทศในแอฟริกา แลกกับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน การนำเงินสำรองระหว่างประเทศที่มีอยู่จำนวนมากมาปล่อยกู้เพื่อแลกกับการเข้าถึงแหล่งน้ำมัน เป็นต้น นอกจากนี้การสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติหรือท่อส่งน้ำมันเพื่อขนส่งพลังงานจากแหล่งพลังงานเข้าสู่ประเทศจีนโดยตรง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จีนนำมาใช้

อย่างไรก็ตาม ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางและแอฟริกา ความไม่มั่นคงทางทะเลอันเนื่องมาจากภัยจากโจรสลัด ความพยายามของชาติมหาอำนาจในการเข้าควบคุมเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญต่างๆ ทั่วโลก กระทั่งต่อการขนส่งพลังงานของจีน ส่งผลให้จีนต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการเข้าถึงแหล่งพลังงาน โดยหันมาให้ความสำคัญต่อแหล่งพลังงานที่อยู่ไม่ห่างไกลจากประเทศจีนนัก เช่น กรณีของประเทศรัสเซียและเอเชียกลาง ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นแหล่งพลังงานทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และการที่ประเทศเหล่านี้ไม่มีทางออกทางทะเล ประกอบกับอิทธิพลของสหรัฐอเมริกายังไม่ได้เข้าไปในบริเวณดังกล่าวมากนัก และมีอาณาเขตติดกับจีน ส่งผลให้การขนส่งพลังงานผ่านบริเวณดังกล่าวจะมีความปลอดภัย

ในขณะที่เดียวกัน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านพลังงานทั้งในแง่ของปริมาณ และความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นน้ำมัน ซึ่งพบได้มากในประเทศ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน รวมถึงก๊าซธรรมชาติ ซึ่งภูมิภาคนี้ถือเป็นแหล่งก๊าซธรรมชาติที่ใหญ่เป็นอันดับสี่ของโลก พบได้มากในบริเวณประเทศที่มีอาณาเขตติดกับทะเล โดยเฉพาะใน มาเลเซีย บรูไน และอินโดนีเซีย ซึ่งถือเป็นประเทศผู้ส่งออกก๊าซธรรมชาติหลายรายใหญ่อันดับที่ 2 และอันดับ 5 ตามลำดับ ในขณะที่ถ่านหินเองภูมิภาคนี้ก็นับว่าเป็นภูมิภาคที่อุดมด้วยถ่านหิน โดยเฉพาะในอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นผู้ส่งออกลำดับที่ 5 ของโลก อีกทั้งลักษณะภูมิประเทศที่ส่งผลดีต่อศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ โดยเฉพาะประเทศพม่า ลาว เวียดนาม และไทย นอกจากนี้จากการปิดประเทศมาอย่างยาวนานของพม่า ส่งผลให้การนำเอาทรัพยากรพลังงานต่างๆ ภายในประเทศมาใช้ยังอยู่ในปริมาณที่ต่ำ และเมื่อพม่าเปิดประเทศ ทรัพยากรที่ยังมีเหลืออยู่ในปริมาณมากย่อมเป็นที่จับตามองของมหาอำนาจทั้งหลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากแหล่งพลังงานที่สามารถพบได้ในแต่ละประเทศแล้ว พลังงานจากทะเล โดยเฉพาะบริเวณทะเลจีนใต้ก็เป็นอีกหนึ่งแหล่งพลังงานที่น่าสนใจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าจะยังไม่มีตัวเลขที่แน่ชัดของปริมาณพลังงานในบริเวณดังกล่าว อันเนื่องมาจากปัญหาการสำรวจและความขัดแย้งในประเด็นพื้นที่ทับซ้อน ดังนั้นตัวเลขที่ได้มานั้นจึงเป็นเพียงการคาดการณ์ โดยจากข้อมูลของ U.S. Energy Information Administration (EIA) คาดว่าจะมีน้ำมันอยู่ราว 11 พันล้าน บาร์เรล และก๊าซธรรมชาติราว 190 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต ในขณะที่ U.S. Geological Survey (USGS) คาดการณ์ในปี ค.ศ. 2010 ว่าจะมีน้ำมันราว 5-22 ล้านบาร์เรล และก๊าซธรรมชาติราว 70-290 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต ส่วนทางฝั่งจีน บริษัทรัฐวิสาหกิจทางพลังงานใหญ่ของจีนอย่าง Chinese National Offshore Oil Company (CNOOC) คาดการณ์ไว้ในปี ค.ศ. 2012 ว่าจะมีน้ำมันราว 125 ล้านบาร์เรล และก๊าซธรรมชาติราว 500 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต⁸ ซึ่งแม้ว่าตัวเลขการคาดการณ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาจะยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก แต่ก็พอจะเป็นสัญญาณที่บ่งบอกได้ว่าในบริเวณดังกล่าวมีพลังงานอยู่ในปริมาณมาก โดยเฉพาะในกรณีของพลังงานจากก๊าซธรรมชาติซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นทรัพยากรพลังงานที่มีอยู่มากที่สุดประมาณ ร้อยละ 60-70⁹ นอกจากความน่าสนใจของแหล่งพลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว การที่ภูมิภาคนี้ตั้งอยู่บนจุดยุทธศาสตร์

⁸ South China Sea Energy Analysis [online] Available from: <http://www.eia.gov/countries/regions-topics.cfm?fips=scs.html> [15 March 2015]

⁹ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ, "ทะเลจีนใต้ และหมู่เกาะสแปรทลีย์ ขนวนแห่งความขัดแย้งด้านสิทธิครอบครอง," วารสารนโยบายพลังงานแห่งชาติ 51 (2544).

ของเส้นทางการขนส่งสินค้าและพลังงาน โดยเฉพาะบริเวณช่องแคบมะละกา ซึ่งถือเป็นเส้นทางเดินเรือที่มีความหนาแน่นที่สุดในโลก ซึ่งในแต่ละปีนั้นจะมีเรือที่สัญจรไปมาผ่านบริเวณนี้ มากกว่า 60,000 ลำ โดยแบ่งเป็นเรือขนส่งสินค้าที่มาจากทั่วโลกอยู่ราวร้อยละ 40 ในขณะที่เป็นเรือขนส่งพลังงานถึงร้อยละ 80

จากความน่าสนใจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งทรัพยากรพลังงาน ซึ่งอยู่ไม่ไกลนักจากประเทศจีน โดยเฉพาะมณฑลทางตอนกลางและตะวันตกของจีน ซึ่งอยู่ในช่วงของการเร่งพัฒนา ส่งผลให้แนวโน้มของความต้องการในการบริโภคพลังงานเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อราคาค่าขนส่งพลังงานที่ถูกลงกว่าการขนส่งพลังงานจากบริเวณที่ห่างไกลอย่างแอฟริกา ละตินอเมริกา อีกทั้งยังจะเป็นการลดความเสี่ยงจากปัญหาความไม่มั่นคงทางทะเลทั้งที่เกิดจากปัญหาโจรสลัด การก่อการร้าย และการแข่งขันของมหาอำนาจในการควบคุมเส้นทางการเดินเรือ นอกจากนี้ จากบทบาทของการเป็นจุดเชื่อมต่อในการขนส่งพลังงาน ซึ่งจีนต้องพึ่งพาการขนส่งผ่านช่องแคบมะละกาในการขนส่งพลังงานเป็นอย่างมาก ดังนั้นการผูกสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในระดับประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ น่าจะเป็นแนวทางในการช่วยแก้ปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางพลังงานของจีน ไม่ว่าจะเป็น การสร้างความร่วมมือ เพื่อลดปัญหาจากภัยของโจรสลัดภายในช่องแคบมะละกา โดยการร่วมลาดตระเวน หรือการใช้ช่องทางอื่นๆ นอกเหนือจากช่องแคบมะละกาในการขนส่งพลังงาน โดยผ่านทางประเทศสมาชิกอาเซียน โดยอาศัยการขนส่งทางบก เป็นต้น ประกอบกับการที่จีนยังมีความกังวลต่อความไม่มั่นคงทางพลังงาน อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทั้งในตะวันออกกลาง แอฟริกา ความไม่มั่นคงทางทะเล จากภัยของโจรสลัด ความพยายามของชาติมหาอำนาจที่ต้องการควบคุมเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณช่องแคบมะละกา เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การขนส่งพลังงานของจีน รวมถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ซึ่งน่าสนใจว่าแท้จริงแล้ว ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียนจะมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนหรือไม่ และระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน ความสัมพันธ์ระดับใดที่จะมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน อีกทั้ง ความสำคัญดังกล่าวเป็นลักษณะความสำคัญโดยตรงหรือเป็นเพียงความสำคัญร่วมกับประเด็นอื่นๆ

1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 อันเกิดจากปัญหาภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงแหล่งพลังงาน และความไม่มีเสถียรภาพของเส้นทางลำเลียงพลังงาน ส่งผลให้จีนต้องมียุทธศาสตร์ในการแสวงหาพลังงานจากหลายพื้นที่ เพื่อสร้างหลักประกันต่อความมั่นคงทางพลังงาน ซึ่งที่ผ่านมา มีการถกเถียงในวงวิชาการต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ (1.) ประเด็นพฤติกรรมของจีนในการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานในภูมิภาคต่างๆ (2.) ประเด็นความมั่นคงทางพลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (3.) ประเด็นนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (4.) ประเด็นความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน (5.) ประเด็นอุปสรรคที่ส่งผลต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อประเด็นความมั่นคงทางพลังงานของจีน

1. ประเด็นพฤติกรรมของจีนในการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานในภูมิภาคต่างๆ

Zhao Suisheng¹⁰ เสนอว่าการดำเนินนโยบายของจีนในการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานนั้น ไม่ใช่แค่เพียงการเข้าถึงแหล่งพลังงานแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมองว่าการดำเนินนโยบายในการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในด้านหนึ่งยังเป็นไปเพื่อการแข่งขันและท้าทายซึ่งอำนาจของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งจีนมองว่าสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจลำดับต้นๆ ที่เข้าไปมีอิทธิพลในการควบคุมแหล่งงานต่างๆ อยู่ก่อนแล้ว โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกเฉียงกลาง ดังนั้นจีนซึ่งมองว่าตนยังไม่ค่อยมีอิทธิพลในกลุ่มประเทศพลังงานมากเท่าไร จีนจึงมีนโยบายในการเข้าถึงแหล่งพลังงาน ผ่านทางนโยบายการทูตพลังงาน อาทิ นโยบายการทูตพลังงานกับกลุ่มประเทศซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับสหรัฐอเมริกา อย่าง อิหร่าน พม่า และรัสเซีย เป็นต้น นอกจากนี้ จีนยังอาศัยกลยุทธ์ในการเป็นมหาอำนาจที่ดี ไม่แทรกแซงกิจการภายใน หรือกดดันประเทศร่ำรวยทรัพยากรพลังงานในด้านสิทธิมนุษยชน แต่มุ่งเน้นที่การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อนำไปพัฒนาประเทศ หรือแม้แต่การขายอาวุธแก่กับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน เป็นต้น ซึ่งต่างจากสหรัฐอเมริกาที่มักจะแทรกแซงกิจการภายใน รวมถึงกดดันในเรื่องสิทธิมนุษยชน

¹⁰ S. S. Zhao, "China's Global Search for Energy Security: Cooperation and Competition in Asia-Pacific," *Journal of Contemporary China* 17, no. 55 (2008).

Gal Luft¹¹ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประเด็นการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานของจีนว่า ในช่วงปี ค.ศ. 2005 การแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานของจีนมีแนวโน้มที่จะมั่นคง ภายใต้นโยบาย ก้าวออกไปลงทุนหาแหล่งพลังงานจากทั่วโลก ภายใต้การนำของรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานของจีน 3 บริษัท คือ CNPC , Sinopec และ CNOOC ครอบคลุมการลงทุนใน 42 ประเทศที่อุดมไปด้วยพลังงาน ซึ่งกว่าครึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในตะวันออกกลาง และแอฟริกา อย่างไรก็ตาม 3 ปีให้หลัง ความมั่นคงทางพลังงานของจีนเริ่มสั่นคลอน เนื่องจากปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นทั้งในตะวันออกกลาง และแอฟริกา ตั้งแต่ปรากฏการณ์ Arab Spring, ปัญหาการก่อการร้าย โดยกลุ่ม IS (Islamic State) การคว่ำบาตรอิหร่านและรัสเซียโดยประชาคมโลก ปัญหาความขัดแย้งในซูดาน จนนำไปสู่การแยกประเทศ ปัญหาอิโบล่า หรือแม้แต่วิกฤตของอิรัก ซึ่ง IEA ได้คาดการณ์ไว้ในช่วงปลายเดือน มิถุนายนปี ค.ศ. 2014 ว่าจะเป็นอย่างอื่นพื้นที่ที่จะมีส่วนสำคัญต่อพลังงานโลก อย่างไรก็ตาม เพียงไม่กี่วันก็ถูกควบคุมโดยกลุ่ม IS ซึ่งจากสภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลให้จีนต้องปรับเปลี่ยนนโยบายในการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงาน โดยหันมามองหาแหล่งพลังงานที่อยู่ไม่ห่างจากจีนมากนัก อาทิเช่น รัสเซีย ซึ่งแม้ว่าในอดีตจีนและรัสเซียจะมีความขัดแย้งต่อกัน แต่จากสถานการณ์ที่รัสเซียถูกคว่ำบาตร และจีนกำลังมองหาแหล่งพลังงานใหม่ การสร้างความร่วมมือต่อกันจึงน่าจะเป็นหนทางที่ดีต่อทั้งสองฝ่าย อีกทั้งจากการที่รัสเซียมีความตกลงในการส่งน้ำมันให้อินเดีย ในจุดนี้จีนจะได้ประโยชน์อย่างมากในการเป็นสะพานเชื่อมการส่งน้ำมันจากรัสเซียสู่จีน จากจีนไปอินเดีย นอกจากนี้ จีนยังให้ความสนใจในพม่า ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นแหล่งพลังงานที่อยู่ไม่ไกลจากจีน แต่ยังจะช่วยจีนบรรเทาปัญหาการพึ่งพิงการขนส่งพลังงานที่มาจากแอฟริกา ตะวันออกกลาง ละตินอเมริกา ซึ่งต้องผ่านช่องแคบมะละกา ที่อาจจะเกิดความไม่มั่นคงอันเนื่องมาจากปัญหาโจรสลัด รวมถึงการปิดล้อมของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกาในบริเวณรอบๆ ช่องแคบมะละกา

งานของสมภพ มานะรังสรรค์¹² เกี่ยวกับการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานของจีนชี้ว่า แม้ในปัจจุบันจีนจะยังคงต้องพึ่งพาพลังงานจากตะวันออกกลางเป็นหลัก โดยกว่า 50% ของการนำเข้าล้วนมาจากแหล่งพลังงานในตะวันออกกลาง แต่จากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ความไม่สงบในตะวันออกกลาง การเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจ ที่เริ่มจะสั่นคลอนเสถียรภาพของประเทศต่างๆ ที่อุดมไปด้วยพลังงาน ดังนั้นเพื่อเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน จีนจึงมี

¹¹ Gal Luft, "Strategic Implications of Chinese Energy Policy," *The American Interest* 10, no. 4 (2015): 3-5.

¹² สมภพ มานะรังสรรค์, ยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของจีน [online] Available from: <http://www.cpall.co.th/Blog/Detail/Sompop/ยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของจีน.html> [29 สิงหาคม 2555]

นโยบายที่จะกระจายการเข้าถึงแหล่งพลังงานไปทั่วโลก หรือแม้แต่หาช่องทางในการขนส่งพลังงานที่มีความปลอดภัยมากขึ้น อาทิ ในปี ค.ศ. 2009-2011 จีนมีการนำเข้าพลังงานที่เพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัวจากประเทศเวเนซุเอลา เป็นต้น

Kang Wu and Caleb R. O’Kray¹³ ให้ทัศนะว่า ความต้องการในการบริโภคน้ำมันของจีนนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมามีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น จนส่งผลให้จีนต้องมีการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ อันเนื่องมาจากช่องว่างระหว่างความต้องการบริโภคน้ำมันภายในประเทศกับอัตราการผลิตน้ำมันภายในประเทศเริ่มมีความแตกต่างกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากสถิติในปี ค.ศ. 1990 จีนสามารถผลิตน้ำมันได้ราว 2.8 ล้านบาร์เรลต่อวัน ค.ศ. 2000 ผลิตได้ 3.2 ล้านบาร์เรลต่อวัน และในปี ค.ศ. 2005 ผลิตได้ 3.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน ในขณะที่แนวโน้มของความต้องการน้ำมันกลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ย 7.4% จากสถิติในปี ค.ศ. 1990 ที่มีความต้องการบริโภคน้ำมันเพียง 2.3 ล้านบาร์เรลต่อวัน เพิ่มขึ้นเป็น 4.7 ล้านบาร์เรลต่อวันในปี ค.ศ. 2000 และเพิ่มสูงถึง 7.4 ล้านบาร์เรลต่อวันในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งจากสถิติจะเห็นว่าในช่วงปี ค.ศ. 1990 อัตราความต้องการบริโภคน้ำมันภายในประเทศยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าอัตราการผลิต ส่งผลให้จีนยังไม่มี ความจำเป็นการพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากภายนอก แต่นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมาอัตราการผลิตเริ่มที่จะไม่เพียงพอต่อความต้องการน้ำมันภายในประเทศ รวมถึงมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมองว่าการเพิ่มขึ้นของความต้องการน้ำมันภายในประเทศจีนนั้น อิงอยู่กับประการแรก การเพิ่มขึ้นของอัตรา GDP ของประเทศ ซึ่งเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นถึงการผลิตภายในประเทศที่มีการเติบโตมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้ความต้องการน้ำมันเพื่อมาเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนการผลิตเพิ่มสูงตามไปด้วย ประการที่สอง จำนวนประชากร ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร จะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของพลังงานที่จะใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งไฟฟ้า น้ำมัน รวมถึงผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้พลังงานในการขับเคลื่อน ซึ่งจากการที่ความต้องการน้ำมันภายในประเทศยังคงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การผลิตภายในประเทศยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้จีนจะต้องพึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันจากตะวันออกกลาง ซึ่งหากเกิดความไม่สงบหรือผลกระทบใดในตะวันออกกลาง ย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน นอกจากนี้ ไม่ใช่เฉพาะประเทศจีนเพียงประเทศเดียวที่พึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันจากตะวันออกกลาง แต่ยังรวมถึง

¹³ K Wu and CR O’Kray, "The Implications and Impacts of China’s Oil Demand on the Asia Pacific," *Energy perspectives on Singapore and the region. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore* (2007).

มหาอำนาจภายในภูมิภาคเอเชียอื่นๆ อย่าง อินเดีย ญี่ปุ่น ซึ่งอาจจะนำไปสู่การแข่งขันหรือการสร้างความร่วมมือภายในภูมิภาคเพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงทางพลังงานของแต่ละประเทศ

2. ประเด็นความมั่นคงทางพลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กองบรรณาธิการ ASEAN WATCH¹⁴ ได้กล่าวถึงสถานการณ์พลังงานอาเซียนไว้ในบทความเรื่องการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติอาเซียน โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ข้อมูลด้านพลังงานของประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นสำคัญ ได้แก่

พม่า ซึ่งนับเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน อันเนื่องมาจากการปิดประเทศมานาน ส่งผลให้ยังไม่มีผู้นำทรัพยากรพลังงานที่มีอยู่มาใช้มากนัก รวมถึงการขาดเทคโนโลยีในการสำรวจพลังงาน ข้อมูลที่ได้จึงยังเป็นข้อมูลในเบื้องต้น โดยคาดกันว่าพม่าจะมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองราว 11.8 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต น้ำมันดิบราว 3,200 ล้านบาร์เรล ซึ่งหากมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสำรวจ คาดว่าตัวเลขดังกล่าวจะมีการปรับตัวสูงขึ้นอีก

ลาว ซึ่งนับเป็นประเทศที่มีการผลิตไฟฟ้าเป็นสินค้าส่งออกหลักของประเทศ โดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้าจากเขื่อนพลังน้ำ ซึ่งสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ราวปีละ 12,039 ล้านกิโลวัตต์

กัมพูชา ซึ่งแม้จะมีการให้สัมปทานในการขุดเจาะก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบ ในบริเวณอ่าวไทย แต่ก็ยังไม่สามารถระบุได้ว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด

มาเลเซีย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านพลังงานจากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยคาดว่ามาเลเซียมีน้ำมันดิบสำรองราว 5,800 ล้านบาร์เรล อยู่ในอันดับที่ 24 ของโลก ส่วนก๊าซธรรมชาติสำรอง 82 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต อยู่ในอันดับ 14 ของโลก โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติเหลว ซึ่งมาเลเซียเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากกาตาร์ โดยสามารถผลิตได้ปีละ 23.1 ล้านเมตริกตัน

อินโดนีเซีย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทางพลังงานคล้ายกับมาเลเซีย โดยเป็นผู้ผลิตน้ำมันลำดับที่ 22 ของโลก เป็นผู้ผลิตก๊าซธรรมชาติอันดับที่ 11 ของโลก รวมถึงส่งออกก๊าซ LNG เป็นอันดับ 5 ของโลก นอกจากนี้อินโดนีเซียยังเป็นผู้ส่งออกถ่านหินอันดับ 5 ของโลก สามารถที่จะผลิตได้วันละ 386 ล้านตัน มีปริมาณถ่านหินสำรองราว 5,300 ล้านตัน

¹⁴ กองบรรณาธิการ ASEAN WATCH, "สำรวจทรัพยากรธรรมชาติอาเซียน " วารสารจับตาอาเซียน 3, no. 8 (2557).

บรูไน เป็นประเทศที่สามารถผลิตน้ำมันดิบได้เป็นอันดับ 4 ของภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นประเทศผู้ส่งออกก๊าซธรรมชาติอันดับที่ 9 ของโลก โดยสามารถผลิตได้วันละ 1.2 ล้านลูกบาศก์ฟุต

เวียดนาม โดยทรัพยากรพลังงานที่สำคัญของเวียดนามคือ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยเวียดนามผลิตน้ำมันได้ราววันละ 305,000 บาร์เรล มีปริมาณน้ำมันสำรองราว 4,400 ล้านบาร์เรล ในขณะที่สามารถผลิตก๊าซธรรมชาติประมาณ 8,500 ล้านลูกบาศก์เมตร

ฟิลิปปินส์ สามารถผลิตน้ำมันได้ราว 20,090 ล้านบาร์เรลต่อวัน อีกทั้งยังผลิตก๊าซธรรมชาติได้ราว 3.91 พันล้านลูกบาศก์เมตร

สิงคโปร์ แม้ว่าจะเป็นประเทศที่ไม่มีแหล่งพลังงานเป็นของตนเอง แต่จากความได้เปรียบของลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในจุดเชื่อมต่อของการขนส่งพลังงาน ประกอบกับการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางการกลั่นน้ำมันอันดับ 3 ของโลก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในภาพรวมประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีความอุดมสมบูรณ์ทางพลังงาน แต่จากสถานการณ์การพัฒนาประเทศ ส่งผลให้ความต้องการพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับข้อจำกัดทางเทคโนโลยี รวมถึงการเน้นการส่งออกพลังงานของประเทศสมาชิก ส่งผลให้ปริมาณพลังงานที่มีอยู่เริ่มลดลงอย่างรวดเร็ว อาทิ อินโดนีเซีย ซึ่งแม้จะมีปริมาณน้ำมันและก๊าซธรรมชาติรวมถึงถ่านหิน แต่จากการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญในหลายสำนักคาดว่าอินโดนีเซียจะมีปริมาณน้ำมันใช้ได้อีกราว 20 ปี หากไม่มีการค้นพบแหล่งพลังงานใหม่ เช่นเดียวกับถ่านหิน ซึ่งหากเปรียบเทียบปริมาณถ่านหินสำรองในปัจจุบันกับอดีตจะพบว่าลดลงอย่างรวดเร็ว และอาจจะใช้ได้ก็เพียง 14 ปี เป็นต้น

3. ประเด็นนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์¹⁵ กล่าวถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1978 กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อนโยบายเศรษฐกิจภายในอย่างนโยบายสี่ทันสมัยเป็นสำคัญ ภายใต้ลักษณะของการเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์กับประเทศชายขอบ หรือหากเปรียบเทียบก็คล้ายกับระบบบรรณาการของจีนในอดีต กล่าวคือ

¹⁵ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, อาเซียน-จีน ทั้งปีนเกลียว ทั้งเกี่ยวก้อย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, 2559).

ประการแรก การเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อตอบสนองภายในประเทศ มาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ในลักษณะผลิตภัณฑ์ราคาคุณภาพต่ำ ส่งผลให้ต้องหาวัตถุดิบจำนวนมากมาป้อน โดยมองว่าอาเซียนซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ จะเป็นแหล่งวัตถุดิบ

ประการที่สอง ส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจออกไปลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งถนน รถไฟ เพื่อตอบสนองต่อการขนส่ง

ประการที่สาม ผลจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตสินค้า จำนวนมากเพื่อการส่งออก ส่งผลให้มีความต้องการพลังงานเพิ่มขึ้น สะท้อนออกมาในนโยบายต่างประเทศของจีนในการแสวงหาแหล่งพลังงานในอาเซียน โดยเฉพาะเมียนมาร์ ซึ่งมีระบอบการปกครองคล้ายคลึงกัน รวมถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่ยังเข้าไปไม่ถึง ผ่านทางการลงทุนและการค้ากับประเทศเหล่านั้น แลกกับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน

ประการที่สี่ นโยบายความมั่นคงในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างจีนกับอาเซียน ส่วนหนึ่งเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ โดยอาศัยอาเซียนในการป้องกันและป้องปราบคุกคามที่จะส่งผลต่อผลประโยชน์ของจีน

สุรชัย ศิริไกร¹⁶ ได้อธิบายถึงนโยบายสีทันสมัย ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของจีน โดยมองว่าความต้องการเงินทุน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้จีนมีนโยบายในการสร้างความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้นโยบายสีทันสมัยประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม จากความหวาดระแวงของผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อจีน จากการส่งออกแนวคิดในการปฏิวัติทางชนชั้น และอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในสมัยเหมา เจ๋อตุง รวมถึงปัญหาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศต่างๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขั้นต้นจีนต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อน เพื่อลดความหวาดระแวง เมื่อความหวาดระแวงดังกล่าวลดลงขั้นตอนต่อไปคือการสร้างความร่วมมือระหว่างกันผ่านการค้า และการลงทุน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐาน

¹⁶ สุรชัย ศิริไกร, นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียน ในยุคสังคมนิยมทันสมัยภายใต้อิทธิพลของ เต็ง เสี่ยวผิง (1978-ปัจจุบัน) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์, 2537).

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ และศิวพล ละอองสกุล¹⁷ เสนอว่า เพื่อให้เป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ทันสมัย ภายใต้การดำเนินนโยบายสี่ทันสมัย ส่งผลให้จีนมียุทธศาสตร์ที่จะเชื่อมต่อกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทางตอนบน โดยมีเหตุผลหลักๆ 3 ประการ คือ ประการแรก จากความเลื่อมล้ำในการพัฒนาเศรษฐกิจในมณฑลต่างๆ ของจีน ซึ่งการพัฒนาโดยส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออก การเชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามยุทธศาสตร์นี้จะมีส่วนช่วยในการพัฒนามณฑลยูนนานและกวางสี ประการที่สอง หากจีนได้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็นพวก จะส่งผลดีต่อสถานะความมั่นคงของจีน โดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเล เมื่อเปรียบเทียบกับอินเดียและสหรัฐอเมริกา เนื่องจากอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นในสองฟากสมุทร ประการที่สาม แหล่งพลังงานและแร่ธาตุต่างๆ อีกทั้งความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์จะมีส่วนสำคัญในการลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ซึ่งการลงใต้ของจีนในครั้งนี้ จีนได้ประกาศยุทธศาสตร์การลงใต้ผ่านการเชื่อมโยง ระหว่างกัน ผ่านการลงทุน การค้า และการเชื่อมโยงทางโครงสร้างพื้นฐาน โดยแบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ แนวทางแรก แนวด้านตะวันตก ผ่านการจัดทำระเบียบคมนาคมระหว่างจีนกับเมียนมาร์ แนวทางที่สอง แนวตอนกลาง ผ่านความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยการเชื่อมโยงผ่านทางถนนและรถไฟ แนวทางที่สาม แนวด้านตะวันออก ผ่านการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษรอบอ่าวเป๋ายู้ ซึ่งจะเชื่อมโยงมณฑลกวางสีกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทร ทางการขนส่งทางน้ำ

4. ประเด็นความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน

งานวิจัยของ Zhang Xuegang¹⁸ เสนอว่า จากเส้นทางการขนส่งพลังงานของจีนทั้งหมด 4 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 เริ่มต้นจากจากตะวันออกกลางหรือแอฟริกา แล่นผ่านช่องแคบมะละกา (Malacca Strait), ทะเลจีนใต้ และไปสุดที่จีน เส้นทางที่ 2 เริ่มต้นจากตะวันออกกลางหรือแอฟริกา แล่นผ่านช่องแคบซุนดา (Sunda Strait), ช่องแคบแกสปา (Gaspar Strait), ทะเลจีนใต้ และไปสุดที่จีน เส้นทางที่ 3 เริ่มจากอเมริกาใต้หรือแปซิฟิกใต้ แล่นผ่านทะเลฟิลิปปินส์, ทะเลจีนใต้ และไปสุดที่จีน เส้นทางที่ 4 เริ่มจากตะวันออกกลางหรือแอฟริกา แล่นผ่านช่องแคบลอมบ็อก (Lombok Strait), ช่องแคบมะละกา (Malacca Strait) หรือ ช่องแคบโมลุกกะ (Maluku Strait), ทะเลฟิลิปปินส์

¹⁷ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ and ศิวพล ละอองสกุล, *จีนมุ่งลงใต้ อินเดียมุ่งตะวันออก อาเซียนตอนบนในยุคบูรพาภิวัตน์* (กรุงเทพมหานคร: มาตการพิมพ์, 2556).

¹⁸ Xuegang Zhang, "China's Energy Corridors in Southeast Asia," *China Brief* 8, no. 3 (2008).

, แอปพลิเคชันที่ทันสมัยที่สุดที่จีน ซึ่งจะพบว่าจีนมีอัตราการพึ่งพิงการขนส่งพลังงานผ่านช่องแคบมะละกาอยู่ในอัตราที่สูงมาก ซึ่งจากสถิติน้ำมันที่จีนมีการนำเข้า 80% จะต้องขนส่งผ่านช่องแคบมะละกา อีกทั้งเรือที่สัญจรผ่านช่องแคบมะละกา 60% เป็นเรือที่มุ่งหน้าไปจีน ดังนั้นหากเกิดความไม่มั่นคงภายในช่องแคบมะละกา ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมองว่า ปัญหาหลักๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน จากการพึ่งพิงช่องแคบมะละกา นั้นเกิดจากปัญหาหลักๆ 2 ประการ คือ ปัญหาโจรสลัด และปัญหาการแข่งขันของชาติมหาอำนาจในการเข้ามาสร้างอิทธิพลเพื่อควบคุมเส้นทางการเดินเรือ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อินเดีย และญี่ปุ่น ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวจะช่วยให้จีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง มีแนวโน้มที่จะเกิดความร่วมมือระหว่างกันในการแก้ไขปัญหา อาทิ โครงการความร่วมมือระหว่างจีนและพม่า ในการสร้างท่อส่งก๊าซและน้ำมันจากพม่าเข้าสู่จีน โครงการเชื่อมโครงข่ายรถไฟ ระยะทาง 3,500 ไมล์ระหว่างจีนกับประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง โครงการสร้างท่อส่งก๊าซหรือชุดคลองทางตอนใต้ของประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งจะช่วยบรรเทาการพึ่งพิงการขนส่งพลังงานที่ผ่านช่องแคบมะละกา

Lim Tai Wei¹⁹ มองว่าภายใต้โครงการในการพัฒนา Pan Pearl River Delta (PPRD) ของจีน อาเซียนจะเป็นส่วนสำคัญในการเป็นแหล่งทรัพยากรพลังงาน รวมถึงช่องทางในการขนส่งพลังงาน ซึ่งภายใต้บริบทของอาเซียนที่มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานนี้เอง การสร้างความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียนจึงมีแนวโน้มที่น่าจะเกิดขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการเข้ามาลงทุนในโครงการสร้างท่อส่งก๊าซในพม่า หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เป็นต้น

5. ประเด็นอุปสรรคที่ส่งผลต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อประเด็นความมั่นคงทางพลังงานของจีน

Benjamin K. Sovacool และ Vu Minh Khuong²⁰ เสนอว่า จากความพยายามในการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและจีน จะนำมาซึ่งการแข่งขันระหว่างกัน โดยมีสาเหตุมาจาก ประการแรก อัตราความต้องการพลังงานที่เติบโตอย่างรวดเร็วของทั้งจีนและอาเซียน ซึ่งแม้ว่าจีนและอาเซียนจะมีอัตราส่วนของการบริโภคพลังงานเมื่อเปรียบเทียบกับ

¹⁹ Tai-Wei Lim, *Oil and Gas in China: The New Energy Superpower's Relations with Its Region*, vol. 21 (Singapore: World Scientific, 2010).

²⁰ Benjamin K Sovacool and Vu Minh Khuong, "Energy Security and Competition in Asia: Challenges and Prospects for China and Southeast Asia," *ASEAN Industries and the Challenge from China* (2011).

ระดับโลกแล้วยังมีอัตราส่วนที่ต่ำ จากสถิติปี ค.ศ. 2006 จีนมีอัตราส่วนการบริโภคน้ำมันอยู่ราว 8.8% แก๊สธรรมชาติ 2.38% ในขณะที่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีการบริโภคพลังงานมากที่สุดในโลก มีอัตราส่วนการบริโภคน้ำมัน 24.10% และแก๊สธรรมชาติ 20.74% อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในประเด็นการเพิ่มขึ้นของความต้องการในการบริโภคพลังงาน จากสถิติการบริโภคน้ำมันในปี ค.ศ. 2000 จีนบริโภคน้ำมันราว 4,796,000 บาร์เรลต่อวัน ในขณะที่สหรัฐอเมริกา 19,701,100 บาร์เรลต่อวัน แต่จากสถิติการบริโภคน้ำมันในปี ค.ศ. 2006 จีนบริโภคราว 7,235,000 บาร์เรลต่อวัน ในขณะที่สหรัฐอเมริกา 20,687,400 บาร์เรลต่อวัน ส่วนกรณีของอาเซียน จากสถิติในช่วงทศวรรษ 1980 มีการบริโภคน้ำมันเพียง 1.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน แต่จากสถิติในปี ค.ศ. 2007 กลับเพิ่มสูงขึ้นถึง 4 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในขณะที่จีนและอาเซียนมีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สหรัฐอเมริกาก็กลับมีการบริโภคค่อนข้างคงที่ **ประการที่สอง** ราคาของพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจากความต้องการพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นในอาเซียนและจีน ส่งผลให้แนวโน้มของราคาพลังงานจะเพิ่มสูงขึ้นตามกฎการตั้งราคาพลังงานสมัยใหม่ที่ยึดตามหลักของ Demand และ Supply **ประการที่สาม** การขาดแคลนพลังงาน ซึ่งหมายถึงการที่ประชากรไม่มีทรัพยากรพลังงานที่ทันสมัยอย่างน้ำมันหรือแก๊สธรรมชาติใช้ในชีวิตประจำวัน โดยจากการคาดการณ์ขององค์กร IEA (International Energy Agency) ว่าประชากรกว่าครึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ ลาว พม่า และกัมพูชา ประชากรต้องอาศัยพลังงานจาก ไม้ เพื่อนำมาสร้างความอบอุ่นภายในครัวเรือน **ประการที่สี่** ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลังงาน โดยเฉพาะถ่านหิน ซึ่งใช้มากในการผลิตไฟฟ้า โดยประเทศจีนและอาเซียนมีอัตราการใช้พลังงานจากถ่านหินในอัตราที่สูงและมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งถ่านหินนับเป็นทรัพยากรพลังงานที่ไม่ค่อยดี เนื่องจากสร้างมลพิษ และปล่อยก๊าซที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะโลกร้อน ซึ่งจากสถิติพบว่า มีชาวจีนที่เสียชีวิตต่อปีราว 400,000 คนจากปัญหามลพิษจากการผลิตไฟฟ้าจากถ่านหิน ในขณะที่อาเซียนเองก็ต้องเผชิญกับปัญหาฝนเป็นพิษ เป็นต้น ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว แม้ว่าจีนและอาเซียนจะมีการพูดถึงแนวคิดในการสร้างความร่วมมือในด้านพลังงาน เช่น ความร่วมมือระหว่างจีนและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การสร้างโครงข่ายการเชื่อมโยงท่อแก๊ส โครงการเชื่อมโยงไฟฟ้าระหว่างกัน เป็นต้น รวมถึงแนวคิด Regionalism แต่จากการที่จีนยังสามารถที่จะพึ่งพาแหล่งพลังงานจากแหล่งอื่นๆ รวมถึงปัญหาการอ้างอธิปไตยในอาณาบริเวณที่คาดว่าจะมีแหล่งพลังงาน เช่น ในทะเลจีนใต้ หมู่เกาะสแปรตีย์ และพาราเซล เป็นต้น แนวโน้มของการแข่งขันจึงน่าจะมีมากกว่าความร่วมมือ

Zhao Hong²¹ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ว่า ปัญหาความมั่นคงทางพลังงานของจีนและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังเป็นชนวนที่กระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งในบริเวณทะเลจีนใต้ โดยมองว่ามาจากสาเหตุ 4 ประการ คือ

ประการแรก ปัจจัยที่กระตุ้นความต้องการพลังงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรภายในภูมิภาค รวมถึงการเติบโตของ GDP ของภูมิภาคนี้ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือแม้แต่จำนวนการซื้อหารถยนต์ของภูมิภาคนี้ที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้น

ประการที่สอง ตัวเลขความต้องการพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น จากสถิติของ International Energy Agency (EIA) พบว่าการบริโภคพลังงานขั้นต้นของอาเซียนในปี ค.ศ. 2007 อยู่ราว 513 ล้านตัน และคาดว่าจะเพิ่มสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2030 ถึง 903 ล้านตัน โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 4.3% ในปี ค.ศ. 2007 และจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 5.4% ในปี ค.ศ. 2030 โดยเฉพาะการบริโภคพลังงานจากน้ำมัน

ประการที่สาม ช่องว่างระหว่างความต้องการกับความสามารถในการผลิตพลังงานจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแม้ว่าในอดีตอาเซียนจะถือเป็นแหล่งส่งออกพลังงานที่สำคัญ ทั้งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปความสามารถในการผลิตพลังงานมีแนวโน้มที่จะลดลง จากสถิติในปี ค.ศ. 1996 สามารถผลิตน้ำมันได้ 2.9 ล้านบาร์เรลต่อวัน ปี ค.ศ. 2008 ผลิตได้ราว 2.7 ล้านบาร์เรลต่อวัน และจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ. 2015 จะสามารถผลิตได้ 2.4 ล้านบาร์เรลต่อวัน และคาดว่าจะลดลงเหลือเพียง 1.4 ล้านบาร์เรลต่อวัน ในปี ค.ศ. 2030 ในขณะที่ความต้องการกลับเพิ่มสูงขึ้น จากการคาดการณ์ในช่วงปี ค.ศ. 2005-2015 คาดว่าจีนจะนำเข้าน้ำมันเพิ่มขึ้นราว 5.2% เพิ่มจาก 137 ล้านตันเพิ่มเป็น 487 ล้านตัน ในขณะที่ประเทศส่งออกน้ำมันอย่างอินโดนีเซียจะนำเข้าพลังงานจากน้ำมันเพิ่มขึ้นราว 7.1% เพิ่มจาก 12 ล้านตันเป็น 67 ล้านตัน ส่งผลให้ทั้งอาเซียนต้องนำเข้าพลังงานน้ำมันจากตะวันออกกลาง แต่จากความไม่แน่นอนในตะวันออกกลาง ส่งผลให้ต้องหาพลังงานอื่นทดแทน โดยเฉพาะแก๊สธรรมชาติ ซึ่งยังมีอยู่มากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงการคาดการณ์จากหลายสำนักว่ามีก๊าซธรรมชาติอยู่มากในทะเลจีนใต้ ซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างจีนและประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อเข้าไปครอบครองแหล่งก๊าซธรรมชาติในทะเลจีนใต้

²¹ Zhao Hong, "Energy Security Concerns of China and Asean: Trigger for Conflict or Cooperation in the South China Sea?," *Asia Europe Journal* 8, no. 3 (2010).

ประการที่สี่ ภายใต้ความสำคัญของช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ ซึ่งนับเป็นเส้นทางขนส่งสินค้า และพลังงานในภูมิภาคนี้ จากความไม่สงบในบริเวณดังกล่าวจากปัญหาโจรสลัด รวมถึงอิทธิพลของมหาอำนาจในการเข้าครอบครองเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน จะเป็นตัวกระตุ้นที่นำไปสู่ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้

สรินณา อารีธรรมศิริกุล²² ได้ให้ทัศนะต่อประเด็นปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะความอ่อนแอของอาเซียนในการแก้ปัญหาข้อพิพาทดังกล่าวกับจีนว่า จากความสำคัญของทะเลจีนใต้ ทั้งในแง่ของยุทธศาสตร์ความมั่นคงของภูมิภาค เพราะทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าที่สำคัญของโลก โดยเฉพาะสินค้าประเทศพลังงาน ดังนั้นหากประเทศหนึ่งประเทศใดสามารถเข้าครอบครองและควบคุมเส้นทางการดังกล่าวได้ก็จะสร้างความได้เปรียบในเชิงยุทธศาสตร์ความมั่นคงของภูมิภาคให้กับประเทศนั้น นอกจากนี้ ทะเลจีนใต้ยังมีความสำคัญในแง่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการคาดการณ์ว่าบริเวณดังกล่าวจะมีแหล่งพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอย่างมหาศาล ส่งผลให้หลายประเทศมีความพยายามในการการอ้างสิทธิ์ถือครองพื้นที่บางส่วนในทะเลจีนใต้ จนนำไปสู่ปมความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์ อันได้แก่เวียดนาม ฟิลิปปินส์ บรูไน และมาเลเซีย กับจีน

ในมุมมองของผู้เขียนมองว่าการจะแก้ปัญหาพิพาทดังกล่าว อาเซียนในฐานะขององค์กรความร่วมมือของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 3 แนวทางคือ

แนวทางที่ 1 ปล่อยให้ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความขัดแย้งในระดับทวิภาคี ระหว่างจีนกับเวียดนาม หรือ ฟิลิปปินส์กับจีน

แนวทางที่ 2 การปฏิบัติตามหลักการและค่านิยมของอาเซียน ในการเจรจาให้เกิดความประนีประนอมตามวัฒนธรรมทางการเมืองของอาเซียน หรือที่เรียกว่า The ASEAN Way

แนวทางที่ 3 ดึงเอาบุคคลที่สามเข้ามาจัดการปัญหาภายในภูมิภาค อาทิ สหรัฐอเมริกา โดยอาเซียนอาศัยการวางตัวเป็นกลาง ไม่เลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อไม่ให้เสียประโยชน์ในการคบค้ากับใคร โดยจะอาศัยการทูตและการสร้างความสัมพันธ์อันดีเป็นตัวเชื่อม เพื่ออาศัยสหรัฐอเมริกา

²² สรินณา อารีธรรมศิริกุล, กะเทาะเปลือกอาเซียน : ปัญหาเชิงสถาบัน จุดอ่อนอาเซียนในการแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้ [online] Available from: <http://www.siamintelligence.com/structure-problems-in-asean-in-case-of-dispute-on-south-china-sea.html> [22 สิงหาคม 2557]

เข้ามาคานอำนาจกับจีน ในขณะที่ตัวอาเซียนเองก็ต้องไม่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้อาเซียนไม่ต้องคานอำนาจกับจีนโดยตรง หรือเอนเอียงไปทางสหรัฐอเมริกามากเกินไป ซึ่งดูจะเป็นวิธีการที่สร้างความเสี่ยงน้อยที่สุดต่อประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งเป็นประเทศขนาดกลางจนถึงเล็ก ซึ่งยากต่อการคานอำนาจกับชาติมหาอำนาจโดยตรง

อย่างไรก็ตาม จากแนวทางทั้งสามแม้ว่าจะสร้างความเสี่ยงที่น้อยแก่อาเซียน แต่ในทางกลับกันก็สะท้อนให้เห็นถึงความไร้บทบาท ความอ่อนแอ และข้อจำกัดของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาาระดับภูมิภาค ดังปรากฏเป็นข้อจำกัดหรือจุดอ่อนของอาเซียน ดังนี้

จุดอ่อนที่ 1 ในการประชุมในแต่ละครั้งระหว่างอาเซียน หากมีการยกประเด็นเรื่องความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ขึ้นมา เวียดนามและฟิลิปปินส์จะพยายามที่จะยกเอาปัญหาทะเลจีนใต้ขึ้นเป็นปัญหาาระดับภูมิภาค เพราะต้องการให้อาเซียนเข้ามาเป็นกลไกในการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่จากผลประโยชน์ทับซ้อนทางเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้ประเทศสมาชิกไม่ต้องการที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง

จุดอ่อนที่ 2 ภายใต้อาเซียน High Council ในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ Treaty of Amity and Cooperation (TAC) ซึ่งเป็นกลไกเพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกที่ลงนาม กลไกนี้กลับไม่เคยถูกนำมาใช้และร้องขอจากคู่กรณี เนื่องจากขาดความเชื่อถือในกลไกและการที่ไม่มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย รวมถึงอาเซียนและจีนยังยึดมั่นในวิถีทาง “ASEAN Way” ในการจัดการปัญหาต่างๆ ในภูมิภาค ส่งผลให้กลไกดังกล่าวจึงอ่อนแอและไม่ได้รับการพัฒนา

จุดอ่อนที่ 3 ประเทศสมาชิกเลือกที่จะใช้องค์กรหรือกลไกภายนอกภูมิภาคมากกว่าจะใช้กลไกภายในในการแก้ไขกรณีพิพาทในภูมิภาค ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอเชิงสถาบันของอาเซียน

1.3 สมมติฐานงานวิจัย

เพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงแหล่งพลังงานและความไม่มีเสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงาน ส่งผลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน และความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงาน

1.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 อาศัยแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ ในการวิเคราะห์ โดยสาระสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ หรือ Geopolitics ซึ่ง รูดอล์ฟ เจลเลน นักรัฐศาสตร์ชาวสวีเดน ได้เป็นผู้บัญญัติศัพท์คำว่า “ภูมิรัฐศาสตร์” หรือ Geographical Politics เมื่อปี ค.ศ. 1900²³ ว่าเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นศึกษาถึงเรื่องภูมิศาสตร์ในปรากฏการณ์ทางการเมือง ซึ่งจะเน้นถึงผลกระทบทางภูมิศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและเกิดจากน้ำมือของมนุษย์ที่มีผลต่อเรื่องของการเมือง²⁴ โดยวิชาภูมิรัฐศาสตร์จะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ภูมิรัฐศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเน้นถึงข้อเท็จจริงทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพและภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในการเอื้อหรือจำกัดต่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง
2. ภูมิรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับระวางที่ซึ่งเน้นถึงเรื่องของภูมิประเทศ พรมแดน สถานที่ตั้ง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะค่อนข้างเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ทางการทหารโดยใช้ภูมิประเทศเป็นหลัก
3. ทฤษฎีทางภูมิรัฐศาสตร์ที่จะเน้นถึงแนวความคิดทฤษฎีในรูปของอุดมคติหรือสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อที่จะพยายามที่จะพัฒนาให้เป็นไปได้ในอนาคต²⁵

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามเย็น แนวคิดภูมิรัฐศาสตร์กลับถูกมองว่าเสื่อมถอยและล้าสมัย จากงานเขียน “The End of History and the Last Man” ของ Francis Fukuyama ที่เชื่อว่าการสิ้นสุดของสงครามเย็น เป็นจุดสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ โดยเขาอธิบายว่าประวัติศาสตร์ คือ วิวัฒนาการของมนุษย์ที่ต่อสู้ ตื่นรน เพื่อไปให้ถึงยังจุดหมายสุดท้ายที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของการปกครอง โดยเขามองว่าจุดหมายที่แท้จริงของการปกครองที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการเสรีภาพ ก็คือรูปแบบการปกครองแบบเสรีนิยม ดังนั้นประวัติศาสตร์ที่นอกเหนือจากนี้จึงไม่ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ ไม่ว่าในอนาคตจะเกิดเหตุการณ์ใดอีก ก็ไม่มีความสำคัญ เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้แสดงถึงวิวัฒนาการใดๆ ที่ยิ่งไปกว่านี้อีกแล้ว²⁶

²³ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, ภูมิรัฐศาสตร์(Geopolitics) (นครปฐม: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน 2545), 5.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (Simon and Schuster, 2006).

จากการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น ภายใต้ชัยชนะของแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ลักษณะความสัมพันธ์เป็นแบบ zero sum กล่าวคือ เมื่อมี ฝ่ายหนึ่งที่ได้ ประโยชน์ อีกฝ่ายก็ต้องเสีย ผลประโยชน์ ซึ่งการอธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายผ่านแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ ที่ผู้นำโดยส่วนใหญ่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดนโยบายและพฤติกรรมของรัฐ ในระบบระหว่างประเทศที่อยู่บนความขัดแย้ง แต่เมื่อระบบคอมมิวนิสต์เสื่อมถอยไป ระบบการเมืองโลกเหลือเพียงเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์ แบบ win-win คือ ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นความจำเป็นของแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์จึงไม่มีความจำเป็นอีก²⁷

แม้อดีตสหภาพโซเวียตจะล่มสลายไป เหลือเพียงรัสเซีย แต่ประเทศก็ยังอยู่ได้ด้วยการส่งออกพลังงานน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ หรือ จีนที่แม้จะยังคงรูปแบบการปกครองอย่างคอมมิวนิสต์ แต่ในด้านเศรษฐกิจก็รับเอาแนวคิดตลาดเสรีเข้าไปปรับใช้ ฉะนั้นแท้จริงแล้ว แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ไม่ได้เสื่อมถอยหรือหมดความสำคัญไปอย่างสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงปี ค.ศ. 2014 ที่เกิดวิกฤตการณ์ไครเมีย การเข้าครอบงำแคว้นไครเมีย ในประเทศยูเครน ของรัสเซีย เป็นไปเพื่อทำให้สหภาพโซเวียตมีความสำคัญขึ้นมาอีกครั้ง หรือกรณีของจีน ที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก มีท่าทีแข็งกร้าวต่อปมความขัดแย้งในทะเลจีนใต้²⁸ การกระทำของทั้งจีนและรัสเซีย เป็นไปเพื่อแสวงหาความมั่งคั่ง และความมั่นคงของประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ในปัจจุบันการขยายอาณาเขต ตามแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ จะกระทำไม่ได้เหมือนในอดีต แต่แนวคิดดังกล่าวยังคงถูกนำมาประยุกต์ และปรับใช้โดยผู้นำประเทศต่างๆ เพื่อการแสวงหาความมั่นคงและความมั่งคั่ง โดยอาศัยความได้เปรียบในทางภูมิศาสตร์ ผ่านการครอบงำ หรือ การแสวงหาความร่วมมือ เช่น กรณีการแสวงหาความมั่นคงทางพลังงานของจีนในช่วงหลังปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา งานวิจัยชิ้นนี้จะอาศัยแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าส่งผลอย่างไรต่อพฤติกรรมและการกำหนดนโยบายของจีน ที่จะส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ทั้งในแง่ของแหล่งพลังงาน และการสร้างเสถียรภาพของเส้นทางลำเลียงพลังงานของจีน

²⁷ Walter Russell Mead, "The Return of Geopolitics: The Revenge of the Revisionist Powers," *Foreign Aff.* 93 (2014).

²⁸ มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, บทสรุปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ฟรานซิส ฟูกูยามา: The End of History and the Last Man [online] Available from: <http://v1.midnightuniv.org/midnight2544/newpage6.html> [20 June 2017]

1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความความเป็นไปได้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียนในการตอบสนองต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน

2. เพื่อศึกษาว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน จะมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนอย่างไร

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 อาศัยวิธีการในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งเน้นการศึกษาวิจัยผ่านข้อมูลเอกสารเป็นสำคัญ โดยอาศัยการพรรณนาและการอธิบาย นอกจากนี้ ยังอาศัยข้อมูลทางสถิติ เพื่อช่วยในการตอบคำถามของงานวิจัยว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนจริงหรือไม่ และความสำคัญดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะใด สำหรับข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในศตวรรษที่ 21 แหล่งข้อมูลในการศึกษาวิจัย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) อาทิ ข้อมูลทางสถิติ แลกเปลี่ยน เอกสารที่ออกโดยรัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ และข้อเท็จจริงต่างๆ ผ่านการรวบรวมจาก หนังสือ, วารสาร และข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกเผยแพร่โดยหน่วยงานของรัฐ และองค์กรระหว่างประเทศ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) อาทิ บทความ บทวิเคราะห์ ผลงานวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ รวมถึงข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 การนำเสนอข้อมูล

เนื้อหาในการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 บท อันประกอบด้วย

บทที่ 1 : บทนำ

พิจารณาถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ประเด็นคำถามในงานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ขอบเขตการศึกษาวิจัย กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สมมติฐาน และระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในงานวิจัย

บทที่ 2 : สถานการณ์พลังงานของจีน หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ ปี ค.ศ. 1978

พิจารณาการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1978 และผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของความต้องการบริโภคพลังงานในจีน สถานการณ์ด้านพลังงานของจีนหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ จนถึงปี ค.ศ. 2015 พร้อมทั้งพิจารณายุทธศาสตร์ของจีนในการรับมือกับการเพิ่มขึ้นของความต้องการบริโภคพลังงาน ทั้งจากการพึ่งพภายในและภายนอก

บทที่ 3 : ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความมั่นคงทางพลังงานของจีน

พิจารณาถึงวิวัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากจุดเริ่มต้นที่มีแต่ความหวาดระแวง อะไรคือจุดเปลี่ยนที่ส่งผลให้จีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดำเนินความสัมพันธ์ทางการต่างประเทศอย่างเป็นทางการต่อกัน หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการตอบสนองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อการเป็นแหล่งพลังงาน และป้องกันเสถียรภาพเส้นทางการลำเลียงพลังงาน เพื่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน

บทที่ 4 : ทิศทางในอนาคต

สรุปผลการศึกษาวิจัยในบทข้างต้น และข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัย รวมถึงทิศทางในอนาคต

บทที่ 2

สถานการณ์พลังงานของจีน หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ ค.ศ. 1978

2.1 มูลเหตุของการขยายตัวของอัตราการบริโภคพลังงานของจีน

จากความสำเร็จของการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีน ในปี ค.ศ. 1978 ส่งผลให้เศรษฐกิจของจีนที่เคยตกต่ำ ค่อยๆ เติบโตอย่างต่อเนื่อง ประชาชนที่เคยหิวโหยและยากจนจากการขาดแคลนเริ่มมีอันจะกินมากขึ้น ความล้าหลังที่เคยมีมา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้การบริโภคพลังงานภายในประเทศจีน เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจาก

ประการแรก การขยายตัวของภาคเศรษฐกิจ จากพลวัตในการเติบโตอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจของจีน นับตั้งแต่การปฏิรูปเศรษฐกิจตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยเติ้ง เสี่ยวผิง ส่งผลให้อัตราการเพิ่มขึ้นของ GDP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี ค.ศ. 1978-1988 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 10.4%²⁹ หรือแม้แต่การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากรต่อหัว ที่เพิ่มจาก 134 หยวน เป็น 397 หยวน ในช่วงระหว่างปี 1978-1985³⁰ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติในปี ค.ศ. 2007 ค่า GDP ของจีนโตประมาณ 13.636% แม้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาค่า GDP จะลดต่ำลงจากสถานะการชะลอตัวของเศรษฐกิจ แต่ก็อยู่ราวๆ 6 %

ประการสอง จำนวนประชากรแม้ว่าอัตราการเกิดของประชากรภายในจีนจะลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 ที่แต่เดิมมีอัตราการเกิด ร้อยละ 1.1 ลดลงเหลือเพียง ร้อยละ 0.6³¹ แต่จากการที่ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรที่มากที่สุดในโลก จากสถิติที่มีการสำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 2015 พบว่าจีนมีจำนวนประชากรสุทธิประมาณ 1,370,620,000 คน³² ซึ่งจากจำนวนตัวเลขดังกล่าวก็ยังคงเป็นปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อความต้องการในการบริโภคพลังงานต่อจีน

²⁹ The World Bank.

³⁰ สมภพ มานะรังสรรค์, ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนในปัจจุบัน, จีน...ในกระแสการเปลี่ยนแปลง

³¹ สมภพ มานะรังสรรค์, ความเปลี่ยนแปลงฐานประชากรของจีน [online] Available from: <http://www.cpall.co.th/Blog/Detail/Sompop/ความเปลี่ยนแปลงฐานประชากรในจีน.html> [30 สิงหาคม 2554]

³² Chinese Population Clock, Chinese Populations (Live) [online] Available from: <http://www.worldmeters.info/world-population/china-population/> [15 March 2015]

ประการที่สาม การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ ภายใต้นโยบายสี่ทันสมัย ส่งผลให้จีนมีความต้องการที่จะปรับปรุงความล้ำหลังของเทคโนโลยีในการผลิต รวมถึงประสิทธิภาพของแรงงานภายในประเทศ อุตสาหกรรมภายในประเทศในช่วงก่อนการปฏิรูประบบเศรษฐกิจส่วนมากก็เป็นอุตสาหกรรมขนาดเบา เช่น การผลิตอาหาร สิ่งทอ เป็นต้น แต่จากการปรับเปลี่ยนดังกล่าวส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมหนักภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหล็ก อลูมิเนียม รวมถึงซีเมนต์ เพื่อนำมาใช้ในการก่อสร้างถนน รวมถึงอาคารต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย ซึ่งจากสถิติ 2 ใน 3 ของการใช้พลังงานมาจากภาคอุตสาหกรรมหนัก โดยแบ่งเป็นภาคอุตสาหกรรม 60% ภาคการขนส่งอีก 25% ส่งผลให้ความต้องการพลังงานมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น³³

ประการที่สี่ การขยายตัวของสังคมเมือง จากความพยายามของรัฐบาลจีนที่ต้องการสร้างความทันสมัยให้กับประเทศ ตามแนวนโยบายสี่ทันสมัย ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลต่อรูปแบบของเมืองภายในประเทศ ที่มีการขยายตัว มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ และทันสมัยเพิ่มขึ้น ทั้งโรงพยาบาล โรงเรียน หรือตึกแบบใหม่ๆ เป็นต้น นอกจากนี้สภาพความเป็นอยู่ของประชากรภายในประเทศก็เปลี่ยนแปลงไป อัตราส่วนของชนชั้นกลางภายในประเทศมีอัตราส่วนที่เพิ่มสูงขึ้น ประชากรชนชั้นกลางเริ่มจัดหาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิ เครื่องปรับอากาศ เครื่องทำความร้อน เป็นต้น

ประการสุดท้าย การขยายตัวของอุตสาหกรรมรถยนต์ภายในประเทศ แม้ว่าเศรษฐกิจของจีนจะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง แต่ความเจริญยังคงกระจุกตัวอยู่บริเวณมณฑลชายฝั่งด้านตะวันออกเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสร้างความไม่สมดุลต่อเศรษฐกิจของจีน ส่งผลให้รัฐบาลมีนโยบายที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคตอนกลางและด้านตะวันตกของประเทศ มีการตัดถนนเพื่อเชื่อมมณฑลต่างๆ ภายในประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นการกระตุ้นในภาคส่วนของการขนส่งภายในประเทศให้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น³⁴ แต่ยังส่งผลให้อุตสาหกรรมรถยนต์ภายในประเทศมีอัตราการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจีนนับเป็นประเทศที่มีตลาดรถยนต์ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีอัตราการเติบโตราว 12-16% นอกจากนี้ การเติบโตของอัตราการซื้อรถของประชาชนจีนก็มีอัตราที่เพิ่ม

³³ Joseph P Giljum, "The Future of China's Energy Security," *The Journal of International Policy Solutions* 11 (2009).

³⁴ สมภพ มานะรังสรรค์, จีน : ยุคเศรษฐกิจร้อนแรง และภัยคุกคามจากฟองสบู่ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิสิทธศาสตร์, 2547), 121.

สูงขึ้นมากเป็นอันดับสอง รองจากสหรัฐอเมริกา โดยมีอัตราส่วนอยู่ที่ รท 70 คั่นต่อประชากรหนึ่งพันคน³⁵

2.2 สถานการณ์พลังงานของจีน ก่อนปี ค.ศ. 1993

ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1993 การบริโภคพลังงานของจีน แม้จะเพิ่มสูงขึ้น แต่จากการที่จีนมีอาณาเขตที่กว้างใหญ่ รวมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงานภายในประเทศ ส่งผลให้จีนสามารถที่จะพึ่งพิงแหล่งพลังงานภายในประเทศได้

2.2.1 น้ำมัน

จากข้อจำกัดทางเทคโนโลยี การขาดซึ่งประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง ส่งผลให้ในช่วงก่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมน้ำมันภายในจีนจึงไม่ค่อยพัฒนาและประสบผลสำเร็จ แม้ว่าจะมีการค้นพบแหล่งน้ำมันดิบภายในประเทศ อาทิ Yunmen, Yanchang และ Dushanze แต่ภายหลังการปฏิรูปประเทศเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในช่วงปี ค.ศ. 1949 สถานการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานโดยเฉพาะในกรณีของน้ำมันเริ่มเกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่อง แม้จะมีหยุดชะงักบ้างจากการตัดความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นผู้ที่ช่วยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในด้านอุตสาหกรรมพลังงาน ทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมถึงการส่งผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำมันเข้ามาถ่ายทอดความรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมพลังงานมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้สร้างความกังวลต่อรัฐบาลจีน เนื่องจากในเวลาดังกล่าวจีนได้สำรวจพบแหล่งน้ำมันขนาดใหญ่ภายในประเทศ คือ แหล่งน้ำมันต้าชิง ซึ่งส่งผลให้ทางการจีนเชื่อมั่นว่าตนสามารถดำเนินอุตสาหกรรมบนหลักการพึ่งพาตนเองได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวเริ่มที่จะพัฒนามากขึ้นในยุคของเติ้ง เสี่ยวผิง ทั้งจากนโยบายการเปิดประเทศ รวมถึงนโยบายเศรษฐกิจตามนโยบายสี่ทันสมัย ซึ่งกลายเป็นแรงจูงใจแก่นักลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุน นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานที่สำคัญ 3 บริษัท กล่าวคือ China National Petroleum Corporation (CNPC), The China Petroleum and Chemical Cooperation (Sinopec) และ China Nation Offshore Oil Corporation (CNOOC) โดยจะมีหน้าที่ทั้งการสำรวจและพัฒนาแหล่งน้ำมันดิบทั้งหลายภายในประเทศ โดยจะมีการแบ่งพื้นที่ที่แต่ละบริษัทจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแล

³⁵ Gal Luft, 1.

สำหรับแหล่งพลังงานน้ำมันภายในของจีนโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตอนกลางของประเทศ อาทิ

1. Daqing Oil fields เป็นแหล่งน้ำมันที่เก่าแก่ของจีนตั้งอยู่บริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ โดยสามารถผลิตน้ำมันได้กว่าวันละ 800,000 ล้านบาร์เรลต่อวัน³⁶ แต่อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพในการผลิตก็เริ่มลดต่ำลงตั้งแต่ในช่วงปี ค.ศ. 2003³⁷
2. Shengli Oil fields³⁸ เป็นแหล่งน้ำมันที่ใหญ่เป็นอันดับสองของจีน ตั้งอยู่ใกล้กับอ่าวบัวไห่ กำกับดูแลโดย Sinopec สามารถที่จะผลิตน้ำมันได้ 557,000 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งจากการที่ทั้ง Daqing Oil fields และ Shengli Oil fields ค้นพบตั้งแต่ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ส่งผลให้แนวโน้มการผลิตจะลดลงอย่างต่อเนื่อง และหมดไปในที่สุด
3. Karamay Oil field ตั้งอยู่ในมณฑลซินเจียง เป็นแหล่งน้ำมันขนาดใหญ่แห่งแรกของจีนในยุคหลังการปฏิรูป โดยค้นพบในปี ค.ศ. 1955 บริหารจัดการโดยบริษัท CNPC จากการประมาณการคาดว่ามีปริมาณน้ำมันสำรองอยู่ประมาณ 3 พันล้านบาร์เรล สามารถผลิตน้ำมันได้วันละ 290,000 บาร์เรล³⁹
4. Tarim Oil field ตั้งอยู่ในบริเวณแอ่งทาริม ทางตะวันตกเฉียงเหนือ ในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ เป็นแหล่งน้ำมันขนาดใหญ่อันดับ 8 ของจีน ค้นพบในปี ค.ศ. 1952⁴⁰ คาดว่ามีปริมาณน้ำมันประมาณ 10.7 พันล้านตัน⁴¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³⁶ U.S. Energy Information Administration (EIA), China International Analysis – U.S. Energy Information Administration [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=CHN.htm> [19 May 2016]

³⁷ WoodMackensie, Daqing Oil Fields [online] Available from: <https://www.woodmac.com/reports/upstream-oil-and-gas-daqing-oil-fields-4672671> [15 December 2016]

³⁸ Lei Cheng et al., "Isolation and Characterization of Methanoculleus Receptaculi Sp. Nov. From Shengli Oil Field, China," *FEMS microbiology letters* 285, no. 1 (2008).

³⁹ Karamay Oil Field [online] Available, from: https://en.wikipedia.org/wiki/Karamay_oil_field [26 December 2016]

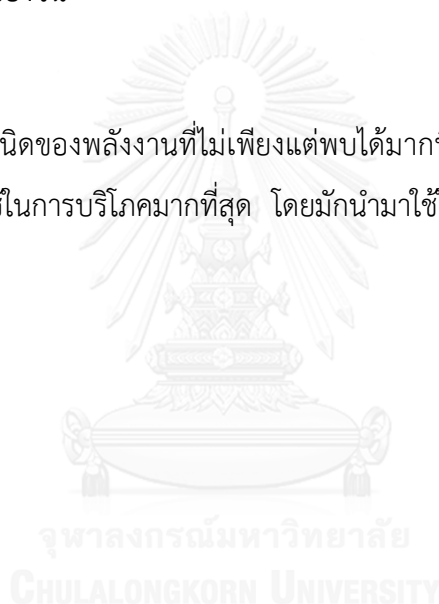
⁴⁰ China National Petroleum Corporation (CNPC), Tarim Oil & Gas Province [online] Available from: <http://www.cnpc.com.cn/en/operatediol/201405/ee249b3153bb4b0dad497cd0f961439.shtml> [16 October 2016]

⁴¹ The UYGHUR AMERICAN ASSOCIATION, Tarim Oil Field [online] Available from: <https://uyghuramerican.org/article/tarim-oilfield.html> [16 October 2016]

5. Qinghai Oil field ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของจีน ณ แอ่ง Qaidam ซึ่งล้อมรอบไปด้วยที่ราบสูงคุนลุ้น อตุล และฉีเหลียน ค้นพบในปี ค.ศ. 1958 บริหารจัดการโดย CNPC⁴²
6. Liaohe Oil field ตั้งอยู่บริเวณภาคใต้ ในจังหวัดเหลียวหนิงของจีน ค้นพบในปี ค.ศ. 1955 และสามารถเริ่มกระบวนการผลิตในช่วงทศวรรษที่ 1970⁴³ โดยปัจจุบันมีการผลิตน้ำมันไปแล้วกว่า 10 ล้านตัน⁴⁴
7. Jilin Oil field ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของมณฑลจีเหลียน เริ่มต้นการสำรวจในปี ค.ศ. 1955 สามารถผลิตน้ำมันได้ปีละ 7 ล้านตัน ซึ่งนับเป็นแหล่งน้ำมันที่ตั้งอยู่บนพื้นดินขนาดใหญ่อันดับที่ 9 ของจีน⁴⁵

2.2.2 ถ่านหิน

ถ่านหินถือเป็นชนิดของพลังงานที่ไม่เพียงแต่พบได้มากที่สุดภายในประเทศจีน แต่ยังเป็นชนิดพลังงานที่จีนนำมาใช้ในการบริโภคมากที่สุด โดยมักนำมาใช้ในการผลิตไฟฟ้าและพลังงานความร้อน

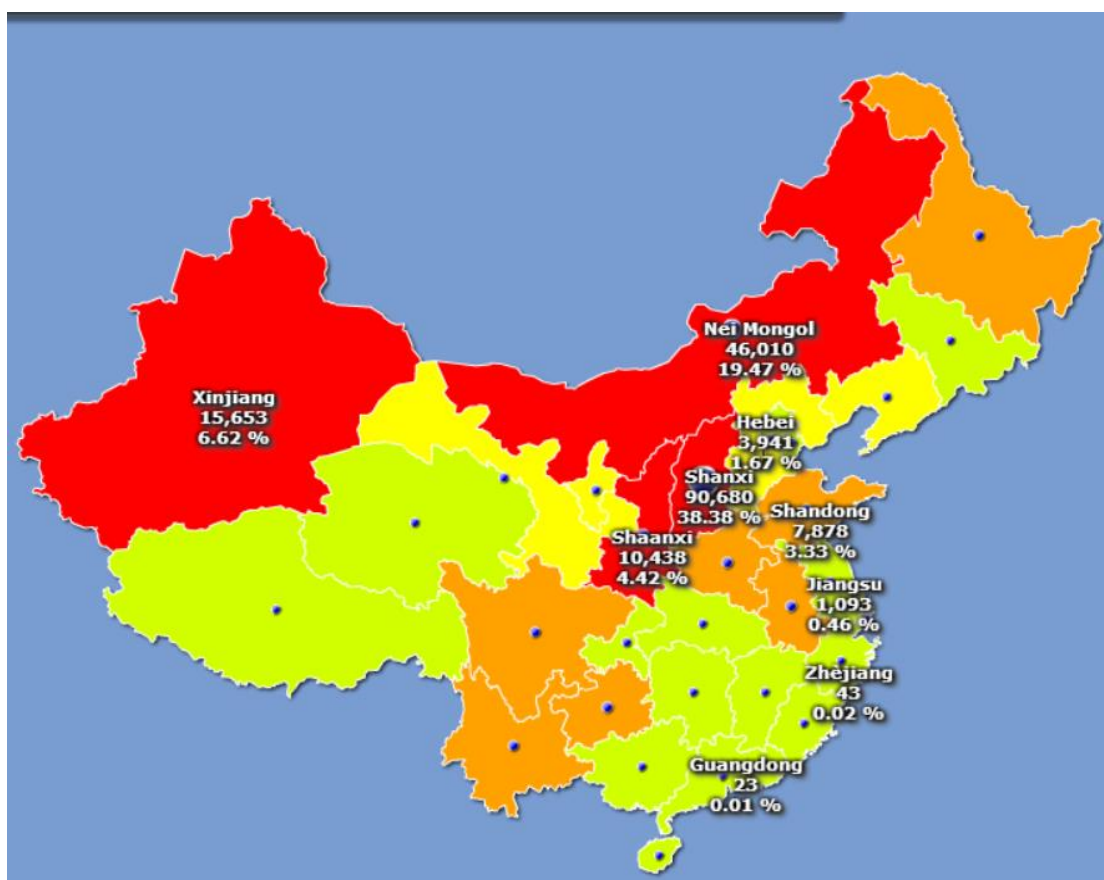
⁴² China National Petroleum Corporation (CNPC), Qinghai Oil Province [online] Available from: <http://www.cnpc.com.cn/en/operatedio/201405/c944e58b7aad49e591297b2a5b1fa7bc.shtml> [15 December 2016]

⁴³ WoodMackenzie, Liaohe Oil Field [online] Available from: <https://www.woodmac.com/reports/upstream-oil-and-gas-liaohe-oil-fields-14329477> [18 January 2017]

⁴⁴ China National Petroleum Corporation (CNPC), Liaohe Oil Province [online] Available from: <http://www.cnpc.com.cn/en/operatedio/201405/36c9dec2c7ed4913b4ab7af6be652261.shtml> [15 December 2016]

⁴⁵ Wang Kexie, Dong Qingde, and Wang Ailian, "Xu Jiqing and Zhang Guansheng (Institute of Underwell-Trap Technology, Jilin Oil Field); Theoretical Analysis of Sound Field Radiated in Cylindrical Double Layer Quasi Elastic Media—a Theoretical Study of Acoustic Logging Method (I)["], *Journal of Jilin University* 2 (1979).

ภาพที่ 1. แหล่งถ่านหินสำรองของจีน

ที่มา : International Institute for Sustainable Development, “ Coal and Renewable in China,” [Online]. Available from : <https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/subsidies-coal-production-in-china.pdf>. [2016, October 15].

โดยแหล่งถ่านหินส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ อาทิ มองโกเลีย ซานซี เป็นต้น รวมถึงยังพบได้บ้างในมณฑลทางตะวันตกอย่างซินเกียง และมณฑลทางตะวันออกเฉียงใต้ อย่าง เกียงซู กวางตง และเจ้อเจียง เป็นต้น⁴⁶

⁴⁶ International Institute for Sustainable Development, Coal and Renewable in China [online] Available from: <https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/subsidies-coal-production-in-china.pdf> [15 October 2016]

2.3 สถานการณ์พลังงานของจีน หลังปี ค.ศ. 1993

ที่ผ่านมารัฐบาลจีนจะพยายามเร่งสำรวจแหล่งพลังงานใหม่ พัฒนาแหล่งพลังงานเดิมภายในประเทศ รวมถึงมีการค้นพบแหล่งพลังงานชนิดใหม่อย่างก๊าซธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณภาคตะวันตกและตอนกลางของประเทศ อาทิ

บริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้

1. Yuanba gas fields ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย ในมณฑลชื้อชวนถูกค้นพบในปี ค.ศ. 2007 บริหารจัดการโดยบริษัท Sinopec เริ่มทำการขุดเจาะในช่วงเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2011 โดยคาดว่าจะมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองประมาณ 412.2 พันล้านลูกบาศก์เมตร โดยขุดพบแล้วประมาณ 230 พันล้านลูกบาศก์เมตร⁴⁷ โดยมีการคาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2016 จะสามารถผลิตก๊าซธรรมชาติได้ประมาณ 120 พันล้านลูกบาศก์ฟุต⁴⁸
2. Puguang gas fields⁴⁹ ตั้งอยู่บริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลชื้อชวน ซึ่งบริเวณดังกล่าวคาดว่าเป็นแหล่งที่อุดมไปด้วยก๊าซซัลเฟอร์ บริหารจัดการโดยบริษัท Sinopec
3. Anyue gas fields ตั้งอยู่ในมณฑลชื้อชวน ค้นพบในปี ค.ศ. 2014 ขุดพบก๊าซธรรมชาติแล้วประมาณ 15.4 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต สามารถผลิตก๊าซธรรมชาติได้ประมาณวันละ 383 ล้านลูกบาศก์ฟุต⁵⁰
4. Chuandongbei Project ตั้งอยู่ในบริเวณมณฑลชื้อชวน บริหารจัดการโดยบริษัท Chevronถือหุ้นร้อยละ 49 ภายใต้การให้สัมปทานระยะเวลา 30 ปีของบริษัท CNPC ซึ่งถือหุ้นประมาณร้อยละ 51 โดยขุดพบก๊าซธรรมชาติประมาณ 176 พันล้านลูกบาศก์เมตร

⁴⁷ Peng Chao, Yuanba Gas Field Plans to Go into Full Production [online] Available from: http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-08/20/content_21660106.htm [15 August 2016]

⁴⁸ U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration."

⁴⁹ Yongsheng Ma et al., "The Puguang Gas Field: New Giant Discovery in the Mature Sichuan Basin, Southwest China," *AAPG bulletin* 91, no. 5 (2007).

⁵⁰ Anyue Gas Field [online] Available, from: http://wikivisually.com/wiki/Anyue_gas_field [13 September 2016]

จากการคาดการณ์ว่าบริเวณดังกล่าวจะมีก๊าซธรรมชาติอยู่ประมาณ 3 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต โดยคาดว่าจะสามารถผลิตก๊าซธรรมชาติได้ประมาณ 558 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน⁵¹

บริเวณด้านตะวันออกเฉียงเหนือ

1. Sulige gas fields ตั้งอยู่ในเขตปกครองตนเองมองโกเลีย บริหารจัดการโดยบริษัท CNPC ค้นพบในปี ค.ศ. 2000 เริ่มบริหารจัดการในปี ค.ศ. 2006 คาดว่ามีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองประมาณ 59.6 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต สามารถผลิตก๊าซธรรมชาติได้ประมาณ 1.3 พันล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน⁵²
2. Changbei gas fields ตั้งอยู่ในมณฑลชานซี ค้นพบในปี ค.ศ. 1991 เริ่มทำการขุดสำรวจในปี ค.ศ. 2005 มีปริมาณก๊าซธรรมชาติโดยประมาณ 3.5 พันล้านลูกบาศก์เมตร ก๊าซธรรมชาติดังกล่าวจะใช้ในการสนับสนุนพลังงานในเมืองปักกิ่ง เทียนจิน ชานตงและเฮอเป่ย์⁵³

บริเวณนอกชายฝั่ง

1. Bohai Bay fields ตั้งอยู่ในบริเวณอ่าวบัวไห่ เป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ บริหารจัดการโดยบริษัท CNOOC⁵⁴
2. Panyu gas fields ตั้งอยู่บริเวณทะเลจีนใต้ เป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เช่นเดียวกับ Bohai Bay fields เป็นความร่วมมือระหว่าง CNOOC ถือครองหุ้นร้อยละ 51 กับ Devon Energy และ Burlington Resources ซึ่งถือครองหุ้นบริษัทละ 24.5% โดยการบริหารจัดการในส่วนของก๊าซธรรมชาติได้ถูกแบ่งความรับผิดชอบให้กับรัฐวิสาหกิจน้ำมัน 3 บริษัทใหญ่ของจีน กล่าวคือ โครงการกว่าร้อยละ 77 ดูแลโดย CNPC ในขณะที่ Sinopec บริหารจัดการแหล่งก๊าซธรรมชาติ Puguang ในมณฑลชื้อชวน และอันดับสุดท้าย CNOOC บริหารจัดการแหล่งก๊าซธรรมชาติในกวางตง ฟูเจี้ยน และเซี่ยงไฮ้ รวมถึงแหล่งก๊าซ

⁵¹ Chuandongbei Project [online] Available, from: <http://www.hydrocarbons-technology.com/projects/chuandongbei-project-sichuan-basin/> [19 November 2016]

⁵² Yang Hua, Liu Xinshe, and Meng Peilong, "New Development in Natural Gas Exploration of the Sulige Gas Fields," *Natural Gas Industry* 31, no. 2 (2011).

⁵³ Changbei Gas Fields [online] Available, from: <http://www.hydrocarbons-technology.com/projects/changbei-tight-gas-project/> [13 September 2016]

⁵⁴ Fang Hao et al., "Charging of the Neogene Penglai 19-3 Field, Bohai Bay Basin, China: Oil Accumulation in a Young Trap in an Active Fault Zone," *AAPG bulletin* 93, no. 2 (2009).

ธรรมชาติบริเวณนอกชายฝั่ง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มบริษัทเอกชนรายย่อยที่รัฐบาลจีนอนุญาต เช่น บริษัท JOVO Group เป็นต้น⁵⁵

อย่างไรก็ตาม การบริโภคก๊าซธรรมชาติภายในประเทศจีนยังมีสัดส่วนที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับ การบริโภคถ่านหินและน้ำมัน อีกทั้งการบริโภคก๊าซธรรมชาติยังกระจุกตัวอยู่เฉพาะในบางพื้นที่ของประเทศ เนื่องจากการดำเนินการโครงการสร้างท่อส่งก๊าซยังไม่แล้วเสร็จ ยังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาและก่อสร้าง อาทิ โครงการสร้างท่อก๊าซธรรมชาติเชื่อมตะวันตกสู่ตะวันออก โดยเริ่มจากมณฑลซินเจียง ไปยังนครเซี่ยงไฮ้ เป็นระยะทางรวม 4,200 กิโลเมตร หรือแม้แต่โครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากมณฑลไห่หนานไปยังจินต๋านใต้และตะวันออกเฉียงของประเทศ ระยะทาง 4,000 กิโลเมตรก็ยังคงอยู่ในช่วงของการก่อสร้าง เป็นต้น⁵⁶ แม้ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจากความพยายามของรัฐบาลที่จะลดการใช้ถ่านหิน และเพิ่มสัดส่วนในการบริโภคพลังงานที่สะอาดอย่างก๊าซธรรมชาติ แต่ก็ไม่เป็นผล เนื่องจากช่องว่างระหว่างความสามารถในการผลิตพลังงานกับปริมาณความต้องการในการบริโภคพลังงานของจีนยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการประกันว่ารัฐจะมีพลังงานที่เพียงพอต่อความต้องการ จีนจึงต้องนำเข้าพลังงานมาจากภายนอก

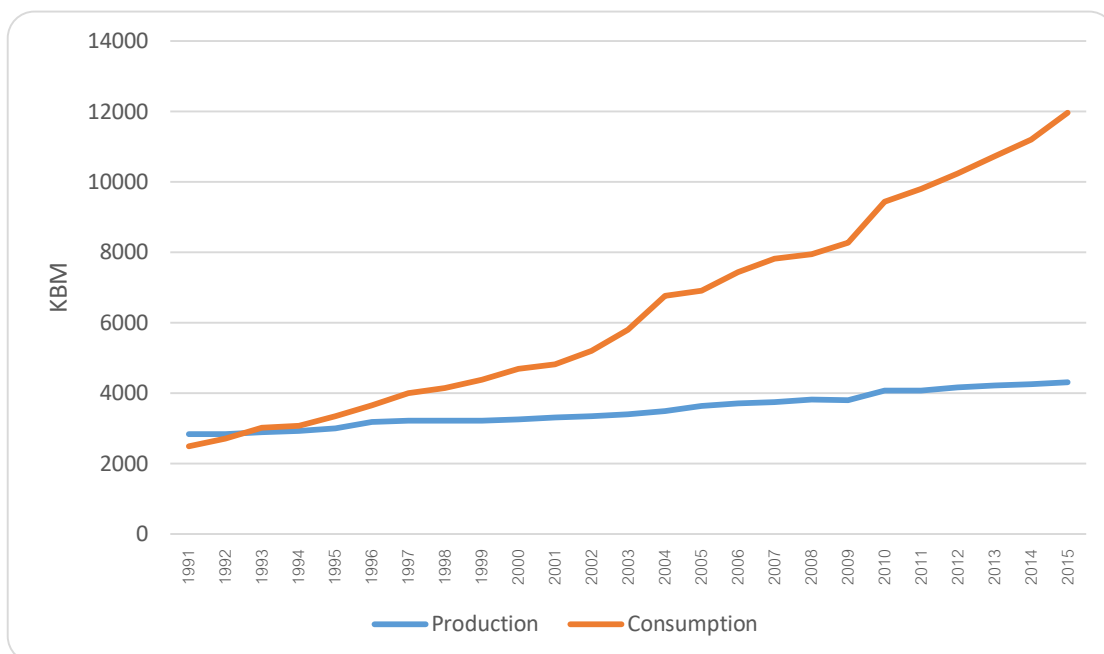
2.3.1 น้ำมัน

จีนเริ่มที่จะเปลี่ยนบทบาทจากผู้ส่งออกน้ำมันมาเป็นผู้นำเข้าน้ำมัน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 อันเนื่องมาจากปริมาณการผลิตภายในประเทศเริ่มที่จะไม่เพียงพอต่อปริมาณความต้องการบริโภคน้ำมันภายในประเทศ ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความแตกต่างเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

⁵⁵ U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration."

⁵⁶ อัครศรี พานิชสาส์น, เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐกิจประเทศในเอเชีย บทที่8 อุตสาหกรรมพลังงานจีน [online] Available from: http://www.econ.tu.ac.th/oldweb/doc/course/EC/EC362/lecture/EC_362-08.pdf [7 เมษายน 2559]

ตารางที่ 1. เปรียบเทียบปริมาณการผลิตและการบริโภคน้ำมันภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 1991-2015

ที่มา : British Petroleum, “China’s oil Production and Consumption in 1991-2015,” [online]. Available from : <http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/oil/dt/consumption/production/unit/KBD/country/CN/view/line/.html>. [2016, August 13].

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า แม้ปริมาณการผลิตน้ำมันในจีนจะปรับตัวสูงขึ้น จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนสามารถที่จะผลิตน้ำมันได้ประมาณ 4.3 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2014 ประมาณ 0.1 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 2.3 แต่ในขณะเดียวกัน ปริมาณการบริโภคน้ำมันภายในจีนก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนบริโภคน้ำมันประมาณ 11.9 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2014 ประมาณ 0.7 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.8

จากความแตกต่างดังกล่าวส่งผลให้แนวโน้มที่จีนจะต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติการนำเข้าน้ำมันในปี ค.ศ. 2015 จีนนำเข้าน้ำมันประมาณ 7.8 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2014 ซึ่งจีนนำเข้าน้ำมันประมาณ 6.2 ล้านบาร์เรล

ต่อวัน⁵⁷ ซึ่งมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 8.8⁵⁸ อีกทั้งหากเปรียบเทียบกับในช่วงปี ค.ศ. 2000 ที่จีนยังคงมีอัตราการพึ่งพิงการนำเข้าเพียงร้อยละ 30 แต่ในปัจจุบันจีนจะต้องพึ่งพิงการนำเข้าถึงร้อยละ 61⁵⁹

โดยแหล่งน้ำมันดิบที่จีนนำเข้าส่วนใหญ่ มาจากแหล่งในตะวันออกกลาง ซึ่งจากสถิติปี ค.ศ. 2014 จีนนำเข้าน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางประมาณ 3.2 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 52 นำเข้าจากแอฟริกาประมาณ 1.4 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 22 นำเข้าจากรัสเซียและอดีตสหภาพโซเวียตประมาณ 778.000 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 13 จากทวีปอเมริกาประมาณ 667.000 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 11 จากเอเชียแปซิฟิกประมาณ 127,000 ล้านบาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 2 และนำเข้าจากประเทศอื่นๆ ประมาณ 127,000 คิดเป็นร้อยละ 1⁶⁰

⁵⁷ U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration."

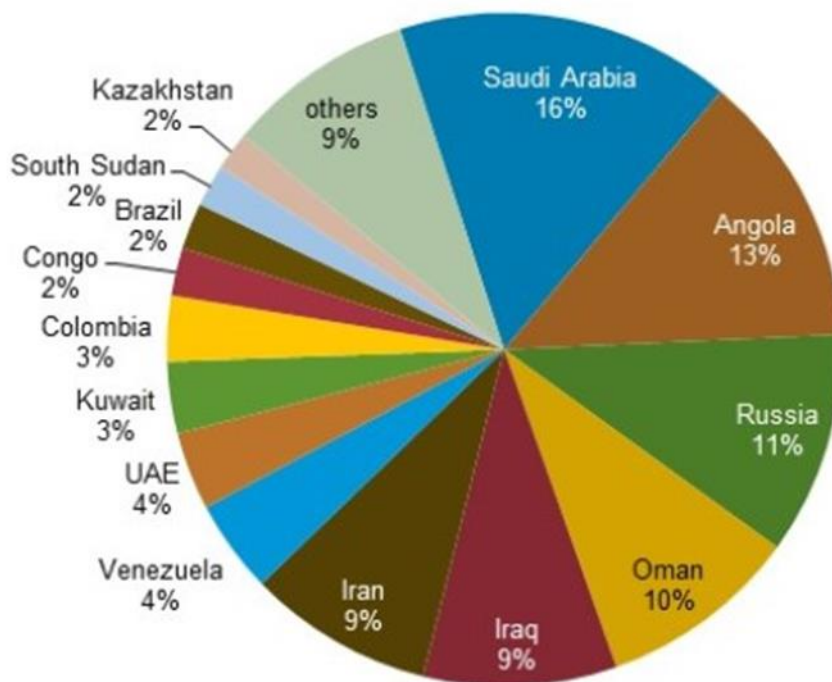
⁵⁸ Adam Rose and Chen Aizhu, Amid Global Price Rout, China Crude Oil Imports Hit Record [online] Available from: <http://www.reuters.com/article/us-china-economy-trade-crude-idUSKCN0UR0DU20160113> [26 June 2016]

⁵⁹ U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration."

⁶⁰ Ibid.

แผนภูมิที่ 1. การนำเข้าน้ำมันดิบของจีนในปี ค.ศ. 2014 แยกตามสัดส่วนการนำเข้าของแต่ละประเทศ

China's crude oil imports by source, 2014

Sources: FACTS Global Energy, Global Trade Information Services, Inc.

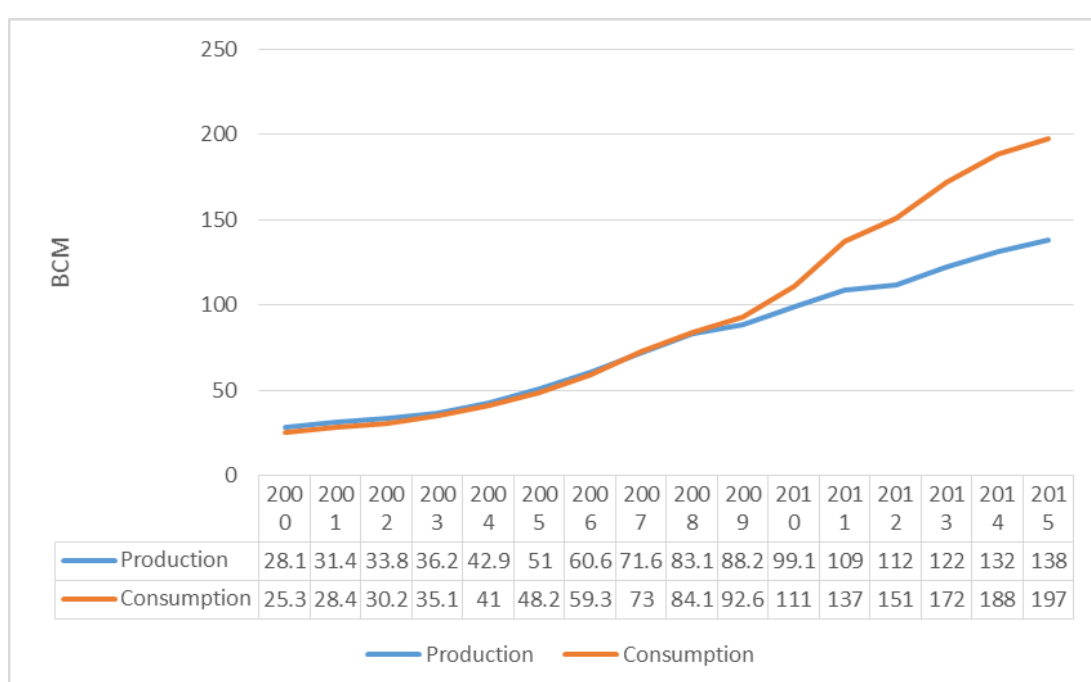
ที่มา : U.S. Energy Information Administration (EIA), “China International Analysis – U.S. Energy Information Administration,” [online]. Available from : <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=CHN.htm>. [2016, May 19]

จากแผนภูมิภาพที่ 1 ไม่เพียงแต่จะชี้ให้เห็นถึงสัดส่วนของการนำเข้าพลังงานของจีนจากประเทศต่างๆ เท่านั้น หากพิจารณารายชื่อแต่ละประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศโดยส่วนใหญ่มักเป็นประเทศที่มีความขัดแย้งอยู่กับสหรัฐอเมริกา หรือไม่ได้ถูกมองเป็นเป้าหมายที่สหรัฐอเมริกาจะแผ่อิทธิพลและพยายามแทรกแซงกิจการภายในของรัฐนั้นๆ ซึ่งจากการที่จีนปิดประเทศมายาวนาน อีกทั้งภาพลักษณ์ที่ในหลายครั้งถูกสหรัฐอเมริกาสร้างขึ้นเพื่อสกัดการขยายอิทธิพลของจีน ส่งผลให้จีนจึงเลือกที่จะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศที่อิทธิพลของสหรัฐอเมริกายังไม่อาจเข้าถึง ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การดำเนินนโยบายกับประเทศดังกล่าวเป็นไปได้โดยง่าย และเป็นหลักประกันว่าจะไม่เกิดความไม่มั่นคงในแหล่งพลังงานนั้นๆ จากการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา

2.3.2 ก๊าซธรรมชาติ

แม้ว่าการบริโภคก๊าซธรรมชาติในจีนจะยังมีสัดส่วนที่ไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำมันและถ่านหิน อย่างไรก็ตาม จากนโยบายของจีนที่พยายามจะเพิ่มสัดส่วนในการบริโภคก๊าซธรรมชาติ เพื่อรองรับต่อการลดสัดส่วนในการบริโภคถ่านหินของจีน ส่งผลให้สถิติการบริโภคก๊าซธรรมชาติเริ่มที่จะมีมากขึ้นเกินกว่ากำลังการผลิตภายในประเทศ

ตารางที่ 2. เปรียบเทียบปริมาณการผลิตและการบริโภคก๊าซธรรมชาติภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015

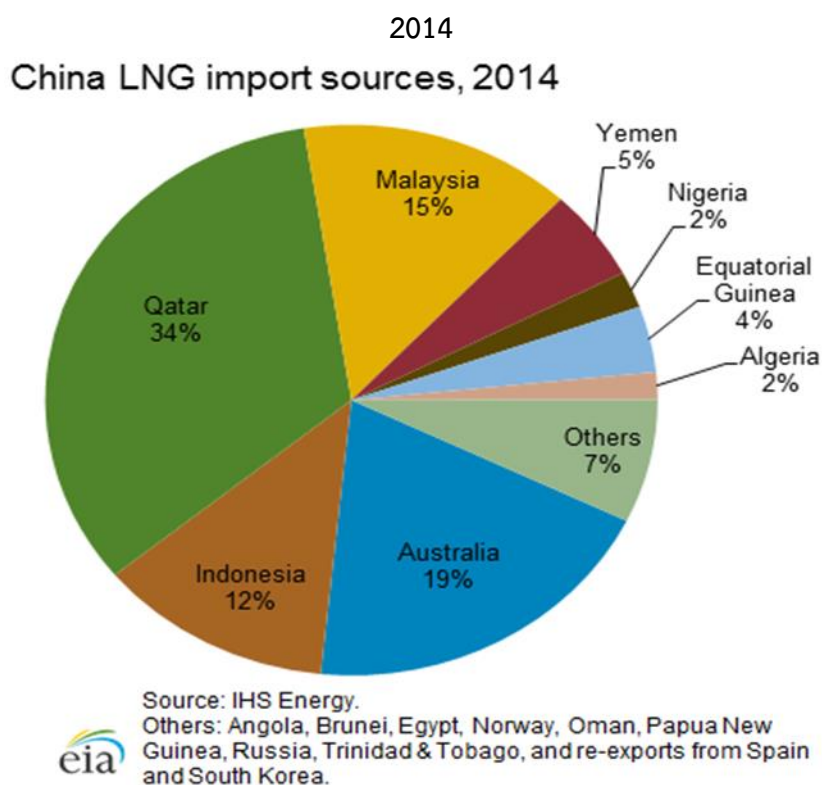

ที่มา : British Petroleum, “China’s Natural Gas Production and Consumption in 2000-2015,” [online]. Available from : http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/natural_gas/dt/production/consumption/unit/BCM/country/CN/view/line/.html. [2016, August 13].

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการบริโภคก๊าซธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2007 ซึ่งเป็นปีแรกที่สถิติการบริโภคก๊าซธรรมชาติของจีนสูงกว่าสถิติการผลิตก๊าซธรรมชาติของจีน และมีแนวโน้มที่ตัวเลขการบริโภคก๊าซธรรมชาติจะมากกว่าการผลิตก๊าซธรรมชาติเพิ่มสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนสามารถผลิตก๊าซธรรมชาติได้ประมาณ 138 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2014 ประมาณ 6 ล้านลูกบาศก์เมตร คิด

เป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.3 ในขณะเดียวกันปริมาณการบริโภคก๊าซธรรมชาติภายในจีนก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนบริโภคก๊าซธรรมชาติประมาณ 197 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2014 ประมาณ 9 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.5 จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้จีนต้องพึ่งพิงการนำเข้าก๊าซธรรมชาติมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007

แผนภูมิที่ 2. การนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากแหล่งพลังงานภายนอกประเทศของจีน ในปี ค.ศ.

ที่มา : U.S. Energy Information Administration (EIA), “China International Analysis – U.S. Energy Information Administration,” [online]. Available from : <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=CHN.htm>. [2016, May 19]

จากแผนภูมิที่ 2 พบว่าจีนมีการพึ่งพาการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากบริเวณตะวันออกกลางเป็นหลัก จากประเทศกาตาร์ ซึ่งมีส่วนแบ่งในการนำเข้าถึงร้อยละ 34 ขณะที่อันดับสอง คือนำเข้ามาจากออสเตรเลียร้อยละ 19 และมาเลเซียในอันดับที่สามที่ร้อยละ 15 ซึ่งหากรวมสัดส่วนของ

ออสเตรเลียและมาเลเซียก็จะได้อัตราส่วนที่เท่ากับของอันดับหนึ่งอย่างกาตาร์ ในขณะที่อันดับสี่นำเข้ามาจากอินโดนีเซียในสัดส่วนร้อยละ 12⁶¹

2.3.3 ถ่านหิน

ถ่านหินเป็นพลังงานที่จีนนำเข้าค่อนข้างน้อยกว่าพลังงานชนิดอื่นอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากจีนมีปริมาณถ่านหินอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ว่าจากการศึกษาของ EIA จะระบุว่าจีนกลายเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าถ่านหินจากแหล่งพลังงานภายนอกประเทศอย่างจริงจังจากปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา แต่การพึ่งพาแหล่งพลังงานถ่านหินภายนอกประเทศจีนเริ่มขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงปี ค.ศ. 2008 แล้ว โดยมีสาเหตุหลักๆ ที่ไม่แตกต่างไปจากกรณีของการพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอกประเทศในกรณีของน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ได้แก่

ประการแรก ตัวเลขของความต้องการในการบริโภคถ่านหินที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการผลิตภายในประเทศไม่อาจตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้อีก ส่งผลให้จีนต้องเริ่มมีการนำเข้าถ่านหินจากภายนอกประเทศ

ประการที่สอง ต้นทุนการผลิตถ่านหินภายในประเทศเริ่มที่จะเพิ่มสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับกรนำเข้าถ่านหินจากภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในกรณีของต้นทุนในการขนส่งถ่านหิน ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มสูงขึ้นของราคาถ่านหินที่ผลิตภายในประเทศ

ประการสุดท้าย ราคาถ่านหินจากภายนอกประเทศที่ลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการนำเข้าถ่านหินของจีนโดยส่วนใหญ่ล้วนนำเข้ามาจากประเทศออสเตรเลียและอินโดนีเซีย โดยนำเข้ามากกว่าร้อยละ 65 จากสถิติในปี ค.ศ. 2013 คิดเป็นปริมาณถึง 360 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2012 ประมาณร้อยละ 14 นอกจากนี้จีนยังได้นำเข้าถ่านหินจากแหล่งใหม่อย่างเกาหลีเหนือ ซึ่งก็ถูกกดดันจากชาติมหาอำนาจอื่นๆ ที่ต้องการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือส่งผลให้การนำเข้าต้องถูกระงับไป

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการนำเข้าถ่านหินของจีนในช่วง 2-3 ปีหลังมีแนวโน้มที่ลดลงเนื่องจากนโยบายของจีนที่จะลดการใช้พลังงานจากถ่านหินซึ่งก่อปัญหาทางมลพิษในจีน

⁶¹ British Petroleum, Bp Statistical Review of World Energy 2015 [online] Available from: <http://www.bp.com/en/global/corporate/about-bp/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html> [23 September 2016]

2.4 ภัยคุกคามจากการพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอก

จากการที่จีนต้องหันไปพึ่งพาการนำเข้าพลังงานจากแหล่งพลังงานภายนอกประเทศอย่างจริงจัง จึงยิ่งต้องให้ความสำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานเพิ่มสูงขึ้น จากเดิมที่รัฐบาลสามารถที่จะมีขอบเขตอำนาจในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับความไม่มั่นคงทางพลังงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเท่าที่จีนจะสามารถกระทำได้ แต่เมื่อจีนต้องพึ่งพาแหล่งพลังงานจากภายนอก การแก้ปัญหาต่างๆ ยิ่งมีความซับซ้อน และยากที่จีนจะควบคุมได้เหมือนเดิม เพราะภัยคุกคามบางอย่างอยู่เกินกว่าที่ขอบเขตอำนาจของจีนจะสามารถเข้าไปแก้ปัญหาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและโดยลำพัง

สำหรับภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน จากการพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอกประเทศ สามารถที่จะแยกออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

2.4.1 ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งพลังงานภายนอก

สำหรับภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งพลังงานภายนอกประเทศของจีน สามารถที่จะแบ่งออกได้ 2 ประการ

ประการแรก ภัยคุกคามจากการขาดเสถียรภาพและความไม่สงบภายในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาทั้งในระดับประเทศ รวมถึงภูมิภาค ทั้งที่เกิดจากตัวรัฐ และไม่ใช้รัฐ อาทิ

ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ในหลายประเทศก่อตัวเป็นรัฐขึ้นภายใต้การขีดเส้นประเทศตามอย่างตะวันตกที่มีได้คำนึงถึงเชื้อชาติของผู้อยู่อาศัย แต่ขีดขึ้นเพื่อแบ่งผลประโยชน์ระหว่างกันของชาติมหาอำนาจในอดีตอย่างอังกฤษและฝรั่งเศส ส่งผลให้ชาติพันธุ์บางกลุ่มที่ต้องการแยกตัวออกไปรวมกลุ่มกัน เกิดขัดแย้งกับกลุ่มชนส่วนใหญ่ของชาตินั้นๆ ส่งผลให้เกิดการปราบปราม สร้างความไม่สงบและมีเสถียรภาพต่อประเทศ

ความขัดแย้งทางศาสนา โดยเฉพาะบริเวณเมืองเยรูซาเล็ม ซึ่งถือเป็นเมืองที่เป็นต้นกำเนิดตามความเชื่อของศาสนาที่สำคัญ 3 ศาสนา คือ ยิว อิสลาม และคริสต์ ส่งผลให้มักเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน

ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่ว่าทุกประเทศในตะวันออกกลางจะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรพลังงาน ส่งผลให้มีประเทศที่ร่ำรวยทางเศรษฐกิจ และประเทศที่ยากจน ส่งผลให้

ทรัพยากรพลังงานกลายเป็นชนวนที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศที่พยายามเข้าครอบครองแหล่งพลังงานดังกล่าว เช่น กรณีสงครามระหว่างอิรักกับอิหร่าน เป็นต้น

ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจากปัญหาความไม่พอใจต่อรัฐบาลที่เริ่มต้นจากหนุ่มชายฝึกในตูนีเซีย ลูกกลมใหญ่โตกลายเป็นการประท้วงและล้มล้างรัฐบาลในหลายประเทศ อย่างกรณีของ Arab Spring ส่งผลให้การเมืองในหลายประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งที่เป็นไปในทางที่ดีที่สามารถล้มล้างระบบการผูกขาดของผู้ที่ปกครองประเทศมาอย่างยาวนาน หรือในทางไม่ดี ที่ส่งผลให้เกิดสุญญากาศทางการเมืองก็ดี

ประการที่สอง การแทรกแซงจากชาติมหาอำนาจ จากความไม่มีเสถียรภาพและความไม่สงบที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาในหลายครั้ง เป็นช่องทางให้ประเทศมหาอำนาจสามารถที่จะเข้าแทรกแซงกิจการภายในต่างๆ ของประเทศ อาทิ กรณีการก่อการร้ายในอัฟกานิสถานในช่วงรัฐบาลบุชเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งอัฟกานิสถานถือเป็นแหล่งซ่อนสมุทกกำลังของขบวนการก่อการร้ายอัลเคด้าของนายโอซามา บิลลาเดน ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาได้เข้าบุกยึดอัฟกานิสถานด้วยกำลังทหาร แม้จะผ่านมาหลายปีแต่เสถียรภาพภายในอัฟกานิสถานก็ยังคงไม่สงบ เป็นต้น

ซึ่งจากความไม่สงบที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกา อาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งพลังงาน รวมถึงอุปสรรคในการสำรวจแหล่งพลังงานใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงพลังงานของจีน

2.4.2 ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางการขนส่งพลังงาน

นอกเหนือจากความเชื่อมั่นของแหล่งพลังงานภายนอกประเทศที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ความเชื่อมั่นของเส้นทางการขนส่งพลังงานก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความมั่นคงหรือไม่มั่นคงของพลังงานจีน หากพิจารณาจากสถิติ วิธีการในการลำเลียงพลังงานของจีนจากแหล่งพลังงานภายนอกประเทศ พบว่า จีนมีสัดส่วนของการพึ่งพาการขนส่งพลังงานทางน้ำสูงถึงร้อยละ 72 ในขณะที่การพึ่งพาการขนส่งทางบกเพียงร้อยละ 9 รวมถึงที่ยังไม่ได้เปิดเผยข้อมูลอีก ร้อยละ 19 ดังนั้น ความมั่นคงทางพลังงานของจีนในมิติเส้นทางการลำเลียงพลังงานจึงขึ้นอยู่กับความสงบเรียบร้อยทางทะเลเป็นสำคัญ

โดยในปัจจุบัน ภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน มิได้จำกัดอยู่แต่เพียงตัวแสดงอย่างรัฐเหมือนในอดีต แต่ยังอาจรวมถึงตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐที่เข้ามามีส่วนและอาจ

สร้างผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนได้เช่นกัน ซึ่งภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

ประการแรก ภัยคุกคามอันเกิดจากตัวแสดงอย่างรัฐต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่มักเกิดจากรัฐมหาอำนาจต่างๆ ที่พยายามเข้ามาสร้างอิทธิพล รวมถึงพยายามเข้ามาควบคุมเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญๆ ของโลก เพราะไม่เพียงแต่หมายถึงความปลอดภัยและผลประโยชน์ของชาติ แต่ยังอาจหมายถึงการสกัดกั้นและทำลายอิทธิพลและผลประโยชน์แห่งชาติของรัฐมหาอำนาจอื่นๆ อีกด้วย โดยเฉพาะ ในกรณีของสหรัฐอเมริกาซึ่งไม่เพียงแต่ตั้งฐานทัพทางทหารในหลายๆ ประเทศที่ตั้งอยู่บนจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการเดินเรือ แต่ยังรวมถึงเรือรบและเรือดำน้ำที่ปฏิบัติการลาดตระเวนอยู่ในน่านน้ำต่างๆ ทั่วโลก

ประการที่สอง ภัยคุกคามอันเกิดจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานภายนอก สำหรับภัยคุกคามดังกล่าวไม่เพียงแต่ภัยที่เกิดจากการกระทำตามธรรมชาติทางทะเลที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเรือขนส่งต่างๆ แต่ยังรวมถึงภัยคุกคามอันเกิดจากตัวของมนุษย์ตามกรอบความมั่นคงใหม่ อาทิ ภัยคุกคามจากการกระทำอันเป็นโจรสลัด โดยเฉพาะโจรสลัดโซมาเลียซึ่งมีฐานปฏิบัติการอยู่ในอาณาบริเวณของเส้นทางการขนส่งทั้งสินค้า รวมถึงทรัพยากรน้ำมัน เช่นเดียวกับกรณีของการก่อการร้ายทางทะเล ซึ่งแม้ว่าในหลายครั้งอาจไม่ได้กระทำการโดยตรงต่อเรือขนส่งพลังงานแต่ก็สามารถที่จะส่งผลกระทบต่อความกังวล รวมถึงค่าใช้จ่ายที่จะเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงความผันผวนของราคาทรัพยากรพลังงาน

2.5 ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางพลังงานของจีนจากการพึ่งพาแหล่งพลังงานภายนอก

จากภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางและแอฟริกา ซึ่งถือเป็นแหล่งพลังงานที่จีนพึ่งพาเป็นหลัก และความกังวลต่อการเข้าถึงปริมาณพลังงานที่พอเพียงต่อความต้องการ ส่งผลให้รัฐบาลจีนต้องมีมาตรการเพื่อรับประกันว่าจีนจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรพลังงานจากภายนอกประเทศที่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนี้

2.5.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความหลากหลายในการเข้าถึงแหล่งพลังงาน

จากปัญหาภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางและแอฟริกา ซึ่งถือเป็นแหล่งพลังงานหลักภายนอกประเทศที่จีนพึ่งพิง แต่จากสถานการณ์ตึงเครียดที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสร้างความกังวลต่อความมั่นคงในการเข้าถึงแหล่งพลังงานของจีน ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อจีนที่จะขาดแคลนพลังงาน

ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาและขยายตัวของภาคเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจีนจึงมียุทธศาสตร์ที่จะกระจายความเสี่ยงดังกล่าว โดยอาศัยการเข้าไปผูกสัมพันธ์กับประเทศที่อุดมสมบูรณ์พร้อมด้วยทรัพยากรพลังงานในหลากหลายภูมิภาคนอกเหนือไปจากตะวันออกกลางและแอฟริกา ทั้งในเอเชียกลางซึ่งก็นับว่าเป็นอีกแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ หรือแม้แต่ในละตินอเมริกา จีนก็เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ผ่านความร่วมมือต่างๆ อาทิ ประเทศเวเนซุเอลาซึ่งจีนแลกกับการเข้าถึงแหล่งพลังงานน้ำมันกับเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจำนวน 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมถึงเงินลงทุนอีก 16,000 ล้านดอลลาร์ เพื่อนำไปใช้ในโครงการสร้างโรงไฟฟ้า โดยจีนจะเข้าร่วมลงทุนและถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมถึงทางหลวงและโครงการอื่นๆ โดยเวเนซุเอลาจะจ่ายเงินเป็นน้ำมันดิบเป็นต้น⁶²

2.5.2 ยุทธศาสตร์การทูตพลังงาน

จากความซับซ้อนและภัยคุกคามที่มีความรุนแรงและไม่แน่นอนในพื้นที่ประเทศอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรพลังงานในตะวันออกกลางและแอฟริกาที่นับเป็นแหล่งทรัพยากรพลังงานหลักที่สำคัญต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ซึ่งส่วนหนึ่งทำให้จีนต้องหันมาใช้ยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงแหล่งพลังงานที่หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้การทูตพลังงานก็ต้องพัฒนาตามไปด้วย จากเดิมที่มักจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศอุดมด้วยทรัพยากรพลังงานในลักษณะคู่หูส่วน หรือความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ที่ยึดหลักการความร่วมมือ และสันติภาพร่วมกัน⁶³ ซึ่งมีส่วนช่วยผลักดันให้การจัดซื้อทรัพยากรพลังงานของจีนกับประเทศต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่น อาทิ การขายอาวุธแก่กลุ่มประเทศในแอฟริกา แลกกับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน การนำเงินสำรองระหว่างประเทศที่มีอยู่จำนวนมากนำมาปล่อยกู้เพื่อแลกกับการเข้าถึงแหล่งน้ำมัน เป็นต้น แต่เมื่อหลายๆ อย่างเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เริ่มมีความคลุมเครือมากยิ่งขึ้น ยุทธศาสตร์การทูตพลังงานจึงไม่ใช่แต่เจาะจงเฉพาะแหล่งพลังงานภายนอกประเทศจีนเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงประเด็นเส้นทางการลำเลียงทรัพยากรพลังงานอีกด้วย

โดยนโยบายหนึ่งที่จีนหยิบยกขึ้นมาใช้นัยยะหนึ่งสำหรับการรักษาความมั่นคงทางพลังงานของจีนโดยเฉพาะด้านเส้นทางการลำเลียงพลังงาน ก็คือ โครงการ One Belt One Road and

⁶² หน้าแรกMCOT.net, จีนทำข้อตกลงเงินกู้และพลังงานกับเวเนซุเอลามูลค่า 36,000 ล้านดอลลาร์ [online] Available from: <http://www.mcot.net/site/content?id=4ff670dd0b01dabf3c00110b> [16 ธันวาคม 2559]

⁶³ หน้าแรกผู้จัดการออนไลน์, ชี้มั่งกรเน้น การทูตพลังงาน ผูกมิตรนานาชาติ [online] Available from: <http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9490000022709> [8 กุมภาพันธ์ 2559]

China หรือ เส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจีนกำหนดเส้นทางไว้ด้วยกัน 4 เส้นทาง เป็นเส้นทางบก 3 เส้นทาง และเส้นทางน้ำ อีก 1 เส้นทาง คือ

ภาพที่ 2. The Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road

ที่มา: European Institute for One Belt One Road Economic and Cultural Cooperation and Development, “One Belt One Road Initiative,” [online]. Available from: <http://www.euobor.org/index.php?app=OBOR>. [2016, August 30].

เส้นทางที่ 1 เชื่อมจีน เอเชียกลาง รัสเซีย และยุโรป

เส้นทางที่ 2 เชื่อมจีน อ่าวเปอร์เซีย และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ผ่านทางเอเชียกลางและ ตะวันออกกลาง

เส้นทางที่ 3 เชื่อมจีน กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้

เส้นทางที่ 4 เชื่อมจีนกับยุโรปผ่านทางทะเล โดยผ่านมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้

โดยการดำเนินยุทธศาสตร์นี้ จีนอ้างว่าเป็นการช่วยให้เอเชียพัฒนาผ่านการสร้างความร่วมมือร่วมกัน โดยจีนเสนอการลงทุนสร้างถนน ท่าเรือ และรถไฟความเร็วสูง ซึ่งนโยบายของความมั่นคงทางพลังงานของจีนก็เพื่อเป็นการสร้างความหลากหลายของเส้นทางการลำเลียงพลังงานเข้าสู่

จีน จากแหล่งพลังงานแหล่งใหม่ๆ ที่นอกเหนือจากแหล่งพลังงานหลักในตะวันออกกลาง อีกทั้งหากพิจารณาถึงประเทศต่างๆ จะพบว่าจีนเลือกเข้าไปผูกสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศที่อิทธิพลของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกายังไม่อาจเข้าถึง อาทิ

เอเชียกลางซึ่งเป็นพื้นที่เขตอิทธิพลเก่าของสหภาพโซเวียต ส่งผลให้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกายังไม่อาจเข้าไปถึงได้มากมายนัก รวมถึงเอเชียกลางยังอุดมไปด้วยทรัพยากรพลังงาน ซึ่งจีนมองว่าจะเป็นอีกแหล่งที่ช่วยลดภาระการพึ่งพิงแหล่งพลังงานในตะวันออกกลางและแอฟริกาที่นับวันจะยิ่งประสบกับภัยคุกคามและสร้างความไม่แน่นอนในการเข้าถึงทรัพยากรพลังงานของจีน โดยปัจจุบันจีนได้เข้าไปลงทุนด้านพลังงานในเอเชียกลาง อาทิ สร้างท่อส่งก๊าซที่เชื่อมผ่านเติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน และคาซัคสถานผ่านเข้าทางจีนที่ซินเจียงทางด้านตะวันตกของจีน เป็นต้น

หรือแม้แต่โครงการความร่วมมือระหว่างจีนกับปากีสถาน ภายใต้โครงการระเบียงเศรษฐกิจจีนกับปากีสถาน ซึ่งจะเชื่อมโยงจีนบริเวณด้านตะวันตกกับเมืองคัสการ์และท่าเรือกวาดาร์ของปากีสถานผ่านทางถนน เพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงพลังงานอีกเส้นทางหนึ่ง⁶⁴ โดยคาดว่าจากการที่ท่าเรือกวาดาร์ตั้งอยู่ไม่ห่างจากอ่าวอาหรับและช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งจะเป็นเส้นทางลำเลียงน้ำมันดิบที่มาจากตะวันออกกลางกว่าร้อยละ 40⁶⁵

2.5.3 ยุทธศาสตร์น่านน้ำทะเลลึก (Blue Water Navy)

แม้ที่ผ่านมารัฐบาลจีนจะยึดถึงจุดยืนของตนต่อนานาชาติ ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงทางพลังงานกับมิตรประเทศผ่านการสร้างความสัมพันธ์อันมิตรมากกว่าที่จะใช้กำลังทางทหารเข้ายึดครองบริเวณดังกล่าวเหมือนดังชาติมหาอำนาจในอดีต อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของความมั่นคงทางพลังงานของจีน รวมถึงความซับซ้อนและผลกระทบจากภัยคุกคามที่นับวันจะยิ่งเพิ่มขึ้น ซึ่งสร้างความอ่อนไหวและวิตกกังวลต่อรัฐบาลจีน เป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลจีนเลือกที่จะดำเนินยุทธศาสตร์ทุกรูปแบบ ไม่เว้นแม้แต่ทางการทหารในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงทางพลังงาน โดยเฉพาะประเด็นความสงบเรียบร้อยของเส้นทางลำเลียงทางน้ำของทรัพยากรพลังงานจากประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรพลังงานไปยังจีน ซึ่งถือเป็นเส้นทางลำเลียงสำคัญเพราะกว่าร้อยละ 80 ของการลำเลียง

⁶⁴ ประชาชาติธุรกิจ, จีนสานฝัน China Dream ซินเจียง-ปากีสถาน ปักหมุดเป้าหมายใหม่ [online] Available from: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1460544758 [9 พฤษภาคม 2559]

⁶⁵ สุโลมาน เจาะบาดะ, จีนและยุทธศาสตร์การฟื้นฟูเส้นทางสายไหม [online] Available from: http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1457/ [9 ธันวาคม 2559]

ล้วนแต่ผ่านทางน้ำ อีกทั้งในอดีตการลำเลียงโดยส่วนใหญ่มักมาจากประเทศเจ้าของพลังงาน ดังนั้นเพื่อความมั่นคงและปลอดภัยจีนจึงมองว่าการพัฒนาศักยภาพของกองทัพเรือจึงเป็นสิ่งจำเป็น

สำหรับยุทธศาสตร์ Blue Water Navy ซึ่งนโยบายหนึ่งเพื่อความปลอดภัยของเส้นทางลำเลียง สิ่งที่ยินตั้งเป้าหมายที่จะให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวประสบผลสำเร็จ ไว้ด้วยกัน 3 อย่าง คือ

1. การพัฒนาศักยภาพของกองทัพเรือ นับตั้งแต่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบคอมมิวนิสต์กองทัพที่จีนให้ความสำคัญคือกองทัพบกซึ่งแตกต่างจากกองทัพเรือ ที่เพิ่งจะเริ่มก่อตั้งในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 โดยแรกเริ่มมีเรือรบเพียง 9 ลำ และเรืออื่นอีก 17 ลำ ปฏิบัติการต่างๆ ยังอยู่บริเวณใกล้ชายฝั่ง แต่จากเป้าหมายในการพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพเรือให้มีประสิทธิภาพและความทันสมัยให้เพิ่มสูงขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ไกลจากชายฝั่ง จีนจึงเร่งพัฒนากองทัพเรืออย่างจริงจังเห็นได้สถิติในปี ค.ศ. 2010 ได้เพิ่มงบประมาณกองทัพเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.3 คิดเป็นเงินจำนวน 472.9 พันล้านหยวน รวมถึงเพิ่มขึ้นของจำนวนเรือรบ จากการตรวจสอบของสหรัฐอเมริกาคาดว่าจีนมีเรือดำน้ำที่ติดตั้งอาวุธนำวิถีชั้น Jin จำนวน 2 ลำ เรือดำน้ำนิวเคลียร์ชั้น Shang จำนวน 2 ลำ เรือพิฆาต 50 ลำ เรือพิฆาตจำนวน 28 ลำ⁶⁶ รวมถึงเรือบรรทุกเครื่องบิน Laioning อีกจำนวน 1 ลำ⁶⁷
2. การขยายอิทธิพลทะเล แม้ว่าจีนจะพยายามเร่งพัฒนาศักยภาพของกองทัพเรือ ทั้งในด้านเรือรบ รวมถึงบุคลากรทางกองทัพเรือ แต่สิ่งดังกล่าวก็หาใช่หลักฐานที่ยืนยันถึงยุทธศาสตร์ Blue Water Navy เพราะการพัฒนาดังกล่าวก็มีให้เห็นได้ในประเทศอื่นๆ แต่หลักฐานที่ช่วยยืนยันถึงยุทธศาสตร์ดังกล่าว ก็คือการขยายอิทธิพลทางทะเลออกไป ซึ่งสามารถยืนยันได้จากหลักฐาน 2 ประการ คือ

ประการแรก การเร่งพัฒนาเรือส่งกำลังบำรุงของจีน ซึ่งจะมีหน้าที่ในการส่งกำลังบำรุงและสนับสนุนทั้ง เชื้อเพลิง เสบียงอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การปฏิบัติการของกองทัพสามารถปฏิบัติการได้ไกลและยาวนานมากขึ้น ส่งผลให้สามารถที่จะปฏิบัติการได้ไกลจากบริเวณชายฝั่งของจีน ซึ่งแต่เดิมจีนมีเพียงเรือส่งกำลังบำรุง 1 ลำกับเรือน้ำมันอีก 1 ลำ แต่จากการเร่งพัฒนา ส่งผลให้ปัจจุบันจีนมีเรือส่ง

⁶⁶ Siam Intelligence, Pan Asianism ตอนที่1:ยุทธศาสตร์นำน้ำทะเลลึกของจีน [online] Available from: <http://www.siamintelligence.com/pan-asianism-1-chinas-blue-water-navy-strategy/> [23 ธันวาคม 2559]

⁶⁷ กัปตันนิม วิทยาการและเทคโนโลยีทางทหาร, สิ่งบอกเหตุว่าจีนเอาจริงในการขยายอิทธิพลทางทะเล [online] Available from: https://kapitaennem0.wordpress.com/2013/08/24/plan_supplyship/ [13 มกราคม 2559]

กำลังบำรุงทั้งที่ปฏิบัติการจริงและอยู่ในชั้นทดลองประมาณ 6 ลำ สามารถที่จะสนับสนุนเรือรบได้ประมาณ 80 ลำ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกาที่มีเรือส่งกำลังบำรุงนับเฉพาะประเภท AOR และ AOC ประมาณ 16 ลำ สามารถส่งกำลังบำรุงเรือรบกว่า 100 ลำ เรือส่งกำลังบำรุงของจีนยังถือว่าน้อย แต่ก็เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่าจีนกำลังขยายอิทธิพลและการปฏิบัติการของกองทัพเรือออกไปนอกเขื่อน่านน้ำใกล้ประเทศจีน⁶⁸

ประการที่สอง แนวคิดในการสร้างฐานทัพเรือนอกประเทศแห่งแรกของจีน ณ ประเทศจีบูตี ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับช่องแคบบับออลเมนเดบ นับว่าเป็นประตูสู่ทะเลแดงและช่องแคบสุเอซ ซึ่งนับเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแอฟริกาตะวันออกและตะวันออกกลาง⁶⁹ เห็นได้จากการที่สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสได้เข้ามาตั้งฐานทัพในบริเวณดังกล่าว

แม้ว่าจากคำให้การจากทางฝั่งจีนจะกล่าวว่าบริเวณดังกล่าวหาใช้ฐานทัพทางการทหาร จะเป็นแต่เพียงพื้นที่ที่อำนวยความสะดวกแก่กองทัพเรือจีน เพื่อใช้สำหรับจอดพักเรือ เติมเชื้อเพลิง และเสบียง รวมถึงเพื่อใช้ปฏิบัติการรักษาสันติภาพตามมติสหประชาชาติก็ตาม⁷⁰ แต่ก็แสดงให้เห็นว่าการตั้งฐานทัพเรือนอกประเทศครั้งนี้จะไม่ใช้ครั้งสุดท้ายของจีน รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความกังวลต่อสถานการณ์พลังงานที่จีนได้รับผลกระทบจากโจรสลัดโซมาเลีย จนส่งผลให้จีนต้องเข้ามาจัดการด้วยตนเอง

3. การเสริมสร้างประสบการณ์ แม้ว่าจะพัฒนาศักยภาพหรือขีดความสามารถของกองทัพให้ทันสมัยมากเพียงใดก็ตาม แต่ขาดซึ่งการปฏิบัติงานจริง เวลาที่ต้องเจอกับสถานการณ์จริงก็ย่อมที่จะส่งผลกระทบเนื่องจากขาดประสบการณ์ ดังนั้นสำหรับจีนซึ่งเพิ่งเริ่มที่จะเร่งพัฒนากองทัพเรือในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประสบการณ์ที่มีจึงนับว่าน้อยมาก ดังนั้นการปฏิบัติงานจริงจึงเป็นสถานการณ์ที่จะช่วยทำให้กองทัพได้รับประสบการณ์ได้ดีที่สุด สำหรับสถานการณ์ดังกล่าว จีนได้ส่งกองทัพเรือให้เข้าไปปฏิบัติการจริงตามมติสหประชาชาติในการรักษาเสรีภาพ ซึ่งสามารถที่จะแบ่งออกได้ 2 ปฏิบัติการ คือ ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัดของโจร

⁶⁸ Edward Wong, "Chinese Military Seeks to Extend Its Naval Power," *New York Times* 23 (2010).

⁶⁹ ประชาไท, เมื่อจีนตั้งฐานทัพเรือในแอฟริกา-ยุทธศาสตร์ช่วงชิงอิทธิพลทางทะเลและการค้า [online] Available from: <https://prachatai.com/journal/2015/12/63140> [3 มกราคม 2559]

⁷⁰ กองบรรณาธิการเอเชียไทมส์, จีนสร้างที่มั่นทางนาวินอกประเทศแห่งแรกที่จีบูตี ใกล้ฐานทัพอากาศสหรัฐอเมริกา [online] Available from: <http://www.atimes.com> [3 มกราคม 2559]

สลัดโซมาเลีย ซึ่งจีนได้เข้าร่วมครั้งแรกในปี ค.ศ. 2008 ปฏิบัติภารกิจอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนถึง 15 ผลัด รวมถึงปฏิบัติการทางมนุษยธรรม⁷¹

2.6 สรุป

จากความสำเร็จของการปฏิรูปเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1978 ของจีน ส่งผลให้เศรษฐกิจจีนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สภาพความล้าหลังภายในประเทศก็เปลี่ยนเป็นความทันสมัย ของอาคาร และถนน ปริมาณของชนชั้นกลางภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น ประชากรต่างแสวงหาความสะดวกสบาย ทั้งรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในครัวเรือน นำมาซึ่งปริมาณความต้องการในการบริโภคพลังงานที่ขยายตัวสูงขึ้น แม้ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1993 จีนจะสามารถพึ่งพาพลังงานภายในประเทศในการตอบสนองต่อปริมาณความต้องการในการบริโภคพลังงาน อย่างไรก็ตาม จากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของความต้องการพลังงานของจีน จนกระทั่งประสิทธิภาพในการผลิตและการพึ่งพาภายในประเทศไม่อาจตอบสนองได้อีก แม้รัฐบาลจะมีมาตรการในการเร่งสำรวจหาแหล่งพลังงานใหม่ๆ รวมถึงพัฒนาแหล่งพลังงานเดิมให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพการผลิตในอดีตก็ตาม ส่งผลให้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา จีนต้องพึ่งพาการนำเข้าพลังงานมาจากภายนอก โดยเฉพาะแหล่งพลังงานตะวันออกกลางและแอฟริกา ซึ่งเป็นบริเวณที่ขาดซึ่งเสถียรภาพ ทั้งความขัดแย้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ การก่อการร้าย เป็นต้น ส่งผลให้จีนต้องกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 3 ประการ คือ ยุทธศาสตร์การทูตพลังงาน ยุทธศาสตร์ความหลากหลายในการเข้าถึงพลังงาน และยุทธศาสตร์ Blue Water Navy เพื่อสร้างหลักประกันว่าจีนจะเข้าถึงพลังงานที่เพียงพอต่อความต้องการ

⁷¹ Andrew Poulin, Going Blue: The Transformation of China's Navy [online] Available from: <http://thediplomat.com/2016/04/going-blue-the-transformation-of-chinas-navy/> [22 December 2016]

บทที่ 3

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความมั่นคงทางพลังงานของจีน

ความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับจีนในช่วงก่อนสิ้นสุดสงครามเย็น เป็นไปในลักษณะของความหวาดระแวงต่อกัน เนื่องจากนโยบายต่างประเทศในสมัยเหมาเจ๋อตง ที่เชื่อว่าการปฏิวัติและการต่อสู้ทางชนชั้นสามารถจะแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง อีกทั้งยังสนับสนุนยุทธวิธีปรมาณูต่างๆ ให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศ ในขณะที่ฝั่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่งได้รับการปลดปล่อยจากเจ้าอาณานิคม ซึ่งแม้จะตื่นตระหนกต่อผู้เพื่อหลุดพ้นจากเจ้าอาณานิคมทั้งหลาย แต่สิ่งที่ตกทอดมาจากเจ้าอาณานิคมก็ยังหลงเหลืออยู่โดยเฉพาะระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งพอดูกับช่วงการเติบโตของลัทธิคอมมิวนิสต์จีน ส่งผลให้ความหวาดระแวงต่อทั้งการกลับเข้ามาของเจ้าอาณานิคมเดิม รวมถึงลัทธิคอมมิวนิสต์จีน ส่งผลให้หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อต่อสู้กับสถานการณ์ดังกล่าว ตั้งแต่การก่อตั้ง SEATO, MAPHILINDO, ASA จนกลายมาเป็น ASEAN ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการรวมตัวของอาเซียนส่วนหนึ่งเกิดมาจากความกลัวที่มีต่อลัทธิคอมมิวนิสต์จีน อย่างไรก็ตาม แม้ว่านายเติ้ง เสี่ยวผิงจะก้าวขึ้นสู่อำนาจ และยกเลิกนโยบายดังกล่าวไป และปฏิรูประบอบเศรษฐกิจของจีน จนเติบโตใหญ่ ความสัมพันธ์ก็ยังคงอึมครึม

หลังการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไประหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา แม้จะส่งผลให้ความหวาดระแวงที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีต่อจีนจะลดลงไปได้บ้าง จนนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 อาทิ มาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1974 ฟิลิปปินส์เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1975 ไทยในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 อินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1990 และสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1991 ตามลำดับ แต่จุดเปลี่ยนของความสัมพันธ์ที่จีนเปิดความสัมพันธ์กับอาเซียนอย่างเป็นทางการ เกิดจากเหตุการณ์ที่สำคัญ 3 เหตุการณ์ คือ

1. เหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงิน ในปี ค.ศ. 1997 หรือที่เรียกอีกชื่อว่า วิกฤตต้มยำกุ้ง
2. เหตุการณ์ก่อการร้าย 9/11 ซึ่งในอาเซียนเองก็ได้รับผลกระทบไปด้วยจากกรณีการระเบิดบนเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย

3. การระบาดของโรคซาร์ส

ซึ่ง 2 เหตุการณ์หลัก ถูกมองว่าการเข้าช่วยเหลือของจีนเป็นไปในลักษณะของการช่วยสร้างความไว้วางใจต่อกัน แต่เหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจและการเงินคือปัจจัยหลักที่ทำให้จีนและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึง ASEAN เริ่มเปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ เนื่องจากการตีความถึงสาเหตุของการเกิดวิกฤตทางการเงินของผู้นำอาเซียน ที่มองว่าวิกฤตดังกล่าวเกิดจากการกลั่นแกล้งของตะวันตก ที่โจมตีค่าเงินในอาเซียนให้อ่อนแอ ซึ่งในขณะที่ตะวันตก โดยเฉพาะ IMF เชื่อว่าวิกฤตการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจากนักการเมืองของอาเซียนที่คอร์รัปชัน ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขจึงแตกต่างกัน โดยอาเซียนมองว่าการแก้วิกฤตดังกล่าวต้องอาศัยกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาค ส่งผลให้เกิดแนวคิดในการสร้างกองทุนทางการเงินระหว่างประเทศของอาเซียน หรือ ASEAN Monetary Fund (AMF) เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมมาแก้ไขวิกฤตดังกล่าว แต่ก็ล้มเหลวลง อย่างไรก็ตาม จากความไม่เข้มแข็งขององค์กรอาเซียน จึงต้องดึงเอามหาอำนาจอื่นๆ เข้ามาร่วมด้วย โดยอาเซียนเล็งเป้าหมายไปที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความแข็งแกร่ง และกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพัฒนาเรื่อยมาจนกลายเป็น ASEAN+3

การดึงเงินเข้ามาร่วมภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ของอาเซียน ส่งผลให้เกิดการค้าการลงทุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและอาเซียนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากความหวาดระแวง ก็ค่อยๆ ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ

3.1 นโยบายต่างประเทศของจีนต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความล้มเหลวในการพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยเหมา เจ๋อตุง ไม่เพียงแต่สร้างความขัดแย้งขึ้นภายในพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ยังส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจของจีนตกต่ำและประชากรอดอยาก ส่งผลให้ในสมัยเติ้ง เสี่ยวผิง ซึ่งเชื่อว่าการจะสร้างความแข็งแกร่งให้กับชาติ ต้องอาศัยการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อนโยบายเศรษฐกิจภายในอย่างนโยบายสี่ทันสมัยเป็นสำคัญ

ภายใต้ลักษณะของการเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์กับประเทศชายขอบ หรือหากเปรียบเทียบก็คงคล้ายกับระบบบรรณาการของจีนในอดีต กล่าวคือ⁷²

ประการแรก การเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อตอบสนองภายในประเทศ มาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ในลักษณะผลิตภัณฑ์ราคาถูกคุณภาพต่ำ ส่งผลให้ต้องหาวัตถุดิบจำนวนมากมาป้อน โดยมองว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ จะเป็นแหล่งวัตถุดิบ

ประการที่สอง ส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจออกไปลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งถนน รถไฟ เพื่อตอบสนองต่อการขนส่ง

ประการที่สาม ผลจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตสินค้า จำนวนมากเพื่อการส่งออก ส่งผลให้ความต้องการพลังงานเพิ่มขึ้น สะท้อนออกมาในนโยบายต่างประเทศของจีนในการเข้าไปหาแหล่งพลังงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเมียนมาร์ ซึ่งมีระบอบการปกครองคล้ายคลึงกัน รวมถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกายังไม่ถึง ผ่านทางการลงทุนและการค้ากับประเทศเหล่านั้น แลกกับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน

ประการที่สี่ นโยบายความมั่นคง การสร้างความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียน ในกรอบความมั่นคง ทั้งในระดับพหุภาคี และทวิภาคี ส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ดังกล่าวก็เป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ และอาเซียนในการป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามที่จะส่งผลต่อผลประโยชน์ของจีน จะเห็นว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อนโยบายทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

การแก้ไขปัญหานโยบายต่างประเทศที่ส่งผลต่อความหวาดระแวงระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับการปฏิรูปเศรษฐกิจและนโยบายสีทันสมัย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจกับสังคมที่ทันสมัยและยั่งยืน ลดความหวาดระแวง อันเนื่องมาจากปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของมาร์กซ์และซ้ายจัดของเหมาเจ๋อตุง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศ และปัญหาชาวเงินโพ้นทะเล รัฐบาลจีนจึงต้องมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

⁷² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์.

1. ปัญหาอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของมาร์กซ์และซ้ายจัดของเหมาเจ๋อตง

จากการดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงทศวรรษ 1960 ที่มีลักษณะซ้ายจัดต่อต้านแนวคิดทุนนิยม และการล้อมกรอบจีนของสหรัฐอเมริกา พรรคคอมมิวนิสต์ได้สนับสนุนการยึดอำนาจด้วยกำลังภายใต้นโยบายสงครามปฏิวัติและปลดแอกของมวลชนต่อต้านลัทธิทุนนิยม และจักรวรรดินิยมภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนาม ส่งผลให้เกิดสงครามและความขัดแย้งขึ้นทั้งใน เวียดนาม ลาว และกัมพูชา สร้างความกังวลต่อผู้นำประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงความกังวลของสหรัฐอเมริกา ที่กลัวว่าประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเปลี่ยนไปเป็นคอมมิวนิสต์ ตามแนวคิด “Domino Theory” ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาต้องส่งทหารเข้าไปรบในเวียดนาม รวมถึงการทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือ ลาว และกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการปฏิวัติวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในจีน รวมถึงกระแสการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ที่เริ่มลดความรุนแรงไป ภายหลังจากยุติติลงของสงครามเย็น จีนกับสหรัฐอเมริกาเริ่มที่จะปรับความสัมพันธ์ทางการทูต ในปี ค.ศ. 1971 และสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1972 การเจรจาสันติภาพระหว่างเวียดนามเหนือกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1973 จนนำไปสู่การหยุดยิงและถอนทหารของสหรัฐอเมริกาจากเวียดนามเหนือในกลางปี ค.ศ. 1973 จากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ท่าทีที่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อจีนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป⁷³

นอกจากนี้ การละทิ้งอุดมการณ์ซ้ายจัดและแก้ไขข้อบกพร่องจากอุดมการณ์คอมมิวนิสต์แบบมาร์กซ์ ในสมัยเติ้ง เสี่ยวผิง ส่งผลให้มีการประเมินสถานการณ์โลก ในมุมมองใหม่ โดยเฉพาะเรื่องของสงครามและสันติภาพ ดังนี้⁷⁴

ประการแรก สันติภาพถือเป็นปัญหาเร่งด่วนในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งสันติภาพในปัจจุบันนั้นหมายถึง การพัฒนาและขยายความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจถือเป็นพลังและแนวทางที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดสันติภาพ

ประการที่สอง อันตรายของสงครามในปัจจุบันยังคงมีอยู่ จากการแข่งขันสะสมอาวุธและการต่อสู้ของอภิมหาอำนาจอย่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งนับวันจะส่งผลต่อความน่ากลัวของสงครามและคุกคามสันติภาพของโลก

⁷³ ศิริไกร, 28.

⁷⁴ Chen Qimao, "War and Peace: A Reappraisal," *China&The World*, no. 8 (1987).

ประการที่สาม ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา พลังสันติภาพจากกลุ่มประเทศโลกที่สามมีส่วนอย่างมากต่อการรักษาสันติภาพของโลก ดังนั้นจากการดำเนินนโยบายในการพัฒนาและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศของจีนจะมีส่วนต่อการสร้างสันติภาพทั่วโลก

ประการที่สี่ トラบเท่าที่ประชากรโลกต่อต้านลัทธิความเป็นเจ้า การขยายอำนาจ และการแข่งขันทางอาวุธของชาติมหาอำนาจ จะช่วยป้องกันการเกิดสงครามโลกที่จะเกิดขึ้นทั้งในศตวรรษนี้และศตวรรษหน้า

จากการประเมินสถานการณ์โลกของเต็ง เสี่ยวผิง ได้กลายเป็นรากฐานของนโยบายต่างประเทศของจีน ที่มุ่งหาสันติภาพ และการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้กรอบนโยบายที่ทันสมัย

2. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศ

เนื่องจากการส่งเสริมนโยบายการส่งออกคอมมิวนิสต์ในสมัยเหมาเจ๋อตุง ซึ่งจีนได้สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศทั้งทางการเมือง อาวุธ เงิน และยุทธปัจจัยต่างๆ สร้างความกังวลอย่างมากต่อผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นเพื่อยุติความหวาดระแวงที่ผู้นำประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อจีน ในปี ค.ศ. 1982 การประชุมสมัชชาใหญ่แห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 ได้มีมติกำหนดหลักการใหม่ 4 ประการ ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับพรรคคอมมิวนิสต์ในต่างประเทศ⁷⁵ ดังนี้

ประการแรก ความเป็นอิสระ พรรคคอมมิวนิสต์ต่างๆ ควรดำเนินการต่างๆ ไปโดยอิสระ ไม่จำเป็นต้องต้องลอกเลียนแบบอย่างจีน เพราะในอดีตความสำเร็จหรือล้มเหลวของพรรคหนึ่งพรรคใดก็ไม่ได้กำหนดขึ้นโดยอีกพรรค แต่เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ด้วยตัวเอง ดังนั้นพรรคคอมมิวนิสต์ในแต่ละประเทศจึงมีควรที่จะสร้างแนวทางในการปฏิบัติด้วยตัวเอง โดยตั้งอยู่บนรากฐานของทฤษฎีมาร์กซ์ รวมถึงเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากกว่าการลอกเลียนแนวทางจากประเทศอื่น⁷⁶

ประการที่สอง ความเสมอภาค แม้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะถือหลักความอิสระ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าละทิ้งซึ่งความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์อื่นๆ ในต่างประเทศ อีกทั้งการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละพรรคควรอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค ไม่คำนึงว่าจะพรรคเล็กหรือพรรคใหญ่ จะใหม่หรือเก่า รวมถึงทั้งที่อยู่อำนาจและไม่อยู่ใน

⁷⁵ ศิริโกร.

⁷⁶ Lian Yan, "The Cpc's Relations with Other Parties," *Beijing Review* 27 (1986).

อำนาจ ไม่ควรที่จะมีพรรคหนึ่งพรรคใดทำตัวเป็นผู้นำพรรคอื่น แต่ควรที่จะเรียนรู้จากกัน และกัน แม้จะมีทัศนคติที่ต่างกันไป⁷⁷

ประการที่สาม การเคารพซึ่งกันและกัน นอกเหนือจากความเสมอภาค จีนยังมองว่าทุกพรรคจะต้องมีความเคารพซึ่งกันและกัน แม้จะมีทัศนคติและความคิดเห็นที่ต่างกันไป

ประการที่สี่ การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน พรรคคอมมิวนิสต์จีนต่อต้านการแทรกแซง รวมถึงควบคุมพรรคอื่นๆ ที่อาศัยข้ออ้างจากลัทธิสากลนิยม⁷⁸

หลังจากการประกาศหลักการดังกล่าว ส่งผลให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนใหญ่ ต่างมีความจำเป็นที่จะต้องยุติการสู้รบและสิ้นอำนาจไป เนื่องจากขาดการสนับสนุนเงินทุน อาวุธ ยุทธปัจจัยต่างๆ ที่เคยได้รับจากจีน แต่ก็มีหลงเหลือบ้างในประเทศฟิลิปปินส์ที่กลับเข้มแข็งขึ้น จากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของผู้นำประเทศ⁷⁹

3. ปัญหาชาวจีนโพ้นทะเล

จากจำนวนประชากรชาวจีนโพ้นทะเล รวมถึงบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสร้างความกังวลต่อรัฐบาลของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า จีนจะใช้กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลมาเป็นเครื่องมือในการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะมาเลเซีย ซึ่งมีประชากรกว่าร้อยละ 35 ที่เป็นชาวจีน ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องการให้จีนมีความชัดเจนในการแก้ปัญหาการถือสัญชาติและนโยบายที่จีนมีต่อชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ ของภูมิภาค เพราะในอดีต จากนโยบายในการปกป้องผลประโยชน์ของชาวจีนโพ้นทะเล และถือว่าชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ มีสัญชาติจีน ส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ สามารถเลือกที่จะถือสัญชาติใดก็ได้ระหว่างสัญชาติจีนหรือสัญชาติของประเทศที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ แต่ในทางปฏิบัติชาวจีนโพ้นทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับเลือกที่จะถือสองสัญชาติในเวลาเดียวกัน เพื่อจะได้รับความคุ้มครองจากจีนจากการถือสัญชาติจีน แต่ในขณะเดียวกันก็ถือสัญชาติที่ตนอาศัยอยู่ด้วยอีกหนึ่งสัญชาติ เพราะไม่ต้องการจะถูกกีดกันจากสิทธิและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ ศิริไกร, 31.

⁷⁹ Ibid.

จากรัฐบาลประเทศที่ตนอาศัยอยู่ ส่งผลให้ผู้นำของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความกังวล และในหลายครั้งที่ประเด็นปัญหาดังกล่าวจะถูกหยิบยกขึ้นมาหารือ ควบคู่กับปัญหาการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์จีนในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการเจรจาปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับชาติต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายเป็นไปได้อย่างดี และลดความหวาดระแวงที่มีต่อกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเรื่องความกังวลของผู้นำรัฐบาลต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อประเด็นที่ว่าจีนจะใช้ชาวจีนโพ้นทะเลเป็นเครื่องมือในการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ จีนได้ให้สัญญาต่อประเทศต่างๆ ว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของแต่ละประเทศ

ประการที่สอง ปัญหาการถือสัญชาติของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศต่างๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนได้ออกแถลงการณ์ไม่ยอมรับบุคคลที่ถือสองสัญชาติ โดยจะต้องเลือกว่าจะถือสัญชาติใดสัญชาติหนึ่ง หากถือสัญชาติจีน รัฐบาลจีนก็มีนโยบายที่จะให้บุคคลนั้นเคารพในกฎหมายและประเพณีของประเทศที่บุคคลเหล่านั้นอาศัย รวมถึงอยู่ร่วมกับชนพื้นเมืองอย่างสันติ ส่วนในด้านความคุ้มครอง รัฐบาลจีนกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จะคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ที่บุคคลเหล่านั้นสมควรจะได้รับ แต่หากชาวจีนโพ้นทะเลบุคคลใดเลือกที่จะถือสัญชาติของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ สัญชาติจีนก็จะหมดไปโดยอัตโนมัติ

การแก้ปัญหาที่ได้กล่าวมานั้น แม้ว่าความหวาดระแวงของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อจีนจะยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง แต่สถานการณ์ความสัมพันธ์ก็เริ่มที่จะดีขึ้น เห็นได้จาก การเริ่มเปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างกัน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 เป็นต้นมา อาทิ มาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1974 ฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1975 ไทย ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 อินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1990 และสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1991 ตามลำดับ⁸⁰

เมื่อจีนสามารถจัดความหวาดระแวงที่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อจีนลงได้ ขั้นตอนต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ผ่านการสร้างร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งการค้า และการลงทุน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ เพื่อแลกกลับการเข้าถึง

⁸⁰ Ibid., 27.

ทรัพยากรพลังงานและแร่ธาตุ อีกทั้งการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการลำเลียงสินค้า พลังงานไปยังจีน

3.2 แหล่งพลังงานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน

การจะประเมินถึงศักยภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าจะสามารถตอบสนองต่อการเป็นแหล่งพลังงาน สามารถชี้วัดได้จากปัจจัย ดังนี้

3.2.1 ปริมาณการบริโภคพลังงานของจีน

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม มาตั้งแต่จีนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนระบอบเศรษฐกิจจากการออกนโยบายจากส่วนกลางมาเป็นเศรษฐกิจแบบผสมที่อิงอยู่กับกลไกของตลาด รวมถึงนโยบายสี่ทันสมัย ประกอบกับจำนวนประชากรของประเทศที่มีประมาณ 1,382,323,332 คน⁸¹ ส่งผลให้ปริมาณการบริโภคพลังงานของจีนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ค.ศ. 2011 จีนกลายเป็นประเทศที่มีการบริโภคพลังงานมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ซึ่งแม้ว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนจะลดลง โดยจากการประเมินค่า GDP ในปี ค.ศ. 2014 พบว่าจีนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงร้อยละ 7.4 ซึ่งลดลงจากร้อยละ 10 ซึ่งถือว่าต่ำสุดนับตั้งแต่จีนเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศ⁸² อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการบริโภคพลังงานกลับยังคงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจีนมีการบริโภคพลังงาน ดังนี้

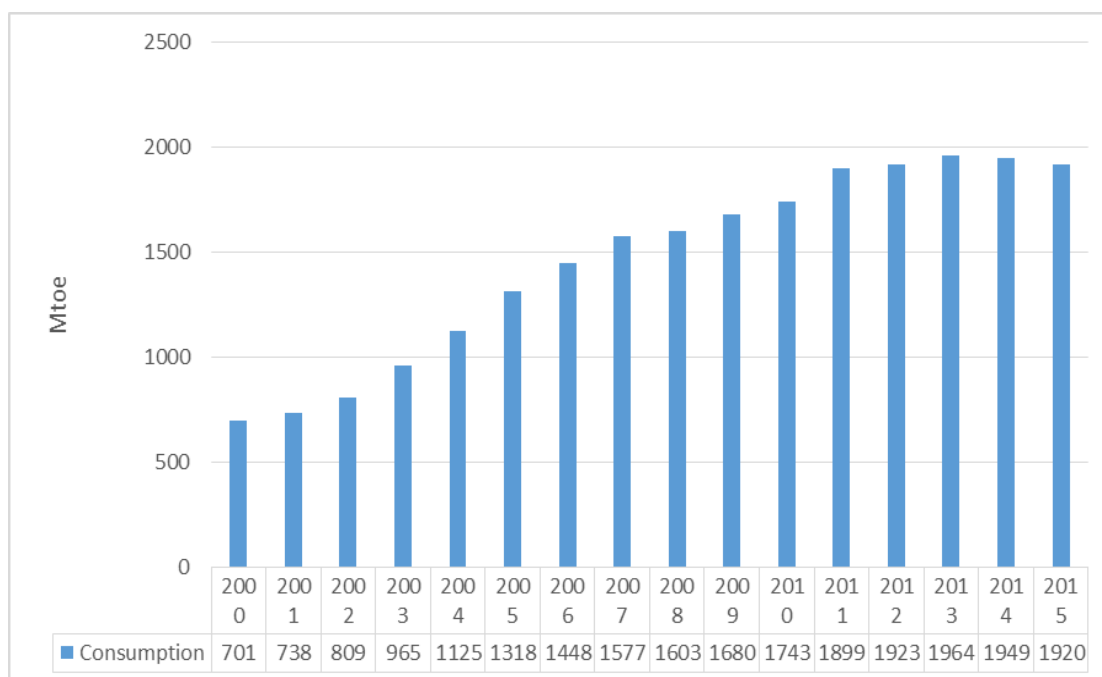
3.2.1.1 พลังงานถ่านหิน

แม้ว่าถ่านหินจะเป็นพลังงานที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และมลพิษภายในประเทศจีน แต่เนื่องจากมีราคาที่ถูก อีกทั้งยังพบได้มากในประเทศจีน ส่งผลให้ถ่านหินเป็นพลังงานที่จีนมีการบริโภคมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพลังงานชนิดอื่น

⁸¹ Worldometer, China Population (Live) [online] Available from: <http://www.worldometers.info/world-population/china-population/> [10 February 2017]

⁸² U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration," 1.

แผนภูมิที่ 3. ปริมาณการบริโภคถ่านหินภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015

ที่มา : British Petroleum, “China Coal Consumption 2000-2015,” [online].

Available from : <http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/coal/dt/production/consumption/unit/MTOE/country/CN/view/table/.html>. [2017, January 3].

จากแผนภูมิที่ 3 แสดงให้เห็นว่าอัตราการบริโภคถ่านหินภายในประเทศจีนระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015 การบริโภคมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติปี ค.ศ. 2013 จีนบริโภคถ่านหินโดยประมาณ 1964 ล้านตันเทียบเท่าน้ำมัน ซึ่งเพิ่มจากปี ค.ศ. 2012 ซึ่งมีการบริโภคประมาณ 1923 ล้านตันเทียบเท่าน้ำมัน มีอัตราการขยายตัวของการบริโภคประมาณร้อยละ 2 และเมื่อเทียบจากปี ค.ศ. 2000 มีอัตราการขยายตัวของการบริโภคประมาณร้อยละ 180

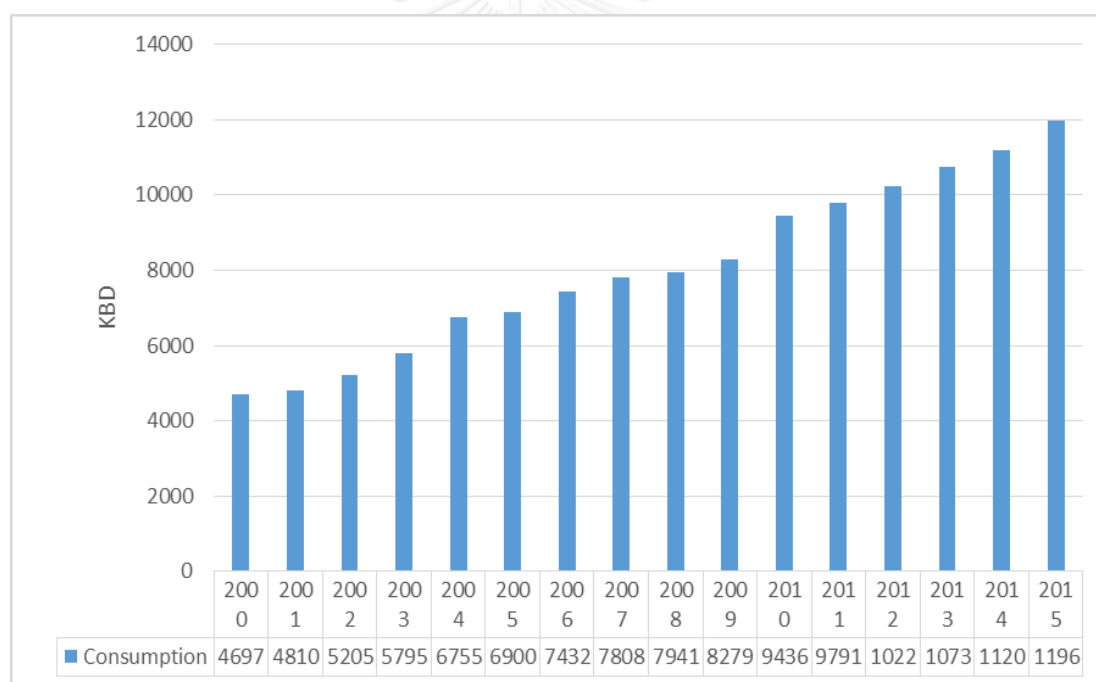
อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาหมอกควันและมลพิษทางอากาศ รวมถึงการกดดันจากประชาคมโลกต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะโลกร้อน ส่งผลให้ในช่วงปี ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา ภายใต้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งมีสาระสำคัญส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้รัฐบาลจีนพยายามที่จะลดการใช้พลังงานจากถ่านหินลง ซึ่งผลจากนโยบายดังกล่าวเริ่มที่จะเห็นผลในช่วงปี ค.ศ. 2014 ซึ่งจากตารางที่ 3.1 แสดงให้เห็นว่าการบริโภคพลังงานจากถ่านหินมีแนวโน้ม

ที่เริ่มลดลง โดยจีนมีการบริโภคถ่านหินประมาณ 1949 ล้านตันเทียบเท่าน้ำมัน และลดลงอีกในปี ค.ศ. 2015 โดยจีนบริโภคถ่านหินประมาณ 1920 ล้านตันเทียบเท่าน้ำมัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.7 และ 1.5 ตามลำดับ

3.2.1.2 พลังงานน้ำมัน

พลังงานน้ำมันถือเป็นประเภทพลังงานที่จีนใช้ในการบริโภคมากเป็นอันดับสองรองจากถ่านหิน โดยเชื่อว่าอัตราการบริโภคน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นมาจาก ปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า โดยเฉพาะในภาคส่วนของการขนส่ง ซึ่งมีการขยายตัวของการบริโภคน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดชนชั้นกลางมากขึ้น อีกทั้งชนชั้นกลางเริ่มที่จับจ่ายซื้อหารถยนต์ส่วนตัวเพิ่มมากขึ้น

แผนภูมิที่ 4. ปริมาณการบริโภคน้ำมันภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015

ที่มา : British Petroleum, “China Oil Consumption 2000-2015,” [online]. Available from : <http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/oil/dt/consumption/production/unit/KBD/country/CN/view/line/.html>. [2017, January 3]

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงให้เห็นถึงการบริโภคน้ำมันภายในประเทศจีน ที่มีอัตราการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนมีการบริโภคน้ำมันประมาณ 11.97 ล้าน

บาร์เรลต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2014 ที่มีการบริโภคประมาณ 11.2 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งมีอัตราการขยายตัวของ การบริโภคประมาณร้อยละ 6 และหากเปรียบเทียบกับในช่วงปี ค.ศ. 2000 มีอัตราการขยายตัวของ การบริโภคประมาณร้อยละ 61

นอกจากนี้จากการประเมินอัตราการบริโภคน้ำมันของจีน โดย The U.S. Energy Information Administration (EIA) เป็นที่เชื่อได้ว่า ภายในปี ค.ศ. 2040 จีนจะมีการขยายตัวของ อัตราการบริโภคน้ำมันสูงถึงร้อยละ 2.6 โดยภายในปี ค.ศ. 2020 จีนจะบริโภคน้ำมันประมาณ 13.1 ล้านบาร์เรลต่อวัน และจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 16.9 และ 20 ล้านบาร์เรลต่อวันในปี ค.ศ. 2030 และ 2040 ตามลำดับ⁸³

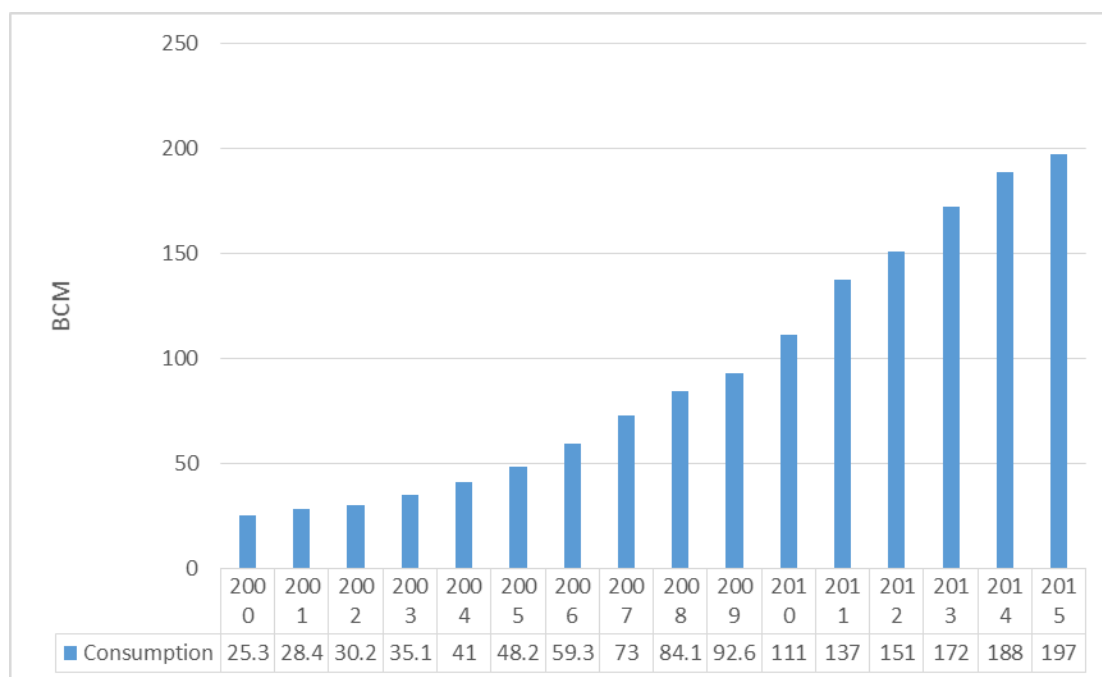
3.2.1.3 พลังงานก๊าซธรรมชาติ

แม้ว่าก๊าซธรรมชาติจะเป็นพลังงานประเภท Fossil Fuels ที่จีนมีการบริโภคน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับถ่านหินและน้ำมัน แต่การบริโภคก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากปัญหามลพิษจากการใช้ถ่านหินในการผลิตกระแสไฟฟ้า ส่งผลให้รัฐบาลจีนมีความพยายามที่จะลดการใช้พลังงานจากถ่านหิน และเพิ่มสัดส่วนในการบริโภคก๊าซธรรมชาติเพื่อแทนที่สัดส่วนการบริโภคที่ลดลงของถ่านหิน โดยส่วนใหญ่การบริโภคก๊าซธรรมชาติของจีนจะอยู่ในภาคส่วนของการคมนาคมขนส่ง ซึ่งมีการขยายตัวของ การบริโภคมาตลอดทศวรรษที่ผ่านมา อีกทั้งการบริโภคก๊าซธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นก็มาจากการนำมาใช้ในการผลิตไฟฟ้าภายในประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁸³ Ibid., 4.

แผนภูมิที่ 5. ปริมาณการบริโภคก๊าซธรรมชาติภายในประเทศจีน ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2015

ที่มา : British Petroleum, “China Natural Gas Consumption 2000-2015,”

[online]. Available from : http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/natural_gas/dt/production/consumption/unit/BCM/country/CN/view/line/.html.
[2017, January 3].

จากแผนภูมิที่ 5 แสดงให้เห็นถึงการบริโภคก๊าซธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนมีการบริโภคก๊าซธรรมชาติประมาณ 197.3 พันล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2014 ที่มีการบริโภคประมาณ 188.4 พันล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีอัตราการขยายตัวของ การบริโภคประมาณร้อยละ 4.5 และหากเปรียบเทียบกับในช่วงปี ค.ศ. 2000 มีอัตราการขยายตัวของ การบริโภคประมาณร้อยละ 87

นอกเหนือจากพลังงานอย่าง น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหินแล้ว ปัจจุบันจีนยังบริโภคพลังงานประเภท Non Fossil Fuels โดยส่วนมากจะถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าภายในประเทศ ซึ่งระดับการบริโภคแม้จะยังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของพลังงานประเภท Fossil Fuels ที่ถูกนำมาใช้ในการผลิตไฟฟ้า แต่ก็เริ่มที่จะมีการบริโภคเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาแทนที่สัดส่วนของพลังงานประเภท Fossil Fuels ตามความต้องการของรัฐบาล

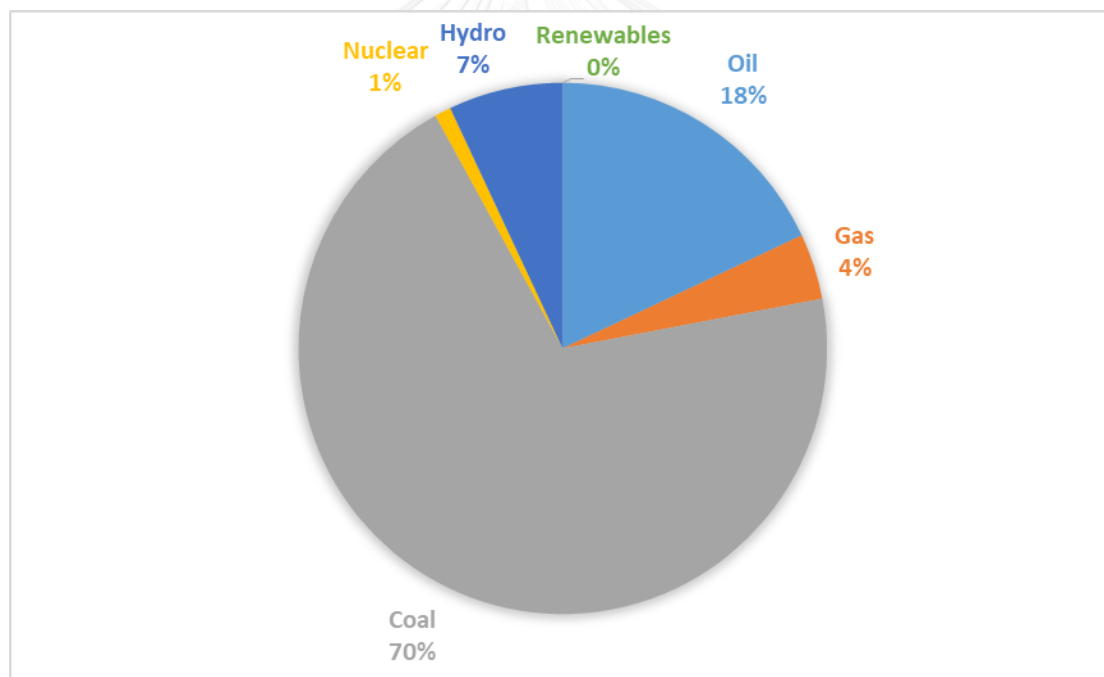
จีนที่ต้องการจะลดสัดส่วนในการพึ่งพาพลังงานอย่างถ่านหิน ซึ่งสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ

3.2.2 สัดส่วนของการบริโภคพลังงานของจีนแยกตามประเภทพลังงาน

ไม่เพียงแต่สถิติการบริโภคพลังงานของจีนที่จะช่วยให้เห็นถึงแนวโน้มในการบริโภคพลังงานของจีนได้แล้ว แต่การพิจารณาจากสัดส่วนการบริโภคพลังงานแต่ละชนิดของจีนก็ยังเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยให้เห็นถึงแนวโน้มของการบริโภคพลังงานได้เช่นเดียวกัน

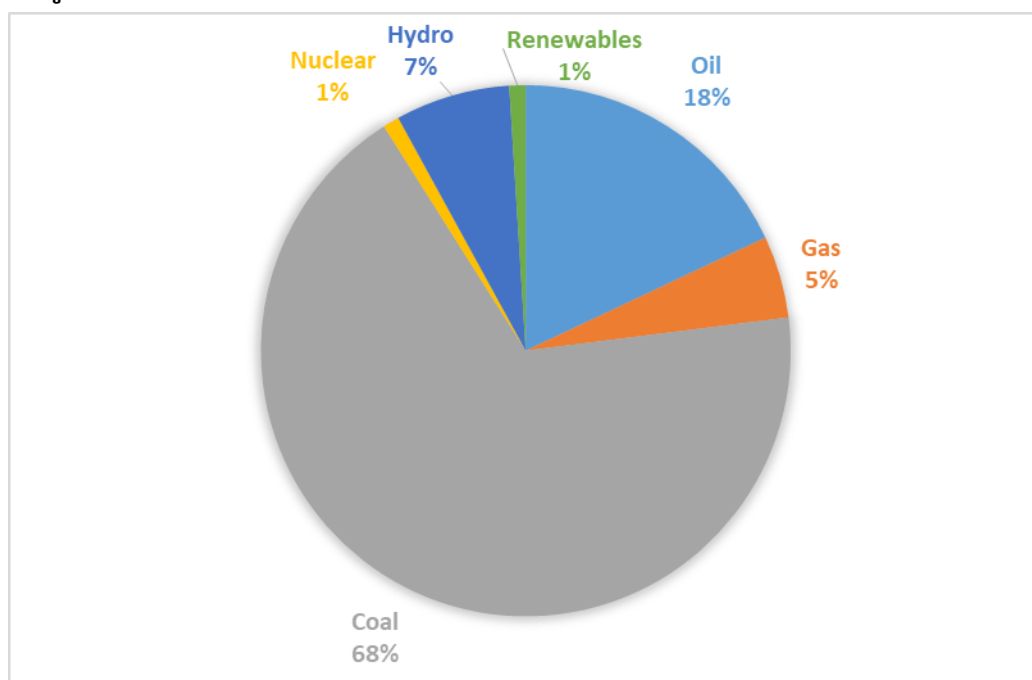
โดยในปัจจุบันสัดส่วนการบริโภคพลังงานเบื้องต้นแยกตามประเภทเชื้อเพลิงของจีน จีนมีการบริโภคพลังงานเบื้องต้นที่สำคัญอยู่ 6 ประเภท อาทิ ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ พลังงานจากน้ำ พลังงานนิวเคลียร์ และพลังงานทดแทน เป็นต้น

แผนภูมิที่ 6. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2010

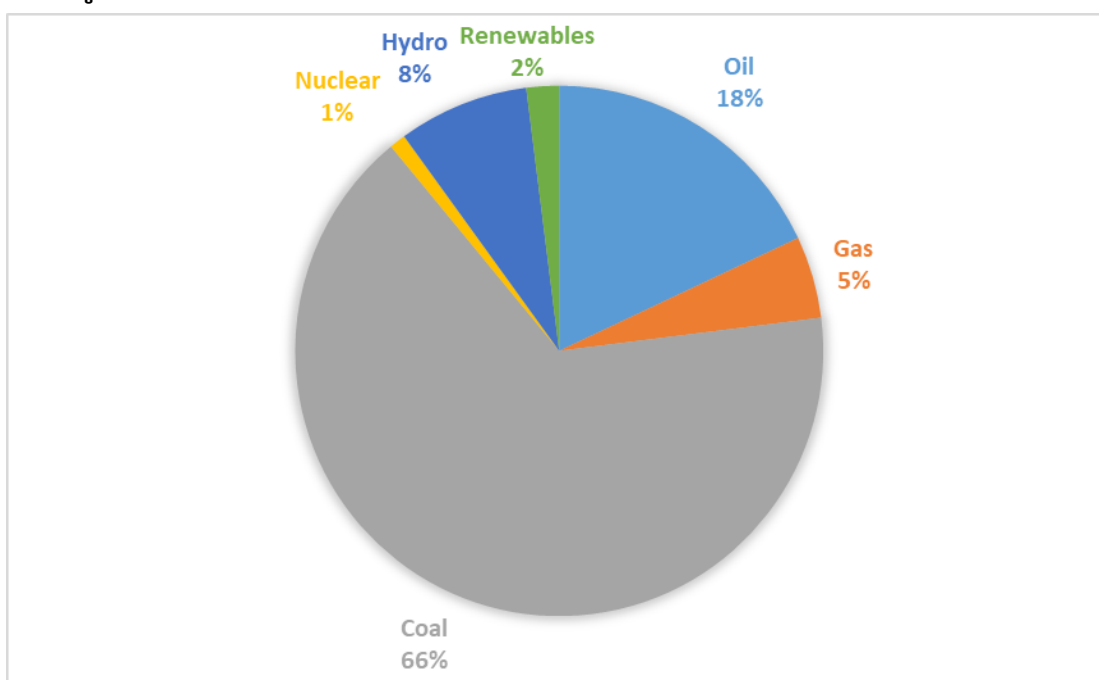
ที่มา : Martijin Hoogerwerf, “Biofuels : China – The Next Major Producer,” [online]. Available from : <http://chinawaterrisk.org/opinions/biofuels-china-next-major-producer/.html>. [2016, April 24].

แผนภูมิที่ 7. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2012

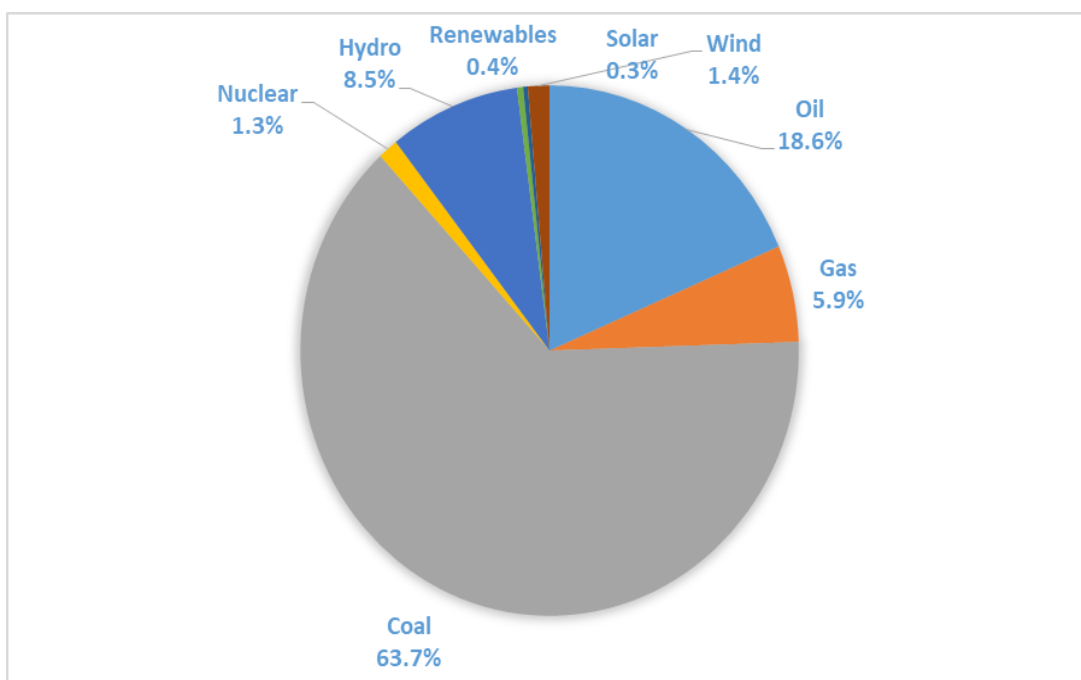
ที่มา : Euan Mearns, “China – the coal monster,” [online]. Available from : <http://euanmearns.com/china-the-coal-monster/.html>. [2016, September 3].

แผนภูมิที่ 8. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2014

ที่มา : Euan Mearns, “China: post-industrial revolution,” [online]. Available from : <http://euanmearns.com/china-post-industrial-revolution/.html>. [2016, October 12].

แผนภูมิที่ 9. การบริโภคพลังงานเบื้องต้นของจีนแยกตามประเภทของพลังงานในปี ค.ศ. 2015

ที่มา : Paul Homewood, “What The BP Energy Review Tells Us About China’s Economy,” [online]. Available from : <https://notalotofpeopleknowthat.wordpress.com/2016/06/11/what-the-bp-energy-review-tells-us-about-chinas-economy/>. [2016, October 13].

จากแผนภูมิที่ 6, 7, 8 และ 9 พบว่าสัดส่วนในการบริโภคพลังงานของจีน ถ่านหินถือเป็นประเภทพลังงานที่มีการบริโภคมากที่สุดในจีน ซึ่งห่างจากประเภทพลังงานอื่นๆ จากสถิติของ British Petroleum ในปี ค.ศ. 2015 จีนบริโภคถ่านหินประมาณร้อยละ 63.7 จากผลรวมทั้งหมดของการบริโภคพลังงาน ซึ่งมีแนวโน้มการบริโภคที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 70 ร้อยละ 68 และร้อยละ 66 ในปี ค.ศ.2010 ค.ศ. 2012 และ ค.ศ. 2014 ตามลำดับ ตามมาด้วยน้ำมันในอันดับที่สอง มีการบริโภคประมาณร้อยละ 18.6 ซึ่งมีอัตราการเติบโตในการบริโภคประมาณร้อยละ 0.6 จากปี ค.ศ. 2014 ส่วนพลังงานประเภทอื่นๆ จีนยังมีการบริโภคในอัตราส่วนที่ค่อนข้างจะน้อยกว่ามากในอัตราส่วนเพียงตัวเลขหลักเดียว แม้จะมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นบ้าง แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ อาทิ พลังงานจากน้ำ ประมาณร้อยละ 8.5 ซึ่งมีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.5 จากปี ค.ศ. 2014 ก๊าซธรรมชาติ ประมาณร้อยละ 5.9 ซึ่งมีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.9 เช่นกันจากปี ค.ศ. 2014 พลังงานนิวเคลียร์ ประมาณร้อยละ 1.3 ซึ่งมีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.3 จากปี ค.ศ. 2014 ในขณะที่พลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์ ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2010-2014

พลังงานทั้งสองยังคงถูกจัดรวมอยู่ในประเภทพลังงานทดแทน ประมาณร้อยละ 2 แต่ในปี ค.ศ. 2015 พลังงานทั้งสองมีการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นจนถูกแยกออกเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น โดยพลังงานลมมีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 1.4 และพลังงานแสงอาทิตย์มีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 0.3 ส่วนในกรณีของพลังงานทดแทนมีสัดส่วนในการบริโภคร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ซึ่งแม้ในภาพรวมของสัดส่วนการบริโภคพลังงานแยกตามประเภทจะยังไม่เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของการบริโภคพลังงานชนิดต่างๆของจีนมากนัก แต่ก็เริ่มที่จะเห็นถึงเค้าลางถึงการเปลี่ยนแปลงทีละน้อย จากเดิมที่จีนเน้นการพึ่งพาพลังงานประเภทเชื้อเพลิงจากซากดึกดำบรรพ์ (Fossil Fuels) เสียเป็นส่วนใหญ่ ก็เริ่มที่จะหันมาให้ความสนใจกับการบริโภคพลังงานประเภท Non Fossil Fuels ซึ่งเป็นกลุ่มพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ ซึ่งแตกต่างจากประเภท Fossil Fuels ที่นำมาใช้แล้ว หดไปเรื่อยๆ

3.2.3 นโยบายพลังงานของจีน

นอกเหนือจากตัวเลขทางสถิติทั้งปริมาณการบริโภคพลังงาน รวมถึงสัดส่วนในการบริโภคพลังงานแต่ละประเภทที่ได้กล่าวมาแล้ว การกำหนดนโยบายด้านพลังงานของจีนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะช่วยให้เห็นถึงแนวโน้มของปริมาณพลังงานที่จีนจะต้องนำเข้ามาจากแหล่งพลังงานภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นภายในประเทศจีน โดยเฉพาะจากปัญหาการใช้ทรัพยากรพลังงานอย่างถ่านหินในการผลิตไฟฟ้า ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหมอกควัน มลพิษทางอากาศภายในประเทศ และปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดปัญหาภาวะโลกร้อน ส่งผลให้รัฐบาลจีนพยายามที่จะผลักดันนโยบายในการบริโภคพลังงานที่สะอาด เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (ปี ค.ศ. 2006-2010) จนมาถึงในปัจจุบันในวาระของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 โดยในประเด็นของพลังงาน รัฐบาลได้ออกนโยบายที่สำคัญด้วยกัน 2 นโยบาย คือ

1. ลดสัดส่วนการใช้พลังงานประเภทถ่านหินให้เหลือเพียงร้อยละ 58 จากผลรวมทั้งหมดของการบริโภคพลังงาน ภายในปี ค.ศ. 2020 ภายใต้แผนนโยบาย China's 13th Five Year Plan

for Energy (Energy 13 FYP) ซึ่งต่อยอดมาจาก Strategic Energy Action Plan ซึ่งมีเป้าหมายในการลดสัดส่วนการใช้พลังงานจากถ่านหินให้เหลือเพียงร้อยละ 62⁸⁴

2. เพิ่มสัดส่วนในการใช้ทรัพยากรพลังงานประเภท Non Fossil Fuels อาทิ พลังงานลม พลังงานน้ำ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานนิวเคลียร์ เป็นต้น ในการผลิตไฟฟ้าให้ได้ร้อยละ 15 ภายในปี ค.ศ. 2020 แทนที่การใช้พลังงานจากถ่านหิน⁸⁵ ซึ่งแม้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของจีน ในฉบับที่ 13 จะไม่ได้มีการกำหนดไว้ แต่ก็ได้มีการกำหนดนโยบายดังกล่าวมาก่อนแล้วตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ปี ค.ศ. 2011-2015) ในภาคส่วนของการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม โดยจะส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงยุทธศาสตร์ 7 สาขา (Strategic Emerging Industries) ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการพัฒนาทรัพยากรพลังงานแบบใหม่ อาทิ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานนิวเคลียร์ พลังงานชีวมวล และโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ เป็นต้น⁸⁶ รวมถึงมีการกำหนดถึงเป้าหมายที่จะเพิ่มสัดส่วนในการใช้ทรัพยากรพลังงานประเภท Non Fossil Fuels ในการผลิตไฟฟ้าแทนที่การใช้พลังงานจากถ่านหินให้มากขึ้น ไว้ทั้งใน Strategic Energy Action Plan (ปี ค.ศ. 2014-2020) และ China's 13th Five Year Plan for Energy (Energy 13 FYP) ในระหว่างปี ค.ศ. 2016-2020 โดยกำหนดที่จะพัฒนาพลังงานทดแทนที่สำคัญ 4 ชนิด คือ

1. พลังงานลม ภายใต้ Strategic Energy Action Plan ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมให้ได้ 200 GW ในขณะที่ China's 13th Five Year Plan for Energy (Energy 13 FYP) ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมให้ได้ 210-250 GW
2. พลังงานแสงอาทิตย์ ภายใต้ Strategic Energy Action Plan ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ให้ได้ 100 GW ในขณะที่ China's 13th Five Year Plan

⁸⁴ Ma Tianjie, China Outdid Itself Again in Setting 2020 Low-Carbon Targets [online] Available from: <http://www.chinadialogue.net/blog/9113-All-eyes-on-China-s-13th-Five-Year-Plan-for-energy/en> [24 January 2017]

⁸⁵ U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration," 3.

⁸⁶ อัครศรี พานิชสาส์น, ความมหัสจรรย์จีนปัจจุบัน [online] Available from: <http://www.vijachina.com/sites/default/files/PDF%20%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B9%8C%E0%B8%88%E0%B8%B5%E0%B8%99%20by%20Dr.Aksomsri.pdf> [9 March 2016]

- for Energy (Energy 13 FYP) ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ให้ได้ 110-150 GW
3. พลังงานน้ำ ภายใต้ Strategic Energy Action Plan ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำให้ได้ 350 GW ในขณะที่ China's 13th Five Year Plan for Energy (Energy 13 FYP) ลดเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำลงเหลือประมาณ 340 GW
 4. พลังงานนิวเคลียร์ ภายใต้ Strategic Energy Action Plan ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานนิวเคลียร์ให้ได้ 58 GW ในขณะที่ China's 13th Five Year Plan for Energy (Energy 13 FYP) ตั้งเป้าที่จะผลิตไฟฟ้าจากพลังงานนิวเคลียร์ประมาณ 58 GW เทียบเท่ากับเป้าหมายเดิมที่ตั้งไว้⁸⁷

นอกจากนี้ จากการรายงานของ U.S. Energy Information Administration (EIA) ซึ่งแม้จะไม่ได้มีการกำหนดออกมาเป็นนโยบาย แต่เป็นที่เชื่อว่าจีนมีความตั้งใจที่จะเพิ่มสัดส่วนในการใช้ก๊าซธรรมชาติให้ได้ร้อยละ 10 ภายในปี ค.ศ. 2020 เพื่อทดแทนที่สัดส่วนในการบริโภคพลังงานจากถ่านหิน และน้ำมัน⁸⁸ ซึ่งนัยยะหนึ่งไม่เพียงแต่เป็นการลดการใช้พลังงานที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ แต่ยังอาจรวมถึงลดปัญหาความไม่มั่นคงทางพลังงานของจีน อันเกิดจากปัญหาการพึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันจากตะวันออกกลางและแอฟริกา ที่นับวันจะยิ่งประสบปัญหา ทั้งจากความขัดแย้งและความไม่สงบที่เกิดขึ้นภายในภูมิภาค ความพยายามของรัฐบาลอำนาจอयोगสหรัฐอเมริกาก็พยายามเข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัฐในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกา รวมถึงควบคุมเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญต่างๆทั่วโลก เพื่อรักษาซึ่งผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา และอีกนัยยะหนึ่งก็เพื่อเป็นการป้องกันการผงาดขึ้นมาของจีนอีกด้วย

3.2.4 ปริมาณพลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับว่าเป็นภูมิภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงานแห่งหนึ่งของโลก เพราะไม่เพียงแต่ในด้านปริมาณ แต่ยังรวมถึงมีความหลากหลายของประเภทพลังงาน ขึ้นอยู่กับลักษณะทางภูมิประเทศ อาทิ ก๊าซธรรมชาติ ซึ่งพบได้มากในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และเมียนมาร์ ถ่านหิน ซึ่งพบได้มากในพม่าและอินโดนีเซีย หรือแม้แต่พลังงานน้ำ ซึ่งลาวและเมียนมาร์นับว่าเป็นแหล่งที่เหมาะสมต่อการนำพลังงานน้ำมาแปรเปลี่ยนให้

⁸⁷ Tianjie.

⁸⁸ U.S. Energy Information Administration (EIA), "China International Analysis – U.S. Energy Information Administration," 3.

กลายเป็นพลังงานไฟฟ้า เป็นต้น โดยแหล่งพลังงานภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แหล่งใหญ่ คือ

3.2.4.1 ปริมาณพลังงานภายในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามถือเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน ทั้ง น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหิน อันเนื่องมาจากในช่วงศตวรรษที่ 20 เวียดนามต้องประสบกับสงครามภายในประเทศที่เกิดขึ้นยืดเยื้อและยาวนาน ทำให้การนำเอาทรัพยากรพลังงานจึงยังไม่ได้ถูกนำมาใช้มากนัก แต่หลังจากการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายใต้นโยบายโดยเม้ย (Doi Moi) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการดึงเอาทรัพยากรพลังงานมาใช้

ในกรณีน้ำมัน จากการจัดอันดับของ IEA, OPEC และ BP เวียดนามมีปริมาณน้ำมันดิบสำรองมากเป็นอันดับที่ 25 ของโลก และเป็นอันดับหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2015 เวียดนามมีปริมาณน้ำมันสำรองที่ได้รับการพิสูจน์แล้วประมาณ 4,400 พันล้านบาร์เรล⁸⁹ นอกจากนี้จากสถิติในปี ค.ศ. 2014 เวียดนามมีศักยภาพในการกลั่นน้ำมันดิบได้ประมาณ 365,000 บาร์เรลต่อวัน⁹⁰ โดยแหล่งน้ำมันสำรองของเวียดนามโดยส่วนใหญ่อยู่บริเวณนอกชายฝั่ง Cuu Long และ Nam Con San Basin อาทิ แหล่งน้ำมัน Banh Ho (White Tiger) แหล่งน้ำมัน Rang Dong (Dawn) แหล่งน้ำมัน Hang Ngoc แหล่งน้ำมัน Dai Hung (Big Bear) และ แหล่งน้ำมัน Tu Den (Ruby) เป็นต้น⁹¹

ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติ จากสถิติปี ค.ศ. 2015 คาดว่าเวียดนามมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองอยู่ประมาณ 699,400 ล้านลูกบาศก์เมตร⁹² และจากสถิติปี ค.ศ. 2015 เวียดนามมีศักยภาพ

⁸⁹ OPEC, Annual Statistical Bulletin 2016 [online] Available from: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm [2 December 2016]

⁹⁰ Energykeyfact, Vietnam Oil and Gas Country Review [online] Available from: <http://www.energykeyfacts.com/sites/energykeyfacts.com/files/Vietnam.pdf> [16 December 2016]

⁹¹ U.S. Energy Information Administration (EIA), Vietnam Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=VNM.htm> [8 June 2016]

⁹² World by Map, Natural Gas Reserves [online] Available from: <http://world.bymap.org/NaturalGasReserves.html> [3 June 2016]

ในการผลิตก๊าซธรรมชาติประมาณ 10.6 ล้านลูกบาศก์เมตร⁹³ ซึ่งก๊าซธรรมชาตินั้นเวียดนามผลิตขึ้นใช้ให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศเพียงอย่างเดียว โดยนำมาใช้เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า⁹⁴

นอกจากนี้เวียดนามยังมีทรัพยากรอย่างถ่านหิน ซึ่งเวียดนามถือเป็นผู้ผลิตถ่านหินลำดับที่สองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 เวียดนามสามารถที่จะผลิตถ่านหินได้ปีละ 41.5 ล้านตัน⁹⁵ โดยแหล่งผลิตถ่านหินส่วนใหญ่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ณ บริเวณ Cam Pha และ Hon Gai Basin

ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันอันดับที่สองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งจากการจัดอันดับของ IEA, OPEC และ BP มาเลเซียมีปริมาณน้ำมันดิบสำรองมากเป็นอันดับที่ 26 ของโลกซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2015 มาเลเซียมีปริมาณน้ำมันสำรองที่ได้รับการพิสูจน์แล้วประมาณ 4,000 พันล้านบาร์เรล⁹⁶ นอกจากนี้จากสถิติในปี ค.ศ. 2014 มาเลเซียมีศักยภาพในการกลั่นน้ำมันดิบได้ประมาณ 675,000 บาร์เรลต่อวัน⁹⁷ โดยแหล่งน้ำมันของมาเลเซียโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณนอกชายฝั่ง บนคาบสมุทรมาเลย์ และบริเวณนอกชายฝั่งรัฐซาราวักของประเทศมาเลเซีย

ในขณะที่มีก๊าซธรรมชาติ จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 มาเลเซียมีก๊าซธรรมชาติสำรองอยู่โดยประมาณ 1,183,000 ล้านลูกบาศก์เมตร⁹⁸ อยู่ในอันดับที่ 23 ของโลก โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติเหลว ซึ่งมาเลเซียถือเป็นผู้ส่งออกหลายใหญ่อันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศกาตาร์

⁹³ British Petroleum, Vietnam Natural Gas Production in 2015 [online] Available from: http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/natural_gas/dt/production/unit/BCM/country/VN/view/map/ [23 September 2016]

⁹⁴ กองบรรณาธิการ ASEAN WATCH.

⁹⁵ British Petroleum, Vietnam Coal Production in 2015 [online] Available from: <http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/coal/dt/production/unit/MT/country/VN/view/map/> [23 September 2016]

⁹⁶ OPEC.

⁹⁷ U.S. Energy Information Administration (EIA), Malaysia Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=MLS.htm> [16 January 2016]

⁹⁸ World by Map.

ประเทศอินโดนีเซีย

จากอดีตสมาชิกองค์การการค้าน้ำมันโลก (OPEC) น่าจะเป็นสิ่งยืนยันได้ในระดับหนึ่งถึงปริมาณน้ำมันที่มีอยู่ภายในประเทศ แม้ในปัจจุบันสถานะดังกล่าวอาจจะไม่ได้อยู่กับอินโดนีเซียอีกแล้ว แต่อินโดนีเซียก็ยังถือว่าเป็นประเทศผู้ส่งออกน้ำมันรายใหญ่ของโลก การันตีได้จากการรั้งในอันดับ 28 ของโลก และอันดับที่ 3 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2015 อินโดนีเซียมีปริมาณน้ำมันสำรองที่ได้รับการพิสูจน์แล้วประมาณ 3,230 พันล้านบาร์เรล⁹⁹ นอกจากนี้จากสถิติในปี ค.ศ. 2016 อินโดนีเซียสามารถที่จะกลั่นน้ำมันดิบได้ประมาณ 834,000 บาร์เรลต่อวัน¹⁰⁰ แหล่งน้ำมันที่สำคัญของอินโดนีเซียโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณ สุมาตรา จายา และกาลิมันตัน ตะวันออก ซึ่งน้ำมันที่กลั่นแล้วโดยส่วนใหญ่มาจากแหล่ง Giant Minas และ Duri Fields ทางด้านตะวันออกของชายฝั่งสุมาตรากลาง ซึ่งเริ่มผลิตมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 และ ค.ศ. 1955 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรที่หลากหลายรายกำลังกังวลต่อสถานการณ์น้ำมันในอินโดนีเซีย เนื่องจากการตอบสนองต่อผู้บริโภคของประเทศอินโดนีเซียมีแนวโน้มที่แยลง แม้ว่าประเทศอินโดนีเซียจะมีโรงกลั่นน้ำมันถึง 9 แห่ง แต่จากข้อจำกัดบางประการ ส่งผลให้สามารถที่จะผลิตน้ำมันได้เพียงวันละไม่เกิน 1 ล้านบาร์เรล ประกอบกับสถานการณ์น้ำมันดิบสำรองของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งถูกคาดการณ์ว่า หากไม่มีการขุดพบแหล่งน้ำมันใหม่ภายในเร็ววัน น้ำมันสำรองของอินโดนีเซียจะสามารถผลิตได้อีกไม่เกิน 20 ปี¹⁰¹

ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติ อินโดนีเซียถือเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ลำดับที่ 11 ของโลก โดยเฉพาะการส่งออกก๊าซ LNG ซึ่งอินโดนีเซียถือเป็นผู้ค้ารายใหญ่ลำดับที่ 5 ของโลก จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 อินโดนีเซียมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองอยู่ราว 2,875,000 ล้านลูกบาศก์เมตร¹⁰² ซึ่งผลผลิตกว่าครึ่งของภูมิภาคนี้มาจากประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งแหล่งก๊าซธรรมชาติโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณเกาะสุมาตราและกาลิมันตัน

⁹⁹ OPEC.

¹⁰⁰ SKKMigas, Crude Oil Production & Exploration 2016 Update Indonesia [online] Available from: <http://www.indonesia-investments.com/news/todays-headlines/crude-oil-production-exploration-2016-update-indonesia/item6979?> [14 July 2016]

¹⁰¹ U.S. Energy Information Administration (EIA), Indonesia Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=IDN.htm> [16 January 2016]

¹⁰² World by Map.

ในขณะที่เดียวกันทรัพยากรถ่านหิน ซึ่งอินโดนีเซียเป็นผู้ส่งออกลำดับที่ 5 ของโลก โดยอินโดนีเซียสามารถผลิตถ่านหินได้วันละ 386 ล้านตัน แต่อย่างไรก็ดีคาดว่าอินโดนีเซียจะสามารถผลิตถ่านหินไปได้อีกเพียง 14 ปี เนื่องจากการส่งออกถ่านหินอย่างมหาศาลให้กับอินเดียและจีน ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้ปริมาณถ่านหินลดลงอย่างรวดเร็ว¹⁰³

ประเทศบรูไน

แม้ว่าประเทศบรูไนจะเป็นประเทศที่มีขนาดเล็กเพียง 5,765 ตารางกิโลเมตร แต่ก็ยังเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยบรูไนถือเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในลำดับที่ 4 อีกทั้งจากการจัดอันดับของ IEA, OPEC และ BP บรูไนมีปริมาณน้ำมันดิบสำรองมากเป็นอันดับที่ 39 ของโลก ซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2015 บรูไนมีปริมาณน้ำมันสำรองที่ได้รับการพิสูจน์แล้วประมาณ 1,100 พันล้านบาร์เรล¹⁰⁴ นอกจากนี้จากสถิติในปี ค.ศ. 2014 บรูไนมีศักยภาพในการกลั่นน้ำมันดิบได้ประมาณ 127,000 บาร์เรลต่อวัน¹⁰⁵ นอกเหนือจากน้ำมัน บรูไนยังมีพลังงานอย่างก๊าซธรรมชาติ จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 บรูไนมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองอยู่ประมาณ 390,800 ล้านลูกบาศก์เมตร¹⁰⁶

ประเทศเมียนมาร์

สำหรับประเทศเมียนมาร์ซึ่งกำลังได้รับความสนใจอย่างมากจากบริษัทข้ามชาติด้านพลังงาน เนื่องจากถูกมองว่ามีปริมาณทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่จำนวนมาก จากการสำรวจในเบื้องต้นเมื่อปี ค.ศ. 2012 ปริมาณน้ำมันดิบของพม่า คาดว่ามีอยู่ราว 3,200 ล้านบาร์เรล อีกทั้งจากการสำรวจและค้นพบแหล่งก๊าซธรรมชาติ ยาดานา ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีปริมาณก๊าซธรรมชาติอยู่ราว 10 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต และแหล่งก๊าซธรรมชาติ เยตากุน ซึ่งมีปริมาณ 1.2 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต รวมกับแหล่งก๊าซธรรมชาติย่อยอื่นๆ แล้ว คาดว่าพม่าจะมีปริมาณก๊าซธรรมชาติไม่ต่ำกว่า 11.8 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต โดยทั้งสองแหล่งล้วนส่งออกขายตลาดภายในภูมิภาค ในขณะที่ตลาดนอกภูมิภาค โดยเฉพาะประเทศจีน จะมากจากแหล่งก๊าซธรรมชาติแหล่งใหม่ 2 แหล่ง คือ Shwe Natural Gas Project ประกอบไปด้วยแหล่งก๊าซธรรมชาติ Shwe, Shwe Phyu และ Mya

¹⁰³ กองบรรณาธิการ ASEAN WATCH.

¹⁰⁴ OPEC.

¹⁰⁵ U.S. Energy Information Administration (EIA), Brunei Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=BRN.htm> [25 March 2016]

¹⁰⁶ World by Map.

ซึ่งตั้งอยู่ใน Block A-1 และ Block A-3 บริเวณอ่าวเบงกอล เริ่มผลิตก๊าซธรรมชาติครั้งแรกในปี ค.ศ. 2013 คาดว่ามีปริมาณก๊าซธรรมชาติรวมกันจากสามแหล่ง มีประมาณ 4.53 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต และอีกแหล่งอย่าง Zawtika Project ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งก๊าซธรรมชาติ Zawtika, Kakonna และ Gawthaka ซึ่งตั้งอยู่ใน Block M9 และ M11 ของอ่าวมะตะบอง เริ่มต้นการผลิตครั้งแรกในปี ค.ศ. 2014 คาดว่ามีปริมาณก๊าซธรรมชาติประมาณ 2 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต¹⁰⁷

อย่างไรก็ตาม การประมาณการถึงปริมาณน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของเมียนมาร์ยังเป็นเพียงการสำรวจในเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งตัวเลขดังกล่าวอาจเพิ่มสูงขึ้นอีกหลายเท่าหากมีการสำรวจโดยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ประเทศไทย

จากการจัดอันดับของ IEA, OPEC และ BP ไทยมีปริมาณน้ำมันดิบสำรองมากเป็นอันดับที่ 49 ของโลกซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2015 ไทยมีปริมาณน้ำมันสำรองที่ได้รับการพิสูจน์แล้วประมาณ 461 พันล้านบาร์เรล¹⁰⁸ นอกจากนี้ จากสถิติในปี ค.ศ. 2014 ไทยมีศักยภาพในการกลั่นน้ำมันดิบได้ประมาณ 498,000 บาร์เรลต่อวัน¹⁰⁹ แหล่งน้ำมันโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณอ่าวไทย อาทิ Manola , Nong Yao และ Wassana เป็นต้น

ประเทศฟิลิปปินส์

แม้ว่าประเทศฟิลิปปินส์จะมีทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แต่จากปริมาณที่มีอยู่ในระดับที่น้อยมาก ส่งผลให้นักวิเคราะห์เชื่อว่าฟิลิปปินส์จะสามารถใช้ไปได้อีกประมาณ 11 ปี ซึ่งจากการจัดอันดับของ IEA, OPEC และ BP ฟิลิปปินส์มีปริมาณน้ำมันดิบสำรองมากเป็นอันดับที่ 66 ของโลกซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2015 ฟิลิปปินส์มีปริมาณน้ำมันสำรองที่ได้รับการพิสูจน์แล้วประมาณ 139 พันล้านบาร์เรล¹¹⁰ นอกจากนี้จากสถิติในปี ค.ศ. 2014 ฟิลิปปินส์มี

¹⁰⁷ U.S. Energy Information Administration (EIA), Burma (Myanmar) Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=MMR.htm> [16 July 2016]

¹⁰⁸ OPEC.

¹⁰⁹ U.S. Energy Information Administration (EIA), Thailand Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=THA.htm> [9 June 2016]

¹¹⁰ OPEC.

ศักยภาพในการกลั่นน้ำมันดิบได้ประมาณ 44,000 บาร์เรลต่อวัน¹¹¹ แม้ว่าฟิลิปปินส์จะสามารถผลิตน้ำมันตัวเอง แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการบริโภคส่งผลให้ต้องมีการนำเข้าน้ำมันดิบจากต่างประเทศ

ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติ จากสถิติปี ค.ศ. 2015 ฟิลิปปินส์มีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองประมาณ 98,540 ล้านลูกบาศก์เมตร¹¹² ฟิลิปปินส์ผลิตก๊าซธรรมชาติขึ้นเพื่อใช้ภายในประเทศในภาคการผลิตกระแสไฟฟ้า

ประเทศสิงคโปร์

แม้ว่าประเทศสิงคโปร์จะไม่มีทรัพยากรพลังงานใดเลย แต่จากสภาพที่ตั้งของประเทศ ที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์การเดินเรือที่สำคัญจุดหนึ่งของโลก รวมถึงลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การรองรับการเป็นจุดพักของเรือสินค้าต่างๆ รวมถึงกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินธุรกิจแรงงานและระบบสาธารณสุขโลกที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งเสริมให้บทบาทในการเป็นศูนย์กลางการค้าและการกลั่นน้ำมันของสิงคโปร์โดดเด่นขึ้น

สิงคโปร์สามารถที่จะสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมด้านพลังงานถึงร้อยละ 26.2 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศ โดยในปัจจุบันสิงคโปร์ถือเป็นศูนย์กลางการกลั่นน้ำมันรายใหญ่ลำดับที่ 3 ของโลก สามารถที่จะกลั่นน้ำมันโดยเฉลี่ยราว 1.3 ล้านบาร์เรลต่อวัน และรัฐบาลสิงคโปร์เองยังมีความพยายามที่จะผลักดันให้สามารถที่จะกลั่นได้ถึง 3 ล้านบาร์เรลต่อวัน ภายในปี ค.ศ. 2030¹¹³

นอกจากนี้ สิงคโปร์ซึ่งแต่เดิมต้องพึ่งพาการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากอินโดนีเซียและมาเลเซียมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลสิงคโปร์พยายามที่จะผลักดันการใช้พลังงานทดแทนอย่างก๊าซ LNG ซึ่งเป็นพลังงานสะอาด เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีราคาที่ค่อนข้างเสถียรเมื่อเปรียบเทียบกับพลังงานชนิดอื่น เพื่อลดการพึ่งพาพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยสิงคโปร์มีความตั้งใจที่จะกลายเป็นศูนย์กลางการค้าก๊าซ LNG ของภูมิภาค โดยสิงคโปร์ได้ร่วมมือกับทีมงานวิจัยจากประเทศญี่ปุ่น ศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการนำเข้า การผลิตพลังงานไฟฟ้าจากก๊าซ LNG การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการค้าก๊าซ LNG ผ่านการสร้างสถานีมูลค่าโดยประมาณ

¹¹¹ U.S. Energy Information Administration (EIA), Philippines Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=PHL.htm> [12 January 2014]

¹¹² World by Map.

¹¹³ กองบรรณาธิการ ASEAN WATCH.

500 ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อรองรับการผลิตก๊าซ LNG ให้ได้ 3 ล้านตันต่อปี รวมถึงการสร้างท่าเรือขนาดใหญ่มูลค่า 1.38 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ในการขนส่งและกักเก็บก๊าซ LNG¹¹⁴

ประเทศกัมพูชา

แม้ว่าประเทศกัมพูชาจะถูกคาดการณ์ว่ามีทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งถูกสำรวจพบหลายแห่งในบริเวณอ่าวไทย และรัฐบาลกัมพูชาก็ได้มีการให้สัมปทานและทำการสำรวจไปแล้วหลายแห่ง แต่ก็ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนมากนักว่าจะมีปริมาณของทรัพยากรพลังงานอยู่กี่ยุ่กันเท่าไร

ประเทศลาว

แม้ว่าประเทศลาวจะไม่ได้มีทรัพยากรพลังงานที่มีมูลค่าสูงอย่างน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ เหมือนกับประเทศสมาชิกอาเซียนหลายๆ ประเทศ แต่ลาวเองก็มีทรัพยากรพลังงานที่สำคัญอย่าง การผลิตกระแสไฟฟ้าจากเขื่อน ภายใต้ยุทธศาสตร์ “แบตเตอรี่แห่งเอเชีย” โดยในปัจจุบันลาวสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าจากเขื่อนได้ปีละ 12,039 ล้านกิโลวัตต์ ทั้งนี้ทั้งนั้นเป็นที่คาดการณ์กันว่าตัวเลข อาจจะมีเพิ่มสูงขึ้นเป็น 10 เท่า หากว่าโครงการสร้างเขื่อนที่กำลังดำเนินการอยู่จำนวน 11 โครงการ แล้วเสร็จ รวมถึงกว่าอีก 88 โครงการที่อยู่ในระหว่างการทำแผน จะส่งผลให้ลาวสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึงปีละ 100,000 ล้านกิโลวัตต์

3.2.4.2 ปริมาณพลังงานบริเวณทะเลจีนใต้

นอกเหนือจากพลังงานในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียนแล้ว ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีแหล่งพลังงานในบริเวณทะเลจีนใต้อีกหนึ่งแหล่งหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าบริเวณดังกล่าวนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน โดยเฉพาะในกรณีของน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม ปริมาณของของน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติในบริเวณทะเลจีนใต้ในปัจจุบันยังคงไม่สามารถที่จะชี้ชัดว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด อันเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการอ้างสิทธิในการถือครองพื้นที่ในบริเวณทะเลจีนใต้ของประเทศต่างๆ โดย จีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไต้หวัน ส่งผลให้การทำการสำรวจถึงปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจึงยังคงเกิดขึ้นอย่างยากลำบาก จึงทำให้เป็นการยากที่จะชี้เฉพาะถึงจำนวน เป็นแต่เพียงการคาดเดา ดังนั้นข้อมูลที่ถูกนำเสนอออกมาจากแต่ละฝ่ายจึงมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้ง

¹¹⁴ Ibid.

กลุ่มที่คาดว่าจะมีปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติอยู่มากมายมหาศาล โดยเฉพาะประเทศจีนซึ่งเชื่อมั่นว่าบริเวณดังกล่าวจะมีทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติอยู่อย่างมหาศาลถึงขนาดขนานนามให้บริเวณนี้เป็น “อ่าวเปอร์เซียแห่งที่สอง”

สำหรับการประมาณการปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจากฝ่ายจีน แม้จะไม่มีหลักฐานใดที่จะนำมาใช้อ้างอิงถึงการประมาณปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติในบริเวณทะเลจีนใต้ที่มีอยู่อย่างมากมาย ตามคำโต้แย้งจากฝ่ายสหรัฐอเมริกา แต่ก็มีทั้งกลุ่มองค์กรจากจีนที่ยังคงเชื่อมั่นหรือแม้แต่คำกล่าวอ้างของจีนถึงบุคคลที่สามถึงปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติในบริเวณทะเลจีนใต้ เช่น

บริษัทน้ำมันขนาดใหญ่ของจีนอย่าง China National Offshore Oil Company (CNOOC) ได้นำเสนอถึงการประมาณการถึงปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติบริเวณทะเลจีนใต้ ไว้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2012 ว่าบริเวณทะเลจีนใต้จะมีปริมาณน้ำมันดิบประมาณ 125 พันล้านบาร์เรล ในขณะที่มีก๊าซธรรมชาติอยู่ประมาณ 500 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต

ผู้เชี่ยวชาญบางท่านจากไต้หวัน เชื่อว่าบริเวณทะเลจีนใต้มีปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติราว 70.78 พันล้านตัน โดยแบ่งเป็นน้ำมันดิบประมาณ 29.19 พันล้านตัน ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติมีประมาณ 58 ล้านล้านลูกบาศก์เมตร¹¹⁵

China Institute of International Studies ได้อ้างถึงบริษัทน้ำมันแห่งหนึ่งซึ่งเชื่อว่าในบริเวณทะเลจีนใต้น่าจะมีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติชาติอยู่ราว 25.53 พันล้านตัน โดยแบ่งเป็นก๊าซธรรมชาติที่ถูกค้นพบและได้รับการยืนยันแล้วประมาณ 580 ล้านลูกบาศก์เมตร และก๊าซธรรมชาติสำรองอีกราว 2.085 พันล้านลูกบาศก์เมตร ในขณะที่มีน้ำมันราว 4.2 พันล้านตัน¹¹⁶

นอกจากนี้ China Institute of International Studies ยังได้กล่าวอ้างถึงประเทศเพื่อนบ้านประเทศหนึ่งที่มีข้อพิพาทกับจีนในทะเลจีนใต้ ว่ามีความเชื่อว่าจะมีน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่ราว 26.8 พันล้านตัน โดยแบ่งเป็นน้ำมันราว 827 ล้านตัน และก๊าซธรรมชาติ 4.0985 พันล้านลูกบาศก์เมตร¹¹⁷

¹¹⁵ Li Guoqiang, "China Sea Oil and Gas Resources," *China Institute of International Studies* (2015).

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Ibid.

The Geological census data of China's Ministry of Land and Resources เชื่อว่าในบริเวณทะเลจีนใต้นั้นจะมีน้ำมันอยู่ราว 23-30 พันล้านตัน และก๊าซธรรมชาติราว 16 ล้านล้านลูกบาศก์เมตร¹¹⁸

Swire Institute of Marine Science and Department of Ecology and Biodiversity, University of Hong Kong เชื่อว่าในทะเลจีนใต้มีปริมาณน้ำมันดิบไม่ต่ำกว่า 7.7 พันล้านบาร์เรล และอาจมีปริมาณสูงถึง 213 พันล้านบาร์เรล ในขณะที่ปริมาณของก๊าซธรรมชาติซึ่งเชื่อกันว่าบริเวณทะเลจีนใต้นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยก๊าซธรรมชาติมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำมัน น่าจะมีปริมาณราว 266 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต นอกจากนี้ Swire Institute of Marine Science and Department of Ecology and Biodiversity, University of Hong Kong ยังได้รายงานอีกว่ามีกลุ่มที่มีได้เปิดเผยจากจีนอีก 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเชื่อว่าบริเวณทะเลจีนใต้ มีปริมาณก๊าซธรรมชาติอยู่ประมาณ 2 พันล้านล้านลูกบาศก์ฟุต ซึ่งด้วยปริมาณก๊าซธรรมชาติที่มากมายนี้ จะช่วยให้จีนสามารถผลิตก๊าซ LNG ได้ถึงปีละ 15 พันล้านลูกบาศก์เมตร ในขณะที่กลุ่มที่สอง เชื่อว่าแค่เฉพาะบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) เพียงบริเวณเดียว ก็สามารถพบปริมาณน้ำมันดิบได้ราว 225 พันล้านบาร์เรล ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติในทะเลจีนใต้จะมีโดยประมาณ 900 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต¹¹⁹

แต่ก็มีบางกลุ่มเช่นกันที่คาดการณ์ว่าปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติในบริเวณทะเลจีนใต้ไม่ได้มีอยู่อย่างมากมายมหาศาลอย่างที่ข้อมูลทางจีนนำเสนอออกมา อย่างในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา อาทิ

The United States Energy Information Administration (EIA) ได้เปิดเผยผลการประเมินจำนวนน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในทะเลจีนใต้ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2014 ว่ามีน้ำมันอยู่ราว 11 พันล้านบาร์เรล ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติมีประมาณ 190 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต โดย EIA เชื่อว่าบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาตินั้นไม่ใช่บริเวณข้อพิพาทในทะเลจีนใต้อย่างบริเวณหมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) มีปริมาณก๊าซธรรมชาติอยู่ไม่มากและไม่มีทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันดิบ ในขณะที่บริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) มีปริมาณก๊าซธรรมชาติไม่เกิน 100 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต และไม่มีน้ำมันดิบอยู่

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Xander Vagg, Resources in the South China Sea [online] Available from: <http://www.americansecurityproject.org/resources-in-the-south-china-sea.htm> [8 October 2016]

เลยเช่นเดียวกับหมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) แต่เป็นบริเวณชายฝั่งใกล้เคียงของประเทศสมาชิกอาเซียนเสียมากกว่า

The United States Geological Survey (USGS) แม้ในช่วงปี ค.ศ. 1993-1994 USGS จะประเมินว่าบริเวณทะเลจีนใต้นั้นมีปริมาณน้ำมันดิบอยู่เพียง 28 ล้านบาร์เรล แต่จากการศึกษาและประเมินภายใต้ World Petroleum Resources Assessment Project ในช่วงปี ค.ศ. 2010 ที่ผ่านมา USGS มีความเชื่อมั่นถึงร้อยละ 93 ว่าในบริเวณทะเลจีนใต้จะมีน้ำมันดิบอย่างน้อย 750 ล้านบาร์เรล ขณะที่ค่ากลางโดยเฉลี่ย ประมาณ 2 พันล้านบาร์เรล และอีกร้อยละ 5 ที่เชื่อว่าอาจจะมีปริมาณมากถึง 5-22 พันล้านบาร์เรล โดยในปัจจุบันปริมาณน้ำมันดิบที่ได้รับการยืนยันว่ามีอยู่จริงแล้วในบริเวณทะเลจีนใต้นั้นมีปริมาณไม่เกิน 1 พันล้านบาร์เรล ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติ USGS เชื่อว่ามีอยู่ประมาณ 70-290 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต¹²⁰ แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาและสำรวจล่าสุดในช่วงปี ค.ศ. 2012 USGS เชื่อว่าปริมาณน้ำมันดิบบริเวณทะเลจีนใต้มีปริมาณราว 12 พันล้านบาร์เรล ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติกลับลดลงเหลือเพียง 160 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต (ไม่ได้นับรวมบริเวณอ่าวไทยและบริเวณข้างเคียง) นอกจากนี้ USGS ยังได้ทำการประเมินถึงปริมาณปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) เช่นเดียวกับ EIA ว่ามีปริมาณน้ำมันดิบอยู่ประมาณ 0.8-5.4 (ค่า mean 2.5) พันล้านบาร์เรล ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติมีอยู่ประมาณ 7.6-55.1 (ค่า mean 25.5) ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต

อย่างไรก็ตาม ผลจากการสำรวจและศึกษาถึงปริมาณน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาก็กลับเชื่อว่าแท้จริงแล้วความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในบริเวณทะเลจีนใต้นั้น ไม่ได้มีมากมายอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีความขัดแย้งในการอ้างสิทธิการครอบครองพื้นที่ในทะเลจีนใต้ แต่เป็นบริเวณพื้นที่ที่ไม่ได้เกิดข้อพิพาท และอยู่ในบริเวณอาณาเขต รวมถึงพื้นที่ทับซ้อนของประเทศสมาชิกอาเซียนเสียมากกว่า

3.2.5 สถานการณ์พลังงานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แม้ว่าในปัจจุบันประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน จะยังคงสถานะของประเทศผู้ส่งออกพลังงาน ทั้งตลาดภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค แต่อย่างไรก็ตามในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สถานการณ์พลังงานของ

¹²⁰ Tim Daiss, Why the South China Sea Has More Oil Than You Think [online] Available from: <http://www.forbes.com/sites/timdaiss/2016/05/22/why-the-south-china-sea-has-more-oil-than-you-think.htm> [29 October 2016]

อาเซียนเองก็ไม่ต่างไปจากกรณีของจีน ส่งผลให้หลายประเทศรู้สึกวิตกต่อการเปลี่ยนแปลงจากสถานภาพผู้ส่งออกพลังงานไปสู่ผู้นำเข้าพลังงานเริ่มที่จะส่อเค้าให้เห็นและอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นในเร็ววัน เนื่องจาก

ประการแรก สถานการณ์ความต้องการบริโภคพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นในภูมิภาค มีสาเหตุหลักๆ มาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ซึ่งจากสถิติในปี ค.ศ. 2013 อาเซียนมีความต้องการบริโภคพลังงานประมาณ 594 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2000 คิดเป็นร้อยละ 2.2 ซึ่งถือว่ามากกว่าอัตราการเติบโตของโลก นอกจากนี้ จากการประเมินของ IEA เชื่อว่าภายในปี ค.ศ. 2040 อาเซียนจะมีอัตราการขยายตัวของความต้องการทางพลังงานถึงร้อยละ 80 อีกทั้งเมื่อแยกย่อยปริมาณความต้องการพลังงานตามประเภท พบว่าการบริโภคน้ำมันจะค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้นจากสถิติในปี ค.ศ. 2014 ซึ่งอาเซียนบริโภคน้ำมันประมาณ 4.7 ล้านบาร์เรลต่อวัน และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 5.4 และ 6.8 ภายในปี ค.ศ. 2020 และ 2040 ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 12 และ 28 ตามลำดับ ในขณะที่ก๊าซธรรมชาติอาเซียนมีการบริโภคประมาณ 161 ล้านลูกบาศก์เมตร และเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 65 โดยอาเซียนจะมีความต้องการในการบริโภคก๊าซธรรมชาติประมาณ 265 ล้านลูกบาศก์เมตร

จากสถานการณ์ข้างต้น ส่งผลให้ประเทศที่ต้องนำเข้าพลังงานอยู่แล้วกลับยังต้องเพิ่มการนำเข้ามากยิ่งขึ้นไปอีก ในขณะที่ประเทศผู้ส่งออกพลังงานก็จะต้องเพิ่มศักยภาพในการผลิตพลังงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายใน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การลดลงของพลังงานที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะสร้างความสั่นคลอนต่อสถานะผู้ส่งออกพลังงาน

ประการที่สอง สถานการณ์การลดลงของปริมาณพลังงาน สำหรับการลดลงของพลังงานในอาเซียนจะมีสาเหตุมาจาก การที่ภูมิภาคนี้มีความรู้เรื่องในการส่งออกมาตลอด 2 ทศวรรษ แหล่งพลังงานโดยส่วนใหญ่ค้นพบและเริ่มทำการผลิตพลังงานมานานแล้ว จึงส่งผลให้ปริมาณพลังงานลดลง อาทิ แหล่งน้ำมันสำรองขนาดใหญ่ของประเทศอินโดนีเซียอย่างแหล่ง Giant Minas และแหล่ง Duri Field ซึ่งเริ่มต้นผลิตมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 และ 1955 ตามลำดับ ส่งผลให้การผลิตมีแนวโน้มที่จะลดลง เป็นต้น เหตุผลอีกประการหนึ่งจากความต้องการพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นภายในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การผลิตพลังงานต้องเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายใน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นการเร่งให้ปริมาณพลังงานจากแหล่งนั้นหมดเร็วมากขึ้น

ประการที่สาม ข้อจำกัดในการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานแห่งใหม่ จากสถานการณ์การลดลงของปริมาณพลังงานภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้หลายๆ ประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องมองหาแหล่งพลังงานแห่งใหม่ เพื่อมาทดแทนแหล่งพลังงานเก่าที่จะหมดลง และเพื่อเป็นป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสถานะผู้ส่งออกพลังงาน แต่อย่างไรก็ตามอาเซียนกำลังประสบปัญหาในการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานแห่งใหม่ๆ เนื่องจาก

1. ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ จากสถานการณ์ที่สมาชิกอาเซียนมีความต้องการที่จะสำรวจแหล่งพลังงานใหม่ๆ เพื่อทดแทนแหล่งพลังงานเดิมที่เริ่มจะร่อยหรอลง โดยเฉพาะบริเวณทะเลจีนใต้ซึ่งแม้จะยังไม่มีการสำรวจอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะ เป็นแต่เพียงการคาดการณ์ถึงปริมาณพลังงานที่มีอยู่อย่างมหาศาลจากคำกล่าวอ้างจากฝ่ายจีน ส่งผลให้บริเวณดังกล่าวถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญในการเข้าไปสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงาน

อย่างไรก็ตาม จากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น หลายประเทศต่างอ้างอาณาเขตของตน ซึ่งในหลายพื้นที่ก็มีการทับซ้อนกัน โดยเฉพาะในกรณีของจีนที่อ้างสิทธิเหนือพื้นที่บริเวณทะเลจีนใต้เกือบจะทั้งหมด กินเป็นเนื้อที่บริเวณกว้าง ส่งผลให้การทำการสำรวจหรือพัฒนาแหล่งพลังงานในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งจึงเป็นไปได้ยาก อาทิ

กรณีของเวียดนามและจีน ที่ต่างอ้างสิทธิในพื้นที่บริเวณนอกชายฝั่งของเวียดนาม ด้านฝั่งตะวันตกของหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งจีนเรียกบริเวณดังกล่าวว่าเขต Wan Bei-21 (WAB-21) ซึ่งเป็นพื้นที่เดียวกันกับที่เวียดนามเรียกว่า Block 133, 134, 135 ซึ่งผลของความขัดแย้งดังกล่าว ส่งผลให้ข้อตกลงระหว่างบริษัทโคโนโค และปิโตรเวียดนาม ไม่สามารถเข้าสำรวจบริเวณดังกล่าวได้ ซึ่งคาดว่าจะมีพลังงานอย่างน้ำมัน

นอกจากนี้ จากปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ บริเวณอ่าวไทย ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของทะเลจีนใต้ ซึ่งยังไม่สามารถที่จะกำหนดเส้นแบ่งอาณาเขตกันได้ แต่มีการตกลง รวมถึงเซ็นสัญญาที่จะดำเนินการสำรวจและพัฒนาระหว่างประเทศคู่ขัดแย้งในปัญหาทะเลจีนใต้กับบริษัทพลังงานต่างชาติ ซึ่งความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ก็ส่งผลให้การดำเนินงานตามข้อตกลงไม่อาจเกิดขึ้นได้ แม้จะมีการเซ็นสัญญาเกิดขึ้นแล้วก็ตาม¹²¹

¹²¹ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ.

2. การต้องพึ่งพิงการลงทุนจากต่างชาติ จากปัญหาด้านเงินลงทุน และเทคโนโลยีขั้นสูง ส่งผลให้ประเทศที่เป็นเจ้าของแหล่งพลังงานในอาเซียนต้องพึ่งการลงทุนจากบริษัทพลังงานต่างชาติ เสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการจะดึงบริษัทต่างชาติเหล่านี้เข้ามาร่วมลงทุน จึงต้องมีจุดดึงดูดที่น่าสนใจ ต่อการลงทุน มิเช่นนั้นก็จะเกิดการสำรวจแหล่งพลังงานแห่งใหม่ขึ้นได้ยาก อาทิ ในกรณีของประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีความต้องการในการสำรวจและพัฒนาแหล่งก๊าซธรรมชาติในบริเวณจายาและสุมาตรา แต่ด้วยพื้นที่ดังกล่าวอยู่ห่างไกลจากพื้นที่ที่เป็นตลาด ส่งผลให้การสร้างท่อส่งก๊าซมีระยะทางที่ไกล และใช้เงินทุนสูง ดังนั้นจึงต้องพึ่งพิงการลงทุนและเทคโนโลยีจากบริษัทพลังงานต่างชาติ แต่อย่างไรก็ตามจากความไม่ชัดเจนในข้อตกลง รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าว ส่งผลไม่มีความสนใจที่จะร่วมลงทุนจากบริษัทพลังงานต่างชาติ ทำให้การสำรวจและพัฒนาจึงไม่เกิดขึ้น¹²² เป็นต้น

3.3 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการตอบสนองต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน : การเป็นแหล่งพลังงาน

3.3.1 น้ำมัน

แนวโน้มของความเป็นไปได้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีนในกรณีของน้ำมัน น่าจะมีแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นได้ยากที่สุดในจำนวนพลังงานที่อาเซียนมีการส่งออก เพราะแม้ว่าจีนจะมีแนวทางในการนำเข้าน้ำมันในลักษณะนำเข้าจากหลากหลายแหล่ง แต่จากปริมาณความต้องการของจีนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติในปี ค.ศ. 2015 จีนมีปริมาณการบริโภคน้ำมันประมาณ 11.9 ล้านบาร์เรลต่อวัน ในขณะที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถผลิตได้เพียง 2.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน และมีแนวโน้มที่จะลดต่ำลง อันเนื่องมาจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็มีแนวโน้มที่จะมีความต้องการในการบริโภคพลังงานน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสัดส่วนในการบริโภคพลังงานแยกตามประเภท น้ำมันก็ถือเป็นพลังงานที่มีสัดส่วนในการบริโภคมากที่สุด

¹²² International Energy Agency (IEA), Southeast Asia Energy Outlook 2015 [online] Available from: https://www.iea.org/publications/freepublications/.../WEO2015_SouthEastAsia.pdf [23 November 2016]

3.3.2 ก๊าซธรรมชาติ

แนวโน้มของความเป็นไปได้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีนในกรณีของก๊าซธรรมชาติ น่าจะมีแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นได้มากที่สุด เนื่องจาก

ประการแรก จากความตั้งใจของจีนที่ต้องการเพิ่มสัดส่วนในการใช้ก๊าซธรรมชาติให้ได้ร้อยละ 10 ภายในปี ค.ศ. 2020 เพื่อทดแทนสัดส่วนในการบริโภคพลังงานจากถ่านหิน และน้ำมัน ตามการรายงานของ U.S. Energy Information Administration (EIA) น่าจะส่งผลให้แนวโน้มที่จีนจะนำเข้าก๊าซธรรมชาติในอนาคตมีเพิ่มสูงขึ้น

ประการที่สอง แม้ว่าปัจจุบันหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการบริโภคก๊าซธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้น จากการนำก๊าซธรรมชาติมาใช้เพื่อผลิตไฟฟ้า แต่จากต้นทุนของราคาถ่านหินที่ถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับก๊าซธรรมชาติ รวมถึงความพยายามของอาเซียนในการพัฒนาพลังงานถ่านหินที่สะอาด และพลังงานทดแทนอื่นๆ น่าจะส่งผลให้การบริโภคก๊าซธรรมชาติในอนาคตลดลง ส่งผลให้ความสามารถในการส่งออกก๊าซธรรมชาติของอาเซียนเพิ่มสูงขึ้น

3.3.3 ถ่านหิน

แนวโน้มของความเป็นไปได้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีนในกรณีของถ่านหินนั้น แม้ในปัจจุบันประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศจะยังคงมีบทบาทต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนในกรณีของถ่านหิน ในฐานะประเทศผู้ส่งออกถ่านหินไปจีนในลำดับต้นๆ โดยเฉพาะอินโดนีเซียและมาเลเซีย แต่เมื่อมองไป ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อกรณีดังกล่าวจะค่อยลดความสำคัญลงเรื่อยๆ อันเนื่องมาจาก

ประการแรก นโยบายของจีนที่ต้องการจะลดสัดส่วนของการบริโภคพลังงานจากถ่านหินลง ซึ่งเห็นได้จาก การที่รัฐบาลจีนเน้นถึงประเด็นการแก้ปัญหาและรักษาสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 11 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 13 และยิ่งพยายามที่จะให้เกิดการปฏิบัติได้จริง โดยการกำหนดเป้าหมายในการลดสัดส่วนการใช้ถ่านหินลง ทั้งใน Strategic Energy Action Plan ที่ตั้งเป้าหมายจะลดสัดส่วนการใช้พลังงานจากถ่านหินให้เหลือร้อยละ 62 และต่อยอดการปฏิบัติดังกล่าวผ่านทางนโยบาย China's 13th Five Year Plan for Energy (Energy 13 FYP) ซึ่งมีเป้าหมายในการลดสัดส่วนการใช้พลังงานจากถ่านหินให้เหลือเพียงร้อยละ 58

ประการที่สอง แม้ว่าเงินจะต้องพึ่งพาการนำเข้าถ่านหินจากภายนอกอันเนื่องมาจากอัตราการผลิตภายในประเทศไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการบริโภคภายในได้ แต่ความแตกต่างดังกล่าวมีไม่มาก อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ประการที่สาม จากสถานการณ์ที่ผู้ส่งออกถ่านหินภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เร่งการผลิตถ่านหินอย่างต่อเนื่องในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เพื่อตอบสนองต่อการส่งออก ส่งผลให้ปริมาณถ่านหินเริ่มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง

ประการสุดท้าย จากแนวโน้มของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะนำถ่านหินมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้นแทนที่ใช้ก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจากการคาดการณ์ของ EIA เชื่อว่าการใช้ไฟฟ้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 3 ประกอบกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ และต้นทุนของราคาถ่านหินที่ถูกกว่าก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลให้สัดส่วนของถ่านหินที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าเพิ่มจากร้อยละ 32 มาเป็นร้อยละ 50 ในขณะที่สัดส่วนของก๊าซธรรมชาติจะลดลงจากร้อยละ 44 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 26¹²³ ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวน่าจะยิ่งส่งผลต่อการลดลงของปริมาณถ่านหิน จากความต้องการในการบริโภคถ่านหินที่เพิ่มสูงขึ้น

3.4 ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน

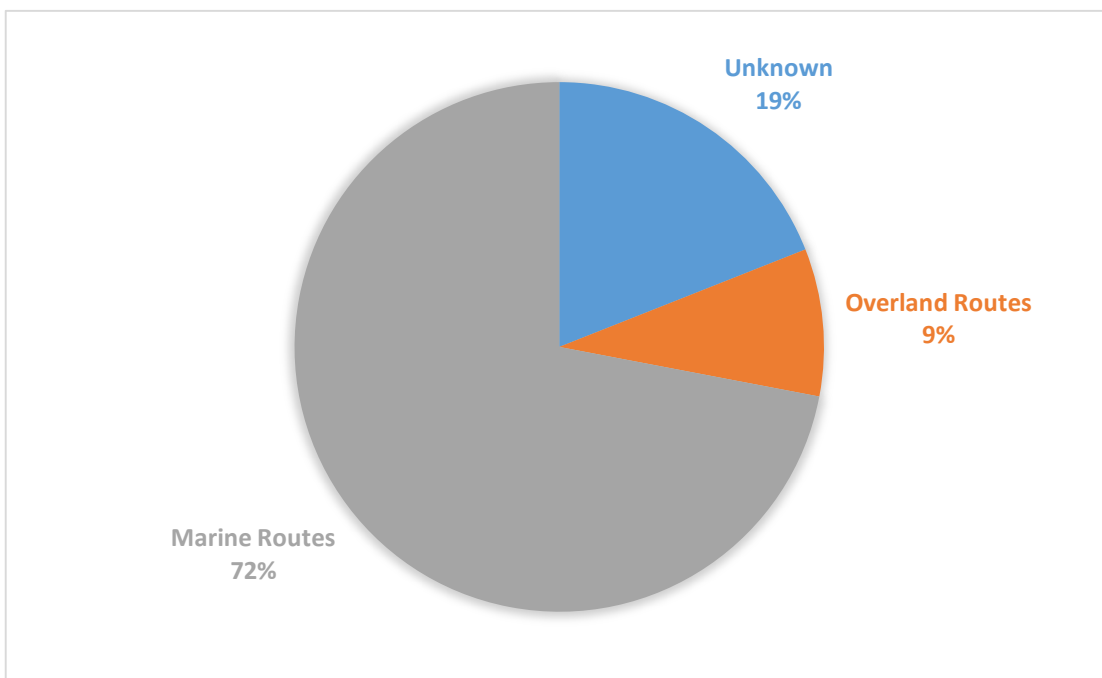
ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบทบาทสำคัญต่อเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ที่ตั้งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่เพียงแต่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการเดินเรือของโลกแห่งหนึ่ง แต่ยังมีมีความสำคัญอย่างมากต่อการลำเลียงพลังงานของจีนจากแหล่งพลังงานภายนอกประเทศที่จีนต้องพึ่งพา ทั้งที่มาจากละตินอเมริกา แอฟริกา ตะวันออกกลาง รวมถึงออสเตรเลีย ด้วยกัน 2 เส้นทาง คือ

¹²³ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ถ่านหินจะเป็นพลังงานหลัก พลิกฟื้นอาเซียนไปอีก 2 ทศวรรษ [online]

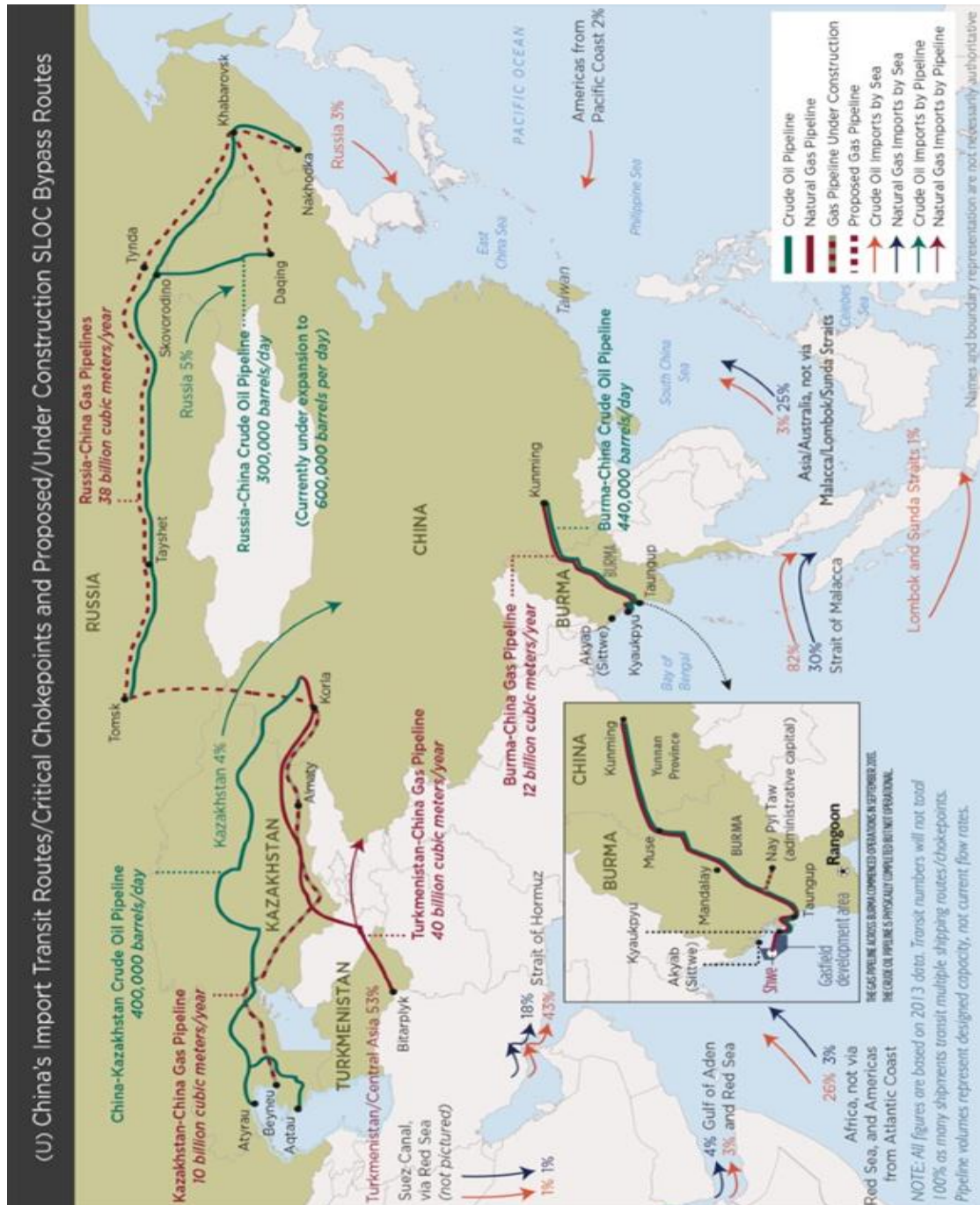
เส้นทางที่ 1 จากซีกลูกฝั่งตะวันตก มายังซีกลูกตะวันออก ตั้งต้นจากบริเวณอ่าวเปอร์เซีย ผ่านมหาสมุทรอินเดีย ไปจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักของจีนที่ใช้ในการลำเลียงพลังงาน โดยเฉพาะช่องแคบมะละกา

แผนภูมิที่ 10. การนำเข้าพลังงานน้ำมันของจีน แบ่งตามลักษณะในการขนส่ง

ที่มา : U.S. Energy Information Administration (EIA), “China Energy Analysis,” [online]. Available from: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=ch.html>. [2016, March 15].

ภาพที่ 3. สถิติการขนส่งพลังงานน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของจีนทั้งทางบกและทางทะเลจาก แหล่งพลังงานต่างๆ ที่จีนพึ่งพิง ปี ค.ศ. 2013

ที่มา : Jeremy Bender and Armin Rosen, “This Pentagon map shows what's really driving China's military and diplomatic strategy,” [online]. Available from: <http://www.businessinsider.com/this-map-shows-chinas-global-energy-ties-2015-5>. [2016, August 23].

จากแผนภูมิที่ 10 ซึ่งแสดงถึงสัดส่วนการขนส่งพลังงาน แบ่งตามประเภทการขนส่งในปี ค.ศ. จีนมีสัดส่วนในการขนส่งสินค้าและพลังงาน ผ่านทางน้ำเป็นหลักถึงร้อยละ 72 ซึ่งมากกว่าการขนส่งทางบกที่มีอัตราร้อยละ 9 และที่ไม่มีข้อมูลในอัตราร้อยละ 19 อีกทั้งจากภาพที่ 3 ซึ่งแสดงถึงสถิติการขนส่งพลังงานน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของจีนจากทางบกและทางทะเลของจีน เมื่อปี ค.ศ. 2013 ซึ่งจีนมีการขนส่งน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ ผ่านทางทะเล ที่มาจากแหล่งพลังงานในตะวันออกกลางผ่านทางช่องแคบฮอมุส ในสัดส่วน ก๊าซธรรมชาติร้อยละ 18 น้ำมันดิบ ร้อยละ 43 ในขณะที่มาจากแหล่งพลังงานในทวีปแอฟริกาขนส่งผ่านจุดสำคัญสองจุดคือ ผ่านทางอ่าวเอเดนและทะเลแดง แบ่งเป็นก๊าซธรรมชาติร้อยละ 4 และน้ำมันดิบร้อยละ 3 ส่วนที่ขนส่งมาจากทางใต้ของทวีปแอฟริกา แบ่งเป็นก๊าซธรรมชาติร้อยละ 3 และน้ำมันดิบร้อยละ 26 ซึ่งการขนส่งจากตะวันออกกลางและแอฟริกาโดยส่วนใหญ่จะถูกลำเลียงต่อไปยังจีนผ่านทางช่องแคบมะละกาเป็นหลัก แบ่งเป็น ก๊าซธรรมชาติร้อยละ 30 และน้ำมันดิบร้อยละ 82 ซึ่งนับเป็นสัดส่วนที่มากกว่าหากเปรียบเทียบกับ การขนส่งพลังงานผ่านทางบก ที่ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณเอเชียกลาง แบ่งเป็นจากเติร์กเมนิสถาน ที่ขนส่ง ก๊าซธรรมชาติร้อยละ 53 ขนส่งก๊าซธรรมชาติจากคาซัคสถานร้อยละ 4 และจากรัสเซีย ร้อยละ 5 ซึ่งตัวเลขทางสถิติดังกล่าวเป็นเครื่องชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการขนส่งพลังงานของจีน ที่ถูกลำเลียงมาจากแหล่งต่างๆ ที่จะลำเลียงต่อไปยังจีนทางด้านตะวันออกของประเทศ ดังนั้น เสถียรภาพของความมั่นคงทางพลังงานของจีนจึงขึ้นอยู่กับความสงบและเสถียรภาพภายในช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้เป็นสำคัญ

เส้นทางที่ 2 จากตอนใต้ เข้าสู่ตอนเหนือ จากประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ผ่านช่องแคบลอมบอก ไปยังทะเลจีนใต้ และเข้าสู่ประเทศจีนทางชายฝั่งด้านตะวันออกของประเทศ ซึ่งพลังงานที่มีการลำเลียงผ่านเส้นทางนี้โดยส่วนใหญ่เป็นพลังงานจากถ่านหินที่นำเข้ามาจากออสเตรเลียและอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นแหล่งนำเข้าถ่านหินแหล่งใหญ่ของจีน

ประการที่สอง เส้นทางเชื่อมสู่ทางออกทางทะเลนอกเหนือจากชายฝั่งด้านตะวันออกของจีน ภายใต้การปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศจีน ส่งผลให้รัฐบาลมีความพยายามที่จะสร้างสังคมที่ทันสมัย และเศรษฐกิจที่มั่นคง ประชากรทั่วประเทศมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนา ความเจริญที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่ และแหล่งพลังงานที่สำคัญยังคงกระจุกตัวอยู่แต่มีมณฑลชายฝั่งตะวันออกของประเทศ ส่งผลให้ช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างมณฑลทางด้านตะวันออกกับมณฑลทางตะวันตกและตอนใต้ของประเทศเริ่มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น สร้างความกังวลต่อภาครัฐ

จากภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากมณฑลยูนนานและกวางสี ซึ่งจีนเล็งเห็นว่ามีความสำคัญต่อจีน 2 ประการ คือ

ประการแรก จากการศึกษาเส้นทางออกทางทะเลเพียงด้านเดียวคือฝั่งตะวันออกของประเทศ ส่งผลให้การลำเลียงสินค้าและพลังงานโดยส่วนใหญ่ต้องลำเลียงผ่านทางทะเลไปสู่จีนได้เพียงเส้นทางเดียวคือด้านตะวันออกของประเทศ ซึ่งจีนมองว่าความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีปจะเป็นเส้นทางที่จีนสามารถเชื่อมมณฑลทางตะวันออกกับทางออกทางทะเลผ่านทางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาในการขนส่ง รวมถึงสามารถลำเลียงเข้าสู่มณฑลทางตะวันออกของประเทศได้โดยตรง

ประการที่สอง ประเทศต่างๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป มีแหล่งพลังงานที่สำคัญโดยเฉพาะประเทศเมียนมาร์ ซึ่งจีนคาดว่ามีความน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่ในปริมาณมาก นอกจากนี้ หลายประเทศก็ยังมีภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

ความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อประเด็นที่ได้กล่าวมานั้น ส่งผลให้รัฐบาลจีนมีความตั้งใจที่จะเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นได้จาก

1. เอกสาร 2 ฉบับที่ออกในปี ค.ศ. 1985 และ 1986 โดยคณะรัฐมนตรีได้ออกเอกสารนโยบาย The Import and Export Custom Tax Guidelines of the People's Republic of China และ Rules and Regulations Pertaining to outside Investment by the State Council เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการปฏิรูปเศรษฐกิจนั้นไม่ควรจะจำกัดอยู่แต่มณฑลชายฝั่งทะเลแต่ควรเป็นไปอย่างทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอันจะส่งผลกระทบต่อการเมืองและสังคม ซึ่งเอกสารดังกล่าวมีส่วนช่วยให้มณฑลชายแดนของจีนกับประเทศเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจได้สะดวกขึ้น¹²⁴
2. การกำหนดยุทธศาสตร์ในการลงใต้เพื่อเชื่อมมณฑลยูนนานและกวางสีกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป 3 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 ด้านตะวันตก ระเบียบการคมนาคมขนส่งจีน-พม่า

¹²⁴ Kuah Khun Eng, "Negotiating Central, Provincial, and County Policies: Border Trading in South China," in *Where China Meets Southeast Asia* (Springer, 2000), 76-77.

แนวทางที่ 2 แนวตอนกลางตามแม่น้ำโขง ระหว่างจีนกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง
 แนวทางที่ 3 แนวทางด้านตะวันออก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจรอบอ่าวเป๋ยปู

3.5 ความไม่สงบและขาดเสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน

อย่างไรก็ตาม บริเวณดังกล่าวมักจะเกิดปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางเรือ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การลำเลียงพลังงานของจีนได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

3.5.1 ภัยคุกคามจากลักษณะของภูมิประเทศและภูมิอากาศ

แม้ว่าช่องแคบมะละกาจะเป็นช่องแคบที่มีการสัญจรไปมาอย่างคับคั่งของเรือชนิดต่างๆ อาทิ เรือสินค้า เรือขนส่งพลังงาน หรือแม้แต่เรือรบ ทั้งขนาดเล็กและใหญ่ ช่องแคบมะละกากลับมีสภาพภูมิประเทศที่ค่อนข้างจะไม่ค่อยเหมาะสมนักต่อการสัญจรไปมาของเรือ โดยเฉพาะเรือขนาดใหญ่ เพราะด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ

ประการแรก ลักษณะพื้นผิวของทะเล โดยส่วนใหญ่พื้นผิวทะเลในช่องแคบมะละกาจะเป็นทราย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความไม่แน่นอนของควมลึกภายในช่องแคบ เนื่องจากทรายเหล่านี้จะถูกกระแสน้ำพัดพาไปมา ทำให้มีรูปร่างที่ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปมาอยู่เสมอ นอกจากนี้พื้นผิวทะเลบริเวณประเทศสิงคโปร์เองก็มีลักษณะที่แตกต่างออกไปเพราะโดยส่วนใหญ่จะเป็นหิน ทำให้พบหินโสโครกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การเดินทางเรือเป็นอย่างมาก

ประการที่สอง ความลึกของระดับน้ำทะเล แม้ว่าความลึกในช่วงทางเข้าช่องแคบจะมีความลึกอยู่ระหว่าง 34-84 เมตรก็ตาม แต่ภายในช่องแคบความลึกของระดับน้ำทะเลนั้นก็กลับแตกต่าง เพราะจากการสำรวจสภาพช่องแคบมะละกาพบว่ากว่า 89 จุดที่ความลึกของระดับน้ำทะเลต่ำกว่า 23 เมตร อาทิเช่น บริเวณเกาะอะราวัว (Aroa) ของประเทศอินโดนีเซียมีความลึกเพียง 18-19 เมตร บริเวณประเทศมาเลเซียเองในหลายๆ จุดก็มีความลึกเพียง 10 เมตร

ประการที่สาม ระดับการขึ้นลงของน้ำทะเล สืบเนื่องจากลักษณะพื้นผิวของทะเลในบริเวณช่องแคบมะละกาซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นทราย จึงมักถูกกระแสน้ำพัดพาไปมา ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนของควมลึกของทะเลอยู่เป็นทุนเดิมแล้ว ประกอบกับการขึ้นลงของระดับน้ำในทะเล ยิ่งส่งผลกระทบต่อระดับน้ำที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่แทบจะโดยตลอด ทำให้การเดินทางเรือจำเป็นต้องใช้ความแม่นยำอย่างมากในการคำนวณ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้น

ประการที่สี่ ความกว้างของช่องแคบ ซึ่งจุดที่พอจะช่วยให้เรือขนาดใหญ่สัญจรไปมาได้ ก็มีความกว้างเพียง 2 ไมล์เท่านั้น คือร่องน้ำลึก One Fathom Bank ซึ่งตั้งอยู่บริเวณนอกชายฝั่งเมือง Klang ประเทศมาเลเซีย โดยในทางปฏิบัติด้วยความกว้างเพียง 2 ไมล์การสัญจรไปมาของเรือขนาดใหญ่จึงต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก

ประการสุดท้าย ไม่เพียงแต่ลักษณะภูมิประเทศของช่องแคบมะละกาจะส่งผลกระทบต่อ การเดินเรือ แต่ภูมิอากาศในบริเวณช่องแคบมะละกาเองก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยทางธรรมชาติที่สร้างผลกระทบต่อ การเดินเรือเพราะสภาพภูมิอากาศในบริเวณช่องแคบมะละกามีลักษณะร้อนชื้น มีฝนตกอยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อทัศนวิสัยในการเดินเรือด้วยเช่นเดียวกัน

3.5.2 ภัยคุกคามจากธรรมชาติ

สำหรับภัยคุกคามทางธรรมชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลกระทบต่อ การเดินเรือในบริเวณนี้ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ภัยจากมลพิษของหมอกควันข้ามแดน ซึ่งมักจะเกิดขึ้นแทบ จะทุกปีในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทะเล ซึ่งสาเหตุมาจากการเผาป่าใน ประเทศอินโดนีเซีย โดยครั้งล่าสุด ในปี ค.ศ. 2015 จากการรายงานของ BBC พบว่าปัญหาหมอก ควันที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากการเผาป่าของบริษัทผู้ผลิตน้ำมันปาล์มและอุตสาหกรรมกระดาษ ใน จังหวัดรือราว สุมาตราใต้ และบางส่วนของเกาะบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งจากการเผา ทำลายป่ายังทวีความรุนแรงขึ้นในทุกๆ ปี ส่งผลให้เกิดหมอกควันลอยเข้าปกคลุมในประเทศเพื่อน บ้านอย่าง ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ รวมถึงบริเวณช่องแคบมะละกา ซึ่งจากเดิมที่ การเดินเรือในบริเวณช่องแคบมะละกามีความอย่างลำบากอยู่เป็นทุนเดิมแล้วจากลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่ไม่อำนวยต่อการเดินเรือ ผลจากหมอกควันที่เกิดขึ้นยิ่งจะส่งผลให้การเดินเรือผ่าน ช่องแคบมะละกา ยิ่งลำบากเพิ่มมากขึ้น และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงของทุกประเทศที่พึ่งพาการเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกา

3.5.3 ภัยคุกคามจากโจรสลัด

แม้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดที่มักปรากฏในสื่อต่างๆ อย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์โดยส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในบริเวณรอบอ่าวเอเดน ประเทศโซมาเลีย ส่งผลให้การกระทำอันเป็นโจรสลัดในบริเวณอื่น ไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร

ตารางที่ 3. สถิติการกระทำอันเป็นโจรสลัดในช่วงปี ค.ศ. 2011-2015 ในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโซมาเลีย

Location	2011	2012	2013	2014	2015
Southeast Asia	46	81	106	100	108
Indonesia					
Malacca Straits	1	2	1	1	5
Malaysia	16	12	9	24	13
Myanmar (Burma)	1				
Philippines	5	3	3	6	11
Singapore Straits	11	6	9	8	9
Thailand				2	1
Far East	2	1			4
China					
South China Sea	13	2	4	1	
Vietnam	8	4	9	7	27
Africa Gulf of Aden*	37	13	6	4	
Red Sea*	39	13	2	4	
Somalia*	160	49	7	3	

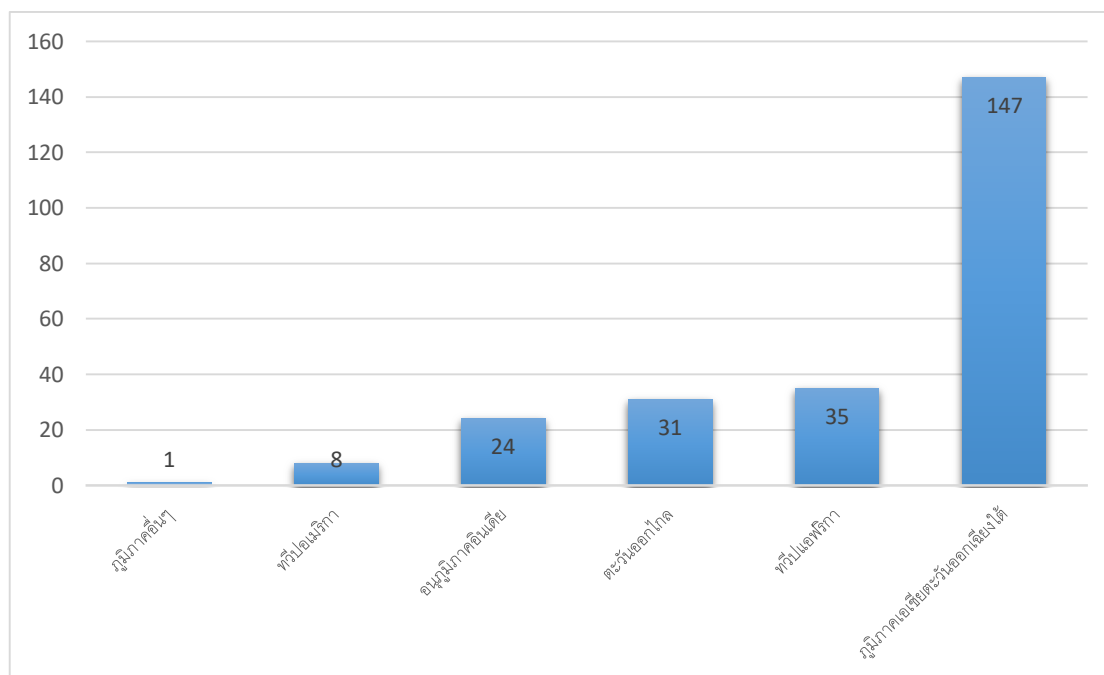
*อาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดโซมาเลีย

ที่มา : Storey, Ian. "Securing Southeast Asia's Sea Lanes: a work in progress." asia policy 6.1 (2008): 95-128.

อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าในขณะที่สถิติการกระทำอันเป็นโจรสลัดที่เกี่ยวข้องกับโจรสลัดโซมาเลียมีสถิติที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011-2015 เช่น บริเวณอ่าวเอเดนในช่วงปี ค.ศ. 2011 เกิดเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัด 37 เหตุการณ์ แต่ในปี ค.ศ. 2012 สถิติกลับลดเหลือเพียง 13 เหตุการณ์ ซึ่งลดลงกว่าร้อยละ 65 และไม่เกิดเหตุการณ์ใดเลยในปี ค.ศ. 2015 เช่นเดียวกับในทะเลแดงที่ก็มีสถิติที่ลดลงร้อยละ 67 ในช่วงปี ค.ศ. 2012 รวมถึงไม่เกิดเหตุการณ์ใดเลยในปี ค.ศ. 2015 เช่นกัน หรือแม้แต่ในบริเวณประเทศโซมาเลีย ในช่วงปี ค.ศ. 2011 เกิดเหตุการณ์ถึง 160 เหตุการณ์แต่กลับลดลงเหลือเพียง 49 เหตุการณ์คิดเป็นร้อยละ 69 และไม่เกิดเหตุการณ์ใดเลยในช่วงปี ค.ศ. 2015 เช่นเดียวกับทั้งสอง

บริเวณ ซึ่งสวนทางกับสถิติการกระทำอันเป็นโจรสลัดที่เกี่ยวข้องกับโจรสลัดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในบริเวณประเทศอินโดนีเซียและเวียดนามที่มีอัตราเพิ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 2015 จากปี ค.ศ. 2014 ในอัตราร้อยละ 7 และ 74 ตามลำดับ

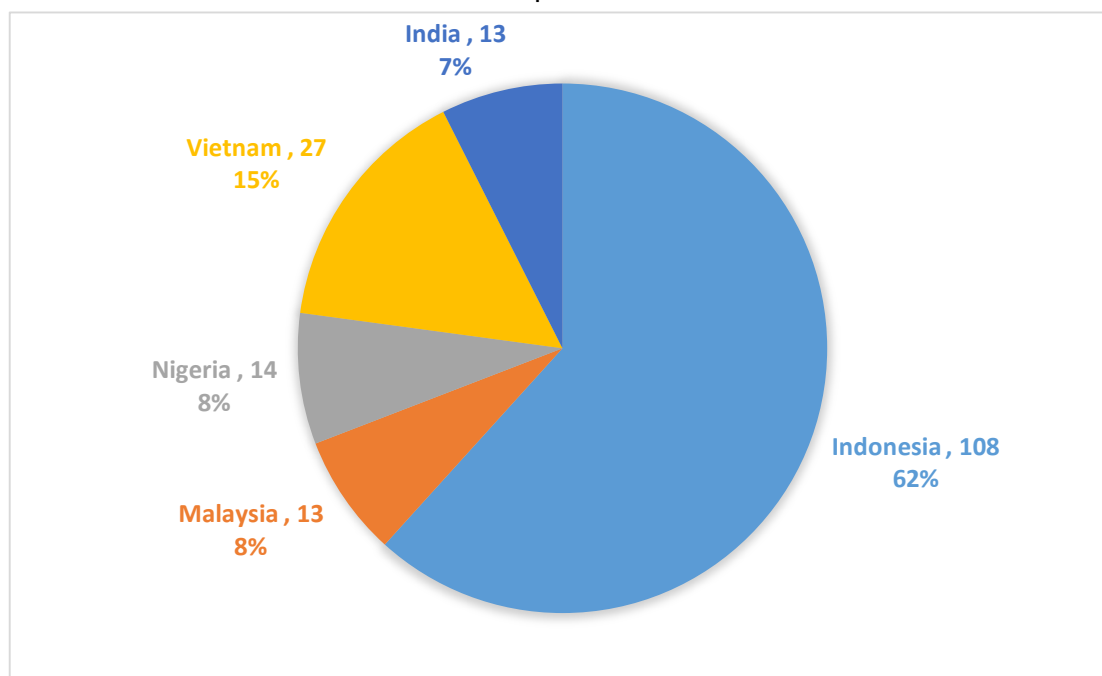
แผนภูมิที่ 11. จำนวนเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในภูมิภาคต่างๆทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2015

ที่มา : International Maritime Organization, “IMB Statistic of Piracy and Armed Robbery against Ships – 2015 Annual Report,” [online]. Available from: <http://www.imo.org/en/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Reports/Pages/Default.aspx>. [2016, September 12]

นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ตามแผนภูมิที่ 11 จะพบว่าเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดเหตุการณ์ที่มากกว่าภูมิภาคอื่นๆอย่างเห็นได้ชัดเจน ในขณะที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในช่วงปี ค.ศ. 2015 ทั้งหมด 147 เหตุการณ์ แต่ภูมิภาคที่เกิดเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในลำดับที่สอง กลับเกิดเหตุการณ์ขึ้นเพียง 35 เหตุการณ์ คือบริเวณทวีปแอฟริกา

แผนภูมิที่ 12. จำนวนการกระทำอันเป็นโจรสลัด 5 อันดับที่สูงที่สุดในปี ค.ศ. 2015 จากทั้งหมด 246 เหตุการณ์ทั่วโลก

ที่มา : International Maritime Organization, “IMB Statistic of Piracy and Armed Robbery against Ships – 2015 Annual Report,” [online]. Available from: <http://www.imo.org/en/OurWork/Security/PiracyArmedRobbery/Reports/Pages/Default.aspx>. [2016, September 12]

อีกทั้งจากแผนภูมิที่ 12 แสดงให้เห็นว่าในช่วงปี ค.ศ. 2015 ที่ผ่านมา 3 ใน 5 อันดับพื้นที่ที่เกิดการกระทำอันเป็นโจรสลัดนั้นเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีอินโดนีเซียมากเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยเวียดนามเป็นอันดับสอง และมาเลเซียเป็นอันดับสี่ร่วมกับอินเดีย ซึ่งจากสถิติที่ได้กล่าวมานั้น กำลังส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงในด้านลบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมากและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาจกลายเป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ของเหล่าโจรสลัด นอกจากนี้ลักษณะของภัยคุกคามจากโจรสลัดในบริเวณช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ยังมีความแตกต่างจากกรณีภัยคุกคามของโจรสลัดในโซมาเลียอย่างเห็นได้ชัด เนื่องด้วยลักษณะทางภูมิประเทศในอาณาบริเวณช่องแคบมะละกานั้นมีลักษณะคับแคบและตื้น การปล้นจึงเน้นไปที่เชื้อเพลิงของเรือที่เคลื่อนที่ได้ช้า แทบจะไม่ค่อยมีการปล้นกรณีใดเลยที่มีเป้าหมายในการปล้นเพื่อเรียกค่าไถ่¹²⁵ โดยวิธีการปล้น

¹²⁵ Sara Sjolín, Forget Somalia – This Is the New Sea Piracy Hot Spot [online] Available from: <http://www.marketwatch.com/story/forget-somalia-this-the-new-sea-piracy-hot-spot-2015-10-07> [11 November 2015]

จะใช้เรือเล็ก บรรทุกคนประมาณ 10-20 คนพร้อมด้วยอาวุธครบมือ แอบเทียบท่าแล้วจึงปีนขึ้นเรือ และจับลูกเรือทั้งหมดไปขังไว้รวมกัน เมื่อทำการยึดเรือได้แล้วก็นำเรือใหญ่เข้ามาเทียบแล้วจึงทำการดูดเชื้อเพลิง แล้วจึงนำไปขายต่อแก่เรือประมงต่างๆ เรือกองโจร เรือสินค้าขนาดเล็กที่เป็นลูกค้าประจำ หรือแม้แต่นำไปขายในตลาดมืด เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้อย่างรวดเร็ว¹²⁶ ส่วนเรือที่ทำการปล้นก็จะถูกปล่อยทิ้งไว้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีของโซมาเลียที่จะเน้นไปที่การหารายได้จากการยึดเรือและการเรียกค่าไถ่เป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ภัยคุกคามจากโจรสลัดแม้จะยังไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนโดยตรง แต่ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโจรสลัดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังขยายใหญ่ขึ้นเป็นองค์กร เห็นได้จากเดิมที่การปล้นเชื้อเพลิงนั้นยังอยู่ในปริมาณที่ไม่สูงมาก ปล้นได้อย่างมากไม่เกินแสนลิตร แต่จากการที่เรือโจรสลัดเพิ่มขนาดใหญ่ขึ้น สามารถที่จะปล้นน้ำมันได้ไม่ต่ำกว่า 3-4 ล้านลิตร¹²⁷ รวมถึงสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นในอนาคตอันใกล้ภัยคุกคามจากโจรสลัดอาจจะกลายเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนโดยตรงก็เป็นไปได้

3.5.4 ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเล

แม้ว่าภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีสถิติและความรุนแรงอยู่ในระดับที่ต่ำและไม่มีความชัดเจนมากเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีของภัยคุกคามจากการกระทำอันเป็นโจรสลัด อย่างไรก็ตาม จากความสำคัญของช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ในการเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าและพลังงานที่สำคัญแห่งหนึ่ง หากเกิดเหตุการณ์ก่อการร้ายทางทะเลขึ้นจริง เช่น การระเบิดเรือขนส่งพลังงาน หรือแม้แต่เรือขนส่งสินค้า รวมถึงแท่นขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เหมือนดังกรณี 911 ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ก็ย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างแน่นอน เนื่องจากการให้ความสำคัญและการมีมาตรการในการป้องกันกับปัญหาภัยคุกคามดังกล่าวยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ จากการศึกษาที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกจับตามองว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับภัยการก่อการร้าย ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งกบดาน ช่องสุ่มกำลังพล แหล่งฟอกเงินของผู้ก่อการร้าย หรือแม้แต่การขนถ่ายอาวุธยุทธภัณฑ์โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ส่งผลให้มหาอำนาจ

¹²⁶ หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ออนไลน์, เรือน้ำมัน ขุมทรัพย์โจรสลัดมะละกา [online] Available from: <http://www.komchadluek.net/news/detail/185862> [13 ธันวาคม พ.ศ. 2558]

¹²⁷ Ibid.

ทั้งหลายที่กังวลจากการต้องพึ่งพาการขนส่งสินค้าและพลังงานผ่านบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาพยายามเข้ามาสร้างอิทธิพลผ่านการสร้างกรอบความร่วมมือในการแก้ปัญหาภัยคุกคามดังกล่าว ซึ่งนโยบายอ่อนเร้นก็เพื่อการเข้ามามีอิทธิพลควบคุมเส้นทางขนส่งที่สำคัญอย่างช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ รวมถึงเป็นการปิดล้อมจีนอีกด้วย

3.5.5 ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้

สำหรับความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ เป็นความขัดแย้งที่เริ่มส่อเค้ามาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ระหว่าง จีน ไต้หวัน บรูไน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่ทางทะเล โดยมองว่าบริเวณดังกล่าวมีความสำคัญ และจะมีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้ครอบครอง 3 ประการ คือ

ประการแรก ทะเลจีนใต้ถือเป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถหล่อเลี้ยงประชากรของประเทศชายฝั่งทะเลได้กว่า 500 ล้านคน จากการสำรวจของฟิลิปปินส์เชื่อว่าบริเวณดังกล่าวมีพืชทะเลอยู่ 51 ชนิด และปะการังอีกกว่า 450 ชนิด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมหาสมุทรแอตแลนติกที่พบเพียง 5 ชนิด และปะการังเพียง 35 ชนิด นอกจากนี้ มีการทำประมงในบริเวณดังกล่าวถึง ร้อยละ 23 จากการทำประมงในเอเชีย และร้อยละ 10 จากการทำประมงทั่วโลก¹²⁸

ประการที่สอง ทะเลจีนใต้ถือเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ในปีๆ หนึ่งจะมีการขนส่งที่ต้องบรรจุในภาชนะขนาดใหญ่ กว่าร้อยละ 50 ของโลก ที่แล่นผ่านพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งหากจีนสามารถครอบครองพื้นที่ดังกล่าวได้ ไม่เพียงแต่ความปลอดภัยของเส้นทางลำเลียงสินค้าและพลังงานของจีน แต่ยังสามารถขจัดและควบคุมอำนาจทางทะเลของมหาอำนาจอื่นๆ ได้ด้วย¹²⁹

ประการที่สาม ทรัพยากรพลังงานทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่อยู่ใต้บริเวณดังกล่าว ที่คาดว่าจะมีอยู่ในปริมาณมาก ภายใต้สถานการณ์ที่พลังงานกลายเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเติบโตของภาคเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ซึ่งการครอบครองพื้นที่ดังกล่าวก็หมายถึงการที่ประเทศหนึ่งประเทศใดจะมีความมั่นคงทางพลังงาน และเศรษฐกิจ¹³⁰

¹²⁸ Bill Hayton, *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia* (Yale University Press, 2014).

¹²⁹ กุลนันท์ คันธิก, "สถานการณ์พลังงานโลก : ผลกระทบต่อความมั่นคงด้านพลังงานของจีน" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

¹³⁰ พงษ์พาณิชย์.

จากความสำคัญของทะเลจีนใต้ทั้งสามประการที่ได้กล่าวมา ส่งผลให้ประเทศต่างๆ พยายามเข้ามาอ้างสิทธิในการครอบครอง เพื่อความมั่นคง ทั้งทางด้านอาหาร การขนส่ง และพลังงาน ซึ่งการอ้างสิทธิดังกล่าวในบางครั้งได้นำไปสู่การปะทะระหว่างคู่ขัดแย้ง อาทิ

ในปี ค.ศ. 1988 เกิดการปะทะระหว่างกองทัพเรือของจีนและเวียดนาม บริเวณแนวปะการังจอห์นสัน (Johnson Reef) ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ส่งผลให้เรือของเวียดนามจมไปหลายลำและลูกเรือกว่า 70 คน เสียชีวิต

ในปี ค.ศ. 2011 เวียดนามอ้างว่าเรือสำรวจก๊าซและน้ำมันของบริษัทพลังงานเวียดนาม ที่มีชื่อว่า Petro Vietnam ถูกโจมตีจากเรือรบของจีน ซึ่งส่งผลให้สายเคเบิลเกิดความเสียหาย¹³¹

ซึ่งการปะทะที่เกิดขึ้นในหลายครั้งส่งผลต่อเสถียรภาพในการเดินเรือขนส่งสินค้า และพลังงานของหลายประเทศ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความซับซ้อนของปัญหาทะเลจีนใต้ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ไม่เพียงแต่ปัญหาที่เกิดจากคู่ขัดแย้งเดิม โดยเฉพาะท่าทีของจีน จากกรณีฟิลิปปินส์ได้ยื่นเรื่องต่อศาลโลกให้พิจารณาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ แม้ว่าข้อพิพาทดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาจากศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (Permanent Court of Arbitration) ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ซึ่งตัดสินว่า การอ้างสิทธิครอบครองอาณาเขตและทรัพยากรทางทะเลในทะเลจีนใต้ตามแนวตามแนวเส้นประ 9 เส้นซึ่งครอบคลุมเกือบร้อยละ 90 ของทะเลจีนใต้ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ว่าจีนเคยครอบครองบริเวณดังกล่าว นั้น จีนไม่สามารถอ้างสิทธิการครอบครองได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศใดๆรองรับ ประกอบกับการที่จีนเข้าไปสำรวจทรัพยากรพลังงานในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นการละเมิดอธิปไตยในบริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษและไหล่ทวีปของฟิลิปปินส์อย่างเห็นได้ชัด แทรกแซงการสำรวจปิโตรเลียมบริเวณ Reed Bank ของฟิลิปปินส์ และละเมิดสิทธิการทำประมงท้องถิ่นของชาวฟิลิปปินส์ นอกจากนี้พฤติกรรมของจีนยังสร้างความเสียหายต่อแนวปะการังและระบบนิเวศน์ ซึ่งจีนต้องยุติการกระทำดังกล่าว¹³² อย่างไรก็ตาม นาย Hong Lei โฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีน ออกมาแถลงว่า “จีนไม่ยอมรับมาตรการใดๆของฝ่ายที่สาม (Third party) ที่เข้ามาจัดการปัญหา โดยรัฐบาลจีนยังคง

¹³¹ ประภัสสร เทพชาตรี, "ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ปี ค.ศ. 2011," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (2554).

¹³² The Permanent Court of Arbitration, The South China Sea Arbitration (the Republic of Philippines V. The People's Republic of China) [online] Available from: <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Press-Release-No-11-English.pdf> [19 June 2017]

ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศและบรรทัดฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ระบุไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และยังร่วมมือกับรัฐต่างๆ ในประเด็นการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ผ่านการเจรจา และการปรึกษาหารือบนพื้นฐานของการเคารพในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อรักษาสันติภาพและเสถียรภาพในทะเลจีนใต้”¹³³

นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้เสียในประเด็นความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะจีนกับประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์ต่อไป แต่ยังมีชาติมหาอำนาจอื่นๆ เข้ามาแทรกแซง ทั้งอินเดีย ญี่ปุ่น โดยเฉพาะกรณีของสหรัฐอเมริกาที่เคยวางตัวเป็นกลางต่อประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้ ก็เริ่มมีท่าทีเปลี่ยนแปลงไปโดยพยายามเข้ามามีบทบาทในประเด็นปัญหาดังกล่าว ด้วยการส่งเรือรบเข้ามาประจำการ และลาดตระเวน ส่งผลต่อสถานการณ์ความตึงเครียดเพิ่มมากขึ้น

3.6 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการตอบสนองต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน : การเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมต่อเส้นทางพลังงาน

จากการพึ่งพาการขนส่งพลังงานผ่านช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ ซึ่งมักเกิดภัยคุกคาม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งถือเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งพลังงานจากแหล่งต่างๆ ที่จีนพึ่งพา ที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ประกอบกับการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการเดินเรือ ดังนั้นประเทศสมาชิกอาเซียนจึงน่าจะมีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงทางพลังงานของจีนทั้งในระดับทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับจีน รวมถึงในระดับพหุภาคีระหว่างองค์กรอาเซียนกับจีน ทั้งในการเป็นช่องทางใหม่ๆ เพื่อลดการพึ่งพาการขนส่งพลังงานผ่านช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ของจีน และการสร้างความมั่นคงทางทะเล อาทิ

การแก้ปัญหาความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคอาเซียน ทั้งผ่านทางองค์ประชุมภาคีด้านความมั่นคงของอาเซียน ARF (ASEAN Regional Forum) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศสมาชิก และประเทศภายนอกภูมิภาค โดยอาศัยกลไกในการแก้ปัญหา ผ่านการพูดคุยและหารือในกรอบพหุภาคี มุ่งส่งเสริมในการป้องกัน

¹³³ Jane Perlez, Beijing Rejects South China Sea Case Ahead of July 12 Ruling [online] Available from: <https://www.nytimes.com/2016/07/01/world/asia/south-china-sea-philippines-hague.html> [11 July 2016]

การเกิดและการขยายตัวของความขัดแย้ง¹³⁴ แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรประชุมดังกล่าวกลับไม่ใช่เวทีของการเจรจาเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากจนถึงปัจจุบัน กว่า 2 ทศวรรษ เวทีนี้ยังคงพัฒนาได้ เป็นเพียงการเจรจาสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน ซึ่งเป็นเพียงขั้นตอนแรก ในเป้าหมายของ ARF เท่านั้น

นอกจากนี้ ยังมีการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ADMM (ASEAN Defence Minister' Meeting) และการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Minister' Meeting Plus) เป็นเวทีการประชุมของรัฐมนตรีกลาโหมของอาเซียน เกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงเก่าและใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในภูมิภาค โดยมีจุดหมายของ ADMM เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายในภูมิภาค ผ่านกลไกในการปรึกษาหารือ ดังนี้¹³⁵

1. การประชุมคณะทำงานเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน และประเทศคู่เจรจา โดยการประชุม ADSOM WG โดยหลักจะเป็นการกำหนดหัวข้อในการหารือ จัดเตรียมเอกสารและด้านธุรการ
2. การประชุมคณะทำงานเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน และประเทศคู่เจรจา สำหรับขั้นตอนนี้จะเป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมของหัวข้อการหารือ และพิจารณาแก้ไขร่างเอกสารต่างๆที่รัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน และคู่เจรจาดำเนินการรับรองในการประชุม
3. การประชุมรัฐมนตรีกลาโหม ขั้นตอนนี้จะเป็นการหารือและรับรองเอกสารการประชุม
4. การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอย่างไม่เป็นทางการ หากประเทศสมาชิกหรือคู่เจรจาต้องการจะหารือในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง ก็สามารถร้องขอจัดการประชุมได้

อย่างไรก็ตาม กรอบความร่วมมือในการจัดการความมั่นคงทางทะเลโดยส่วนมาก ยังคงอยู่ในขั้นตอนของการเป็นเวทีในการปรึกษาหารือเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ในเชิงปฏิบัติการ ยังคงมีน้อยส่วนใหญ่จะเป็นเพียงการร่วมลาดตระเวน¹³⁶

¹³⁴ Amitav Acharya, *Constructing a Security Community in Southeast Asia: Asean and the Problem of Regional Order* (Routledge, 2014).

¹³⁵ Admm-Plus - Asean Defence Minister's Meeting (Admm), [online] Available, from: <https://admm.asean.org/> [24 March 2016]

¹³⁶ Launch of Eyes in the Sky (Eis) Initiative - Mindef, [online] Available, from: https://www.mindef.gov.sg/imindef/press_room/official_releases/nr/2005/sep/13sep05_nr.html [5 October 2016]

การแก้ไขปัญหาการร้ายและการกระทำอันเป็นโจรสลัด ผ่านความตกลงความร่วมมือระดับภูมิภาคว่าด้วยการต่อต้านโจรสลัดและการปล้นสะดมกองเรือด้วยอาวุธในเอเชีย (Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia – ReCAAP) โดยมีการเสนอแนวคิดนี้ครั้งแรกในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2000 โดยนายโยชิโระ โมริ แต่ก็ถูกต่อต้านจากจีน จนมาสำเร็จในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2001 ในการประชุม ASEAN+3 ที่ประเทศบรูไน จากการผลักดันของนายโคอิซุมิ โดยกรอบความร่วมมือนี้มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลโดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับโจรสลัดและการทำผิดกฎหมายทางทะเล โดยเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ยกเว้นอินโดนีเซียและมาเลเซียกับประเทศในเอเชีย รวมทั้งหมด 20 ประเทศ โดยหัวใจหลักของความร่วมมือคือการอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโจรสลัดตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศสิงคโปร์ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการสื่อสารระหว่างศูนย์และประเทศภาคี¹³⁷

การแก้ปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน อันมีสาเหตุมาจากการเผาป่าของเกษตรกรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในบริเวณประเทศอินโดนีเซีย เพื่อเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกพืชปาล์ม น้ำมัน ข้าวโพดและอ้อย ที่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อรองรับต่อความต้องการพลังงานหมุนเวียนที่ถูกนำมาทดแทนการใช้พลังงานจากน้ำมัน ซึ่งจากการเผาป่าดังกล่าวไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดควันลอยปกคลุมในบริเวณประเทศต่างๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคพื้นสมุทร สร้างความเดือดร้อนในการดำรงชีพของมนุษย์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังส่งผลต่อการเดินเรือในบริเวณดังกล่าว¹³⁸ แม้ว่าอาเซียนจะตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว เห็นได้จากการสร้างกลไกในการจัดการปัญหาดังกล่าว อาทิ

¹³⁷ Joshua Ho, "Combating Piracy and Armed Robbery in Asia: The ReCAAP Information Sharing Centre (isc)," *Marine Policy* 33, no. 2 (2009).

¹³⁸ พงศ์ หงษ์ตระกูล, "ปัญหาหมอกควันกับภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," ภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ – เพื่อใคร เพื่ออะไร: พหุค่าตอบต่อแรงกดดันของกระแสโลกาภิวัตน์ (2558): 46.

1. การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศว่าด้วยเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 1997 เพื่อแก้ปัญหาหมอกควันข้ามแดน ที่ประชุมได้ลงนามจัดทำแผนปฏิบัติการ Regional Haze Action Plan (RHAP) โดยมีแผนการในการจัดการ 3 แผน คือ¹³⁹

แผนที่ 1 แผนการป้องกันเชิงนโยบาย คือให้สมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีนโยบายในการควบคุมและป้องกันปัญหาดังกล่าวภายในแต่ละประเทศ

แผนที่ 2 แผนเฝ้าระวัง โดยแผนดังกล่าวอาศัยการเฝ้าระวังจากศูนย์พยากรณ์อากาศของอาเซียน

แผนที่ 3 แผนสู้และบรรเทาภัย เน้นการยกระดับของหน่วยงานความปลอดภัยของแต่ละประเทศ ทั้งด้านเทคนิคและความสามารถในการควบคุมเพลิงและบรรเทาภัย¹⁴⁰

2. ในปี ค.ศ. 2002 เพื่อยกระดับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน อาเซียนได้ออกความตกลงร่วมกันว่าด้วยเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน หรือ ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution¹⁴¹ โดยเนื้อหาสาระสำคัญคือ เพื่อลดการเกิดมลพิษจากหมอกควันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สร้างความร่วมมือในการดำเนินมาตรการ ตรวจสอบ รวมถึงควบคุมการเกิดไฟป่าและการเผาป่าในที่โล่ง เพิ่มช่องทางในการช่วยเหลือระหว่างกัน โดยหากประเทศต้นเหตุถูกขอข้อมูลหรือคำปรึกษาจากประเทศสมาชิกที่ได้รับผลกระทบ ประเทศต้นเหตุจะต้องตอบสนองในทันที เพื่อให้เกิดผลกระทบที่น้อยที่สุด¹⁴² โดยความตกลงดังกล่าวได้กลายเป็นพันธสัญญาที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย

¹³⁹ National University of Singapore (NUS), 1997 Regional Haze Action Plan: Centre for International Law [online] Available from: <https://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/1997%20Regional%20Haze%20Action%20Plan-pdf> [6 June 2016]

¹⁴⁰ The ASEAN Secretariat, Regional Haze Action Plan [online] Available from: <https://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/1997%20Regional%20Haze%20Action%20Plan-pdf.pdf> [15 September 2016]

¹⁴¹ Asean Agreement on Transboundary Haze Pollution [online] Available from: <http://haze.asean.org/asean-agreement-on-transboundary-haze-pollution/> [22 November 2016]

¹⁴² Ibid.

นอกจากนี้ อาเซียนยังพยายามที่ลดการเกิดขึ้นของปัญหาหมอกควันเสียแต่ต้น ในวันที่ 7-9 มีนาคม ค.ศ. 2016 ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษจากหมอกควันให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยจะแบ่งการชี้วัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคน้ำโขง โดยได้มีการกำหนดให้มีจุดความร้อนได้ไม่เกิน 50,000 จุด
2. กลุ่มประเทศอาเซียนตอนล่าง หรือกลุ่มประเทศภาคพื้นสมุทร แม้จะไม่ได้ใช้การชี้วัดจากจุดความร้อน แต่จะใช้ค่ามาตรฐานของฝุ่นละอองในการกำหนด¹⁴³

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอาเซียนจะอาศัยการแก้ปัญหาหมอกควันตั้งแต่ต้นเหตุ โดยการกำหนดตัวชี้วัดจุดความร้อนก็ตาม แต่การไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนที่ว่าด้วยกลไกของศาลและบทลงโทษ มาตรการที่ใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวก็ยังคงขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศจะเป็นผู้กำหนด รวมถึงสิทธิขาดในการตัดสินใจ รวมถึงประเทศสมาชิกที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็ขาดซึ่งความใส่ใจต่อปัญหาดังกล่าว¹⁴⁴ ส่งผลให้การแก้ปัญหาดังกล่าวยังคงไม่เกิดผลและล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากแต่ละประเทศยังคงคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ รวมถึงหลักการในการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกัน

จากกลไกของอาเซียนที่ได้ยกตัวอย่างมาพอสังเขป จะเห็นว่ากลไกต่างๆ ยังเป็นเพียงการเริ่มต้นของกระบวนการในการจัดการกับการแก้ปัญหา โดยเน้นหนักไปที่การเจรจาพูดคุยอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ยังขาดกลไกในการบังคับใช้กฎหมาย ฎหมายต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศสมาชิกหลายๆ ประเทศยังคงยึดมั่นในผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ โดยอาศัยแนวปฏิบัติแบบ “ASEAN WAY” มาเป็นข้ออ้างในการป้องปรามการเข้าไปแทรกแซงกับกิจการภายในของประเทศ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงยังล่าช้า จีนจึงเลือกที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ผ่านความร่วมมือแบบทวิภาคีเป็นส่วนใหญ่ เพราะไม่เพียงแต่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ตามที่จีนต้องการ แต่ยังส่งผลให้อำนาจในการต่อรองของจีนมีเพิ่มมากขึ้น อาทิ

3.6.1 โครงการความร่วมมือระหว่างเมียนมาร์และจีน

จากความกังวลต่อสถานการณ์ความมั่นคงทางพลังงานของจีน ส่งผลให้จีนต้องมองหาช่องทางในการลดการพึ่งพาการขนส่งพลังงานผ่านบริเวณช่องแคบมะละกา รวมถึงเส้นทางออกทาง

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ หงษ์ตระกูล, 49.

ทะเลที่นอกเหนือจากด้านฝั่งตะวันออกของประเทศ ซึ่งเมียนมาร์ถือเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่จีนมองว่า จะตอบสนองต่อความต้องการ เพราะไม่เพียงแต่ระบอบการปกครองที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงอิทธิพล ของสหรัฐอเมริกาก็ยังไม่มีมากในประเทศนี้

ความสนใจที่จีนมีต่อเมียนมาร์ในการเป็นเส้นทางออกทางทะเลในด้านตะวันตก เห็นได้จาก บทความของ Pan Qi อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตีพิมพ์ในปี 1985 มีความสำคัญ ว่า “เมื่อมองไปทางใต้ เราจะพบทางออกที่ประเทศพม่า นั่นคือเราจะสามารถเลือกเส้นทางที่ เหมาะสมข้ามชายแดนยูนนาน-พม่าที่ยาวกว่า 1,000 กม. เพื่อนำทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของยูนนาน ส่งออกไปขายยังต่างประเทศ เช่น เหมืองที่เถิงฉง มีเส้นทางหลวงสายหนึ่งที่มีมุ่งไปทางตะวันตกสู่เมือง มิตจินาในพม่า ซึ่งมีทางรถไฟที่จะเชื่อมต่อสู่ทะเล ในขณะที่เส้นทางที่สองมุ่งไปทางใต้สู่เมืองลาเซียว รวมถึงระหว่างสองเมืองดังกล่าวยังมีถนนที่มุ่งสู่เมืองบาโมที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำอิระวดี ซึ่งยาวไม่เกิน 300 กม.¹⁴⁵

นอกจากนี้ ความไม่มั่นคงและขาดเสถียรภาพในการลำเลียงพลังงานของจีน จากการพึ่งพา การลำเลียงพลังงานผ่านช่องแคบมะละกาที่นับวันจะเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากภัยคุกคามต่างๆ อาทิ การ ก่อการร้าย การกระทำอันเป็นโจรสลัด ปัญหาหมอกควัน และการแทรกแซงและแข่งขันกันสร้าง อิทธิพลเพื่อครอบครองเส้นทางการเดินเรือ ส่งผลให้จีนต้องมองหาเส้นทางอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพา การลำเลียงผ่านทางช่องแคบมะละกาเพียงอย่างเดียว ซึ่งจีนมองว่าเมียนมาร์จะมีบทบาทสำคัญต่อ เส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน 2 ประการ คือ

ประการแรก จากที่ตั้งของประเทศที่ตั้งอยู่ในจุดกึ่งกลางเชื่อมต่อ 3 อนุภูมิภาคเข้าด้วยกัน ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของภาคตะวันออกของประเทศไทย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้อย่าง อินเดีย อีกทั้งยังจะช่วยเชื่อมมณฑลยูนนานของจีนกับเส้นออกทางทะเล ซึ่งสามารถออกได้ 2 ทาง คือ ฝั่งมหาสมุทรอินเดีย และ ช่องแคบมะละกา จะช่วยให้จีนประหยัดเวลาในการลำเลียงสินค้าและ พลังงานที่นำเข้าและส่งออกของจีนได้ดีกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับลำเลียงตามปกติที่ต้องลำเลียงไป ลงที่ท่าเรือในกวางโจว ในมณฑลกวางตุ้ง ทางชายฝั่งตะวันออกของประเทศ ซึ่งห่างออกไปถึง 2,000 กิโลเมตร ก่อนที่จะลำเลียงทางเรือล่องลงมาทางใต้ผ่านทะเลจีนใต้ เข้าสู่ช่องแคบมะละกา¹⁴⁶

¹⁴⁵ Pan Qi, "Opening the Southwest: An Expert Opinion," *Beijing Review* 28, no. 35 (1985).

¹⁴⁶ ฐิติพร จิระสวัสดิ์, นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1988-1997 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), 78.

ประการที่สอง จากปัญหาภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน แต่ความอ่อนแอ และความไร้ประสิทธิภาพของกลไกในการแก้ปัญหาของอาเซียน ในขณะที่จีนแม้จะพัฒนาศักยภาพทางกองทัพเรือให้มีความเข้มแข็งเพื่อจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางทะเลของจีน แต่จีนก็ไม่มีอำนาจที่จะเข้าไปจัดการพื้นที่ดังกล่าวได้ด้วยตนเองโดยลำพัง ดังนั้น การสร้างความร่วมมือและเงินสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจกับเมียนมาร์ เพื่อแลกกับการเข้าไปตั้งฐานทัพเรือในเมียนมาร์บนเกาะโคโคใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมียนมาร์ โดยทำการติดตั้งสถานีเรดาร์ เครื่องเทเลสโคป เพื่อช่วยในการสังเกตการณ์พื้นที่ชายฝั่งทะเลในบริเวณดังกล่าว ตามข่าวที่ได้เผยแพร่จากหลายแหล่ง ทั้ง Far Eastern Economic Review, Asiaweek, Jane Defence Weekly, ตลอดจนวารสารด้านความมั่นคงของอินเดีย ซึ่งการตั้งฐานทัพเรือดังกล่าวจะช่วยให้อินเดียสามารถที่จะกำกับดูแลและสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของเส้นทางการลำเลียงบริเวณมหาสมุทรอินเดีย และช่องแคบมะละกา เนื่องจากที่ตั้งของประเทศเมียนมาร์ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญ อย่างมหาสมุทรอินเดียและช่องแคบมะละกา¹⁴⁷

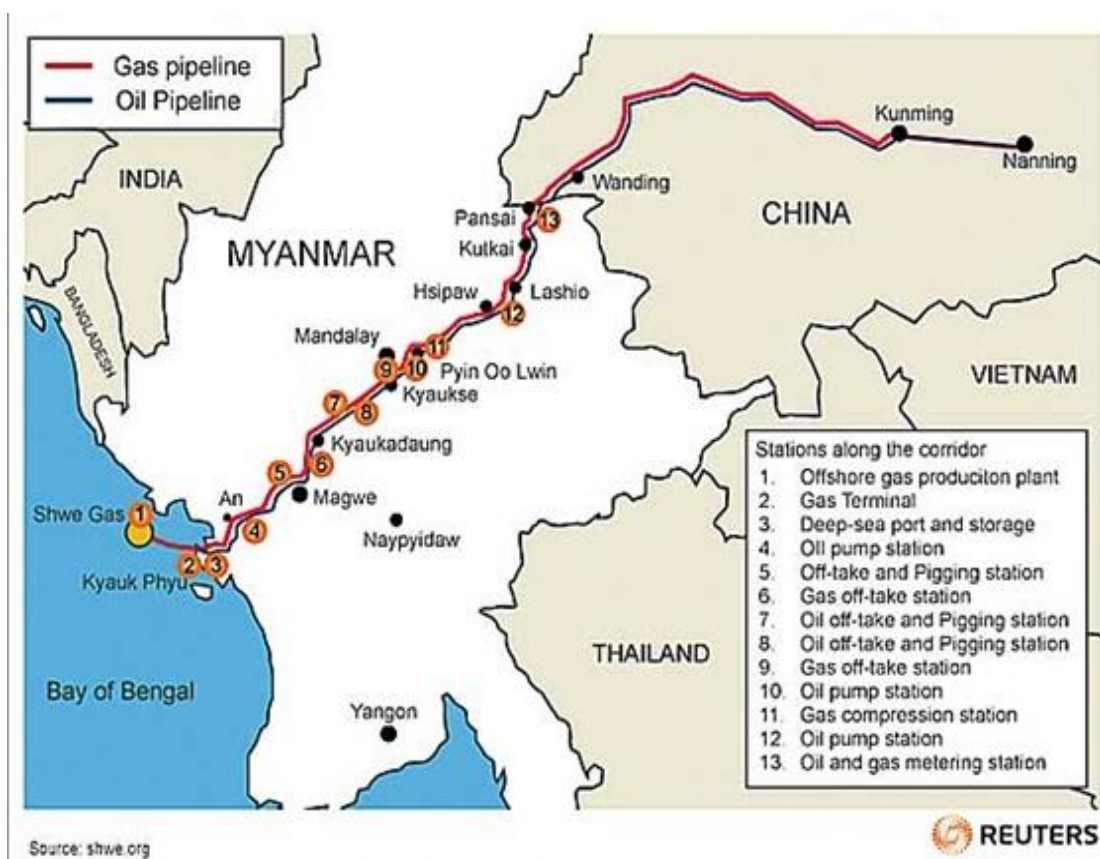
โดยที่ผ่านมา เพื่อกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนและพม่า รวมถึงเป้าหมายในการเชื่อมมณฑลทางตะวันออก ซึ่งไม่มีทางออกทางทะเล เข้ากับเมียนมาร์เพื่อสร้างเส้นทางเชื่อมต่อไปสู่ทะเล รัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุนเมียนมาร์ผ่านทางเศรษฐกิจ ซึ่งความช่วยเหลือโดยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นไปที่การสร้างความสะดวกด้านคมนาคมขนส่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินช่วยเหลือจากมณฑลยูนนาน อาทิ

1. การปล่อยเงินกู้ให้กับการรถไฟเมียนมาร์ เพื่อพัฒนากิจการรถไฟ อาทิ ในปี ค.ศ. 1993 บริษัทนำเข้าและส่งออกอุปกรณ์ และเครื่องจักรยูนนาน และบริษัทฮั่วเสี่ยของจีนให้เงินกู้แก่พม่าจำนวน 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แก่การรถไฟเมียนมาร์ในการจัดซื้อหัวรถจักร ตู้โบกี้ รางรถไฟ และอุปกรณ์อื่น อีกทั้งในปีเดียวกัน บริษัทนำเข้าและส่งออกอุปกรณ์ และเครื่องจักรเวียดนาม ได้ปล่อยเงินกู้จำนวน 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้การรถไฟเมียนมาร์ เพื่อจัดซื้อเครื่องยนต์ดีเซล ตู้โบกี้ และอุปกรณ์ในการสร้างทางรถไฟ เป็นต้น
2. การปล่อยเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยแก่เมียนมาร์ เพื่อใช้ในการจัดซื้อเรือ อุปกรณ์และเครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรม

¹⁴⁷ Ibid., 79-80.

3. การให้ความช่วยเหลือในการสร้างและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อระหว่างจีนกับเมียนมาร์ ซึ่งโครงการต่างๆ ที่จีนให้ความช่วยเหลือล้วนสะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของจีนในการเชื่อมต่อเส้นทางทางการขนส่งระหว่างมณฑลยูนนานกับท่าเรือของเมียนมาร์

ภาพที่ 4. โครงการความร่วมมือพม่า-จีนในการสร้างท่อส่งน้ำมันและท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

ที่มา : ฐิติพร จิระสวัสดิ์, “นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1988-1997,” กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543

นอกจากนี้ ในปัจจุบันจีนและเมียนมาร์ได้สร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางพลังงานของจีนใน 4 โครงการใหญ่ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจ้าวผิว (Kyaukpyu) โดยโครงการส่วนใหญ่ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษนี้จะเกี่ยวข้องกับปิโตรเลียมเกือบทั้งสิ้น ภายใต้กลุ่มบริษัท CNPC-South East Asia Pipeline หรือก็คือกลุ่ม China National Petroleum Corporation (CNPC) บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านพลังงานของจีน เข้ามาเป็นผู้ดำเนินการจัดสร้าง คือ

โครงการที่ 1 ท่อส่งน้ำมันดิบ ซึ่งจะใช้ในการรองรับน้ำมันที่จีนนำเข้ามาจากแอฟริกาและตะวันออกกลาง ลำเลียงผ่าน จ้าวผิว-มณฑลทะเลย์-ลาโซ-มูเซ และต่อกับเมืองลู่ลี่ของจีน เป็น

ระยะทางกว่า 771 กิโลเมตร ซึ่งจีนคาดว่าจะสามารถรองรับการขนส่งน้ำมันดิบได้ราว 22 ล้านตันต่อปี

โครงการที่ 2 ท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ซึ่งสร้างขนานไปกับท่อส่งน้ำมันดิบ ที่มีระยะทางกว่า 870 กิโลเมตร โดยสามารถลำเลียงก๊าซธรรมชาติได้ราว 12,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

โครงการที่ 3 โครงการรถไฟ จีนมีแผนที่จะปรับปรุงเส้นทางรถไฟจากเมืองจ้าวผิวของพม่าไป ถึงเมืองลู่ลี่ในมณฑลยูนนานของจีน จำนวน 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 จะเริ่มจากเมืองจ้าวผิวไป เมืองหลวงเนปิดอว์ มัณฑะเลย์ ลาโซ มูเซ ไปสุดที่ลู่ลี่ ส่วนเส้นทางที่ 2 จะแตกต่างเพียงไม่ได้ ออกจากจ้าวผิวแล้วไปเนปิดอว์ แต่จะเริ่มออกจากจ้าวผิวไปต่อมาเกว แล้วก็วิ่งต่อไปยังมัณฑะเลย์ ลาโซ มูเซ และไปสุดที่ลู่ลี่เหมือนกับเส้นทางสายแรก

โครงการที่ 4 ทั้งการสร้างท่าเรือน้ำลึก คลังเก็บน้ำมันดิบ ซึ่งสามารถเก็บกักได้ราว 300,00 ตัน บนเกาะ Made ในจังหวัดจ้าวผิว

3.6.2 โครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

แม้เป้าหมายโดยหลักของความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงของจีน จะนำไปเพื่อการพัฒนา มณฑลทางด้านตะวันตก อย่างยูนนาน ผ่านการสร้างความร่วมมือ ทั้งการค้า การลงทุน อุตสาหกรรมการ เกษตร และบริการ เพื่อก่อให้เกิดการจ้างงาน และยกระดับการครองชีพของประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน เพิ่มขีดความสามารถและ โอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก ของประเทศสมาชิก แต่เป้าหมายอีกประการที่จีนเล็งเห็นจาก การสร้างความร่วมมือดังกล่าว ก็คือการเชื่อมมณฑลยูนนานกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อทางออกสู่ ทะเล ผ่านทางแม่น้ำโขง เห็นได้จากยุทธศาสตร์การมุ่งลงใต้ของจีน ที่ได้กำหนดความร่วมมือดังกล่าว เป็นหนึ่งในเส้นทางที่จีนจะใช้เชื่อมกัน เพื่อแสวงหาทางออกทางทะเล ซึ่งความสำคัญของโครงการ ดังกล่าวก็ไม่ได้แตกต่างไปจากกรณีของเมียนมาร์นัก

สำหรับความร่วมมือต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปที่การสร้างและปรับปรุงเส้นทาง คมนาคมขนส่งของประเทศสมาชิก อาทิ¹⁴⁸

1. การกำหนดระเบียบเศรษฐกิจ ผ่านการสร้างเชื่อมโยงทางคมนาคมระหว่างกันใน อาเซียน โดยอาศัยถนนเป็นสื่อกลาง โดยแบ่งเป็น 3 โครงการ คือ

¹⁴⁸ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ and ศิวพล ละอองสกุล, 57-58.

โครงการที่ 1 ระเบียงเศรษฐกิจในแนวเหนือ-ใต้ โดยเป็นการเชื่อมถนนระหว่าง จีน ไทย เมียนมาร์ เวียดนามและลาว โดยจะมีเส้นทางหลักๆ 3 เส้นทาง คือ

- เส้นทางที่ 1 Cunming-เชียงใหม่-กรุงเทพฯ ผ่านลาว และพม่า
- เส้นทางที่ 2 Cunming-ฮานอย-ไฮฟอง
- เส้นทางที่ 3 Hanoi-Hanoi

โครงการที่ 2 ระเบียงเศรษฐกิจในแนวตะวันออก-ตะวันตก โดยจะเป็นการเชื่อมทางออกทางมหาสมุทรอินเดียจากฝั่งพม่าที่เมืองเมะละแหม่ง กับมหาสมุทรแปซิฟิกที่เมืองดานัง ซึ่งการเชื่อมต่อถนนระหว่างประเทศโครงการนี้จะไม่มีการตัดผ่านจีน เป็นระยะทางรวมประมาณ 1450 กิโลเมตร¹⁴⁹

โครงการที่ 3 ระเบียงเศรษฐกิจในแนวใต้ เป็นเส้นทางที่มีการเชื่อมโยงถนนสายย่อยหลายสายเข้าด้วยกัน อาทิ

- เส้นทางกลาง เชื่อมกรุงเทพฯ-โฮจิมินห์-วังเตา
- เส้นทางเหนือ กรุงเทพฯ-เสียมเรียบ-สตึงเตร็ง-รัตนคีรี-O Yadov-Pleiku-Quy Nhon
- เส้นทางตอนใต้ กรุงเทพฯ-ตราด-เกาะกง-Kampot-HaTien-Ca Mau-Nam Can
- เส้นทางเชื่อมระหว่างระเบียงเศรษฐกิจในแนวใต้เข้ากับกับระเบียงเศรษฐกิจในแนวตะวันออก-ตะวันตก โดยเชื่อมระหว่าง Sihanoukville-พนมเปญ-Kratie-สตึงเตร็ง-Dong Kralor-ปากเซ-สะหวันนะเขต

ซึ่งหากพิจารณาโครงข่ายในการเชื่อมต่อถนน ภายใต้โครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขงจะพบว่า การเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นไปเพื่อการเชื่อมมณฑลยูนนานของจีนเข้ากับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีปเพื่อหาทางออกสู่ทะเล ซึ่งจะช่วยให้จีนสามารถลำเลียงพลังงานผ่านเส้นทางดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องพึ่งการลำเลียงผ่านช่องแคบมะละกาเพียงอย่างเดียว

¹⁴⁹ นฤตม์ เจริญศรี, "ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง" จุลสารความมั่นคงศึกษา 86 (2553).

2. นอกจากนี้จีนยังมีนโยบายที่จะพัฒนาการขนส่งทางน้ำ โดยเฉพาะแม่น้ำโขง เห็นได้จาก โครงการปรับปรุงร่องน้ำและระเบิดเกาะแก่งในแม่น้ำโขง จัดทำแผนที่เดินเรือ เพื่อให้เรือสามารถที่จะสัญจรไปมาได้ ซึ่งจีนคาดว่าโครงการดังกล่าวจะสามารถรองรับการขนส่งสินค้าได้ถึง 1 ล้านตัน ขนส่งน้ำมัน 300,000ตัน/ปี และก๊าซธรรมชาติ 200,000 ตัน/ปี¹⁵⁰

3.7 สรุป

จากการศึกษาพบว่าความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ภายใต้แนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก จากความได้เปรียบของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเข้าถึงแหล่งพลังงานของมณฑลทางตะวันตกและตอนใต้ของจีน ซึ่งยังเข้าถึงพลังงานได้ยากเมื่อเปรียบเทียบกับมณฑลชายฝั่งตะวันออก แม้ว่าในภาพรวมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันจะค่อยๆ ลดความสำคัญในการเป็นแหล่งพลังงาน เนื่องจาก สถานการณ์ความต้องการพลังงานและนโยบายพลังงานของจีน รวมถึงการลดลงของปริมาณพลังงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประการที่สอง ความได้เปรียบของภูมิศาสตร์ ทั้งการตั้งอยู่บนเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีนถึง 2 เส้นทาง รวมถึงการที่มณฑลทางตะวันออกและใต้ของจีนมีชายแดนติดกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งบริเวณดังกล่าวค่อนข้างลำบากในการเข้าถึงพลังงาน ที่มักจะกระจุกตัวอยู่บริเวณชายฝั่ง รวมถึงการลำเลียงพลังงานโดยส่วนใหญ่จะต้องลำเลียงเข้ามาจากฝั่งตะวันออกของประเทศ ส่งผลให้การลำเลียงพลังงานมายังบริเวณมณฑลตะวันตกและใต้จึงจะระยะเวลาที่นาน แต่จากข้อได้เปรียบดังกล่าว จะช่วยให้การลำเลียงพลังงานมายังมณฑลตอนในมีความรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย และลดการพึ่งพาช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ ซึ่งมีซีกประสบปัญหาภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน

¹⁵⁰ โกสุมภ์ สายจันทร์, อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556), 128.

บทที่ 4

สรุป

จากความสำเร็จภายใต้การปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาประเทศจีน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ จากการบริหารจัดการจากส่วนกลางมาเป็นการอิงกลไกตลาด รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของประเทศภายใต้นโยบายสี่ทันสมัยและการเปิดประเทศในสมัยนายเติ้ง เสี่ยวผิง ซึ่งในด้านหนึ่งส่งผลให้ประเทศจีนเปลี่ยนจากประเทศกำลังพัฒนาก้าวขึ้นมาเป็นกลุ่มประเทศชั้นนำ ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สวนทางกับหลายประเทศชั้นนำที่มีภาวะเศรษฐกิจถดถอย แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้อัตราการบริโภคพลังงานเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะกลายเป็นดั่งชนกที่ติดหลังจีน ที่ต้องพึงระลึกเสมอว่าหากจีนต้องการจะให้ประเทศมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว จีนก็ต้องทำให้เกิดความมั่นคงทางพลังงานควบคู่กันไปด้วย

แม้ว่าความต้องการในการบริโภคพลังงานจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่การปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาประเทศในสมัยนายเติ้ง เสี่ยวผิง แต่จากการที่จีนมีพื้นแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรพลังงาน โดยเฉพาะถ่านหิน ส่งผลให้ในช่วงก่อนศตวรรษที่ 21 ความกังวลและการดำเนินนโยบายความมั่นคงทางพลังงานจึงขึ้นอยู่กับจีนเป็นสำคัญ แต่จากการเพิ่มขึ้นของความต้องการบริโภคที่ไม่สิ้นสุด จนการพึ่งพาภายในไม่อาจตอบสนองได้เพียงพอ ส่งผลให้จีนเริ่มที่จะต้องพึ่งพาแหล่งพลังงานจากภายนอก โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม จากความไม่มั่นคงต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบริเวณตะวันออกกลางและแอฟริกาซึ่งถือเป็นแหล่งพลังงานหลักที่จีนพึ่งพา ทั้งจากการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ความขัดแย้งภายในภูมิภาค รวมถึงการเข้าแทรกแซงจากมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ที่ผ่านมาเพื่อความมั่นใจของจีนว่าจะไม่ขาดแคลนพลังงานซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศซึ่งอาจจะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว จีนจึงพยายามป้องกันสถานการณ์ดังกล่าวผ่านยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 2 แนวทาง คือ ยุทธศาสตร์การทูตพลังงานและยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงพลังงานที่หลากหลาย ซึ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับเป็นหนึ่งในบริเวณที่จีนเล็งเห็นว่าจะมีส่วนในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานแก่จีนด้วย

4.1 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความมั่นคงทางพลังงานของจีน

บทบาทของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานต่อจีนสามารถแบ่งออกได้ 2 บทบาท คือ บทบาทในการเป็นแหล่งทรัพยากรพลังงาน และบทบาทการเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมต่อเส้นทางการขนส่งพลังงาน

แม้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรพลังงาน โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติ และถ่านหิน แต่อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของบทบาทดังกล่าวของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก

ประการแรก การขยายตัวของการบริโภคพลังงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่จีนประสบกับความไม่มั่นคงทางพลังงาน สถานการณ์ของฝั่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เองก็ไม่ได้แตกต่างกัน เนื่องจากหลายประเทศเองก็มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับที่ไม่แตกต่างจากจีนมากนัก จึงส่งผลต่อความต้องการในการบริโภคพลังงานภายในภูมิภาคนี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน และน่าจะส่งผลต่อความสามารถในการส่งออกทรัพยากรพลังงานไปขายยังจีน เนื่องจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เองก็ต้องคำนึงถึงความมั่นคงทางพลังงานภายในภูมิภาคเช่นกัน

ประการที่สอง ทรัพยากรพลังงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของจีน โดยเฉพาะในกรณีของพลังงานถ่านหิน แม้ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเป็นแหล่งพลังงานถ่านหิน โดยเฉพาะในอินโดนีเซียและมาเลเซียที่ถือเป็นสองประเทศผู้ส่งออกถ่านหินรายใหญ่ แต่จากสถานการณ์ที่ตลอด 2 ทศวรรษที่ผ่านมาทั้งสองประเทศทำการบุกเบิกพลังงานถ่านหินอย่างมากมาย เพื่อส่งออกไปขายแก่จีนและอินเดีย ส่งผลให้ปริมาณถ่านหินลดลงอย่างน่าใจหาย รวมถึงจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง ก็ส่งผลให้การบริโภคพลังงานภายในภูมิภาคก็สูงขึ้น ซึ่งถ่านหินเองซึ่งเป็นพลังงานที่ถูก เมื่อเทียบกับพลังงานอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ จึงยังส่งผลให้ปริมาณถ่านหินที่อินโดนีเซียและมาเลเซีย จะสามารถส่งออกไปจีน น่าจะมีปริมาณที่ลดน้อยลง ในขณะเดียวกัน จีนเองก็เริ่มที่จะลดการบริโภคพลังงานจากถ่านหิน เห็นได้จากการตั้งเป้าหมายของรัฐที่จะลดอัตราการใช้ถ่านหิน และหันมาใช้ก๊าซธรรมชาติแทน รวมถึงการปิดเหมืองถ่านหินภายในประเทศจีนในหลายๆ เมือง

ประการสุดท้าย ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ จากสถานการณ์ที่ปริมาณทรัพยากรพลังงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มลดลง เนื่องจากแหล่งที่ผลิตได้ในปัจจุบันเป็นแหล่งที่มีการค้นพบมานานแล้ว ส่งผลให้ต้องมีการสำรวจ และผลิตจากแหล่งใหม่ นั่นก็คือในบริเวณทะเลจีนใต้ จาก

การคาดการณ์จากหลายฝ่าย บริเวณดังกล่าวมีทรัพยากรพลังงานในปริมาณมาก ดังนั้นหลายประเทศ จึงให้ความสนใจ แต่จากสถานการณ์ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ส่งผลให้การสำรวจจึงต้องยกเลิก และชะลอต่อไป ส่งผลให้สถานการณ์ปริมาณพลังงานที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะส่งออกได้ จึงน่าจะลดลง

อย่างไรก็ตาม จากการเปิดประเทศได้ไม่นานของพม่า ส่งผลให้ทรัพยากรที่ยังไม่ถูกนำมาใช้จึง ยังมีอยู่อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ประกอบกับอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาซึ่งเข้าไม่ถึง ส่งผลให้พม่ากลายเป็นแหล่งพลังงานที่จีนสนใจ และเข้าไปลงทุนด้านพลังงาน นอกจากนี้ แม้ประเทศต่างๆ ในลุ่มน้ำโขงอาจจะไม่ได้มีทรัพยากรพลังงานที่สำคัญอย่างน้ำมัน หรือก๊าซธรรมชาติใน ปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของจีน แต่จากนโยบายในการพัฒนามณฑลทางตะวันตกและทาง ใต้อย่างยูนนานและกวางสี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ค่อนข้างห่างไกลจากแหล่งพลังงานที่จีนพึ่ง ภายในประเทศและพลังงานที่จีนนำเข้ามาจากภายนอกทางฝั่งตะวันออกของประเทศ ส่งผลให้บริเวณ ดังกล่าวยังคงค่อนข้างขาดแคลนพลังงาน ดังนั้นหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถที่จะผลิตไฟฟ้าพลังงานจากน้ำ เพื่อรับประกันว่าจีนจะเข้าถึงพลังงานได้อย่างเพียงพอความ ต้องการ ส่งผลให้จีนเข้าไปร่วมลงทุนกับหลายประเทศในการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

กล่าวโดยสรุป บทบาทของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแง่ของการเป็นแหล่งพลังงาน ให้กับจีนอาจจะค่อยๆ ลดความสำคัญลง แต่เพื่อสร้างหลักประกันว่าจีนจะมีพลังงานที่เพียงพอต่อ ความต้องการ จีนก็พร้อมที่จะลงทุนเพื่อแสวงหาพลังงานจากทุกพื้นที่ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใด เพื่อ ตอบสนองต่อการบริโภคภายในประเทศ ซึ่งจะช่วยสร้างความยั่งยืนต่อเศรษฐกิจของจีน

ในขณะที่บทบาทของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมต่อ เส้นทางขนส่งพลังงานน่าจะเป็นบทบาทที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานต่อจีน มากกว่า ทั้งในแง่ของการเป็นช่องทางใหม่ในการลดการพึ่งพิงช่องแคบมะละกา จากภัยคุกคาม ทั้งที่ เกิดขึ้นจากธรรมชาติ รวมถึงภัยจากมนุษย์อย่าง การก่อการร้ายทางทะเล และการกระทำอันเป็นโจรสลัด ผ่านโครงการความร่วมมือกับสมาชิกอาเซียน ทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี อันเนื่องมาจาก ความสำคัญในเชิงภูมิศาสตร์ที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีต่อเสถียรภาพในการลำเลียงพลังงาน ของจีน 2 ประการ คือ

ประการแรก ที่ตั้งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่บนเส้นทางลำเลียงพลังงาน ของจีนที่สำคัญ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางลำเลียงพลังงานที่มาจากละตินอเมริกา ตะวันออกกลาง

จากมหาสมุทรอินเดีย ผ่านช่องแคบมะละกา ทะเลจีนใต้ ก่อนจะไปสุดที่ชายฝั่งด้านตะวันออกของจีน และอีกเส้นทางคือ การลำเลียงพลังงานอย่างถ่านหินจากออสเตรเลีย รวมถึงอินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งจะต้องผ่านช่องแคบลอมบอก ผ่านทะเลจีนใต้ และไปสิ้นสุดที่ชายฝั่งตะวันออกของจีนเช่นเดียวกับเส้นทางแรก

ประการที่สอง จากนโยบายในการลดความเลื่อมล้ำในการพัฒนามณฑลต่างๆ ในประเทศจีน โดยเฉพาะมณฑลยูนนาน และกวางสี ซึ่งไม่มีทางออกทางทะเล แต่จากความใกล้ชิดกันทางภูมิศาสตร์ของจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป ซึ่งจะช่วยให้จีนมีทางออกทางทะเล

จากความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับข้อจำกัดของจีน ในเรื่องอำนาจทางทะเล การเข้ามาจัดการกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรง การแทรกแซงของมหาอำนาจ รวมถึงข้ออ้างของอาเซียน ในการอ้างไว้ซึ่ง ASEAN WAY ส่งผลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาและสร้างเสถียรภาพของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน ผ่านกลไกและความร่วมมือภายใต้องค์กรอาเซียน อาทิ

1. การแก้ปัญหาความมั่นคงทางทะเลผ่านกลไกองค์ประชุมภาคีด้านความมั่นคงของอาเซียน ARF (ASEAN Regional Forum) และการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ADMM (ASEAN Defence Minister' Meeting) และการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Minister' Meeting Plus)
2. การแก้ไขปัญหาการร้ายและการกระทำอันเป็นโจรสลัด ผ่านความตกลงความร่วมมือระดับภูมิภาคว่าด้วยการต่อต้านโจรสลัดและการปล้นสะดมกองเรือด้วยอาวุธในเอเชีย (Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia – ReCAAP)
3. การแก้ปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน ผ่านแผนปฏิบัติการ Regional Haze Action Plan (RHAP), ความตกลงร่วมกันว่าด้วยเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน หรือ ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution รวมถึงการกำหนดตัวชี้วัดจุดความร้อนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหมอกควันขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามจากความอ่อนแอของกลไกในการแก้ปัญหาของอาเซียน ส่งผลให้จีนเลือกที่จะแก้ปัญหาผ่านความร่วมมือในระดับทวิภาคี หรือความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคมากกว่า เพราะจีนมีความได้เปรียบในการต่อรอง รวมถึงสามารถกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาความมั่นคงทาง

พลังงานของจีนได้โดยตรง ซึ่งความร่วมมือที่จีนมองว่าจะช่วยสร้างเสถียรภาพในการลำเลียงพลังงานของจีน อาทิ

1. โครงการความร่วมมือระหว่างจีนและเมียนมาร์ จากการที่เมียนมาร์ไม่เพียงแต่มีการปกครองแบบเดียวกับจีน อิทธิพลของสหรัฐอเมริกายังเข้าไปถึง รวมถึงการพึ่งเปิดประเทศของเมียนมาร์ส่งผลให้ทรัพยากรพลังงานที่มีค่าอย่างน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจึงเป็นที่หมายปองของจีน นอกจากนี้จีนยังมองว่าเมียนมาร์จะมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเสถียรภาพแก่เส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน 2 ประการ คือ

ประการแรก จากการที่เมียนมาร์มีที่ตั้งของประเทศที่ตั้งอยู่ในจุดกึ่งกลางเชื่อมต่อ 3 อนุภูมิภาคเข้าด้วยกัน ส่งผลให้จีนสามารถที่จะเชื่อมการคมนาคมขนส่งกับเมียนมาร์เพื่อเชื่อมโยงไปยังทางออกทางทะเลในด้านใต้ของประเทศ ซึ่งจะช่วยให้จีนลดการพึ่งพิงการลำเลียงพลังงานผ่านช่องแคบมะละกาที่มักเกิดปัญหาต่อความมั่นคงในการลำเลียงพลังงานของจีน รวมถึงยังสามารถใช้เมียนมาร์เป็นเส้นทางในการลำเลียงพลังงานที่มาจากภูมิภาคอื่นๆได้

ประการที่สอง แม้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจีนจะพัฒนาศักยภาพทางกองทัพเรือ เพื่อช่วยในการปกป้องความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทะเลของจีน แต่ด้วยจีนไม่มีฐานทัพหรืออำนาจที่จะเข้าไปจัดการและแก้ไขปัญหาได้โดยตรงเหมือนอย่างกรณีของสหรัฐอเมริกา ดังนั้นการสร้างความร่วมมือกับเมียนมาร์ เพื่อแลกกับการเข้าไปตั้งฐานทัพเรือ ก็จะช่วยให้จีนสามารถปกป้องผลประโยชน์ทางทะเลของตนได้อย่างปลอดภัย

2. โครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แม้ว่าโดยหลักการความร่วมมือดังกล่าว จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับมณฑลตอนในของจีน โดยอาศัยการสร้างความร่วมมือทางการค้า การลงทุน การเชื่อมโยงระหว่างกันทางโครงสร้างพื้นฐาน แต่เป้าหมายอีกประการในการเข้าไปลงทุนและให้เงินสนับสนุนในการสร้างถนน และเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ก็เพื่อการเชื่อมจีนกับเส้นทางออกทางทะเล ผ่านทางอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

4.2 ทิศทางในอนาคต

จากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในปัจจุบันถึงบทบาทของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนแล้ว บทบาทหลักๆ ที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีส่วนช่วยในการรักษาความมั่นคงทางพลังงานของจีนในมิติการเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมต่อเส้นทางการขนส่งพลังงาน ในขณะที่บทบาทในการเป็นแหล่งพลังงานกลับมีแนวโน้มที่จะค่อยๆ ลดบทบาทลง อันเนื่องมาจากถ่านหินซึ่งเป็นพลังงานหลักที่จีนเคยนำเข้าจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอินโดนีเซียและมาเลเซีย เริ่มที่จะหมดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการไหม้ผลผลิตเพื่อการส่งออกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ประกอบกับการที่จีนเริ่มที่จะยกเลิกการบริโภคพลังงานจากถ่านหิน ส่งผลให้การนำเข้าจึงลดลงอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันจีนจะยังคงพึ่งพาทรัพยากรพลังงานประเภท Nonrenewable energy เป็นหลัก แต่จากลักษณะของ Nonrenewable energy ที่ใช้แล้วมีวันหมด ประกอบกับภัยคุกคามต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีน ส่งผลให้จีนเองก็มองถึงการบริโภคทรัพยากรพลังงานประเภทอื่นโดยเฉพาะพลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานสะอาดและสามารถนำกลับมาใช้ใหม่อย่างไม่มีวันหมดเหมือนในกรณีของพลังงานประเภท Nonrenewable energy ในขณะที่สถานการณ์ความมั่นคงทางพลังงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็ไม่ได้แตกต่างไปจากกรณีของจีน ดังนั้นหลายๆ ประเทศเองก็มีแนวคิดในการเพิ่มอัตราส่วนในการใช้พลังงานทดแทน เนื่องจากหลายๆ ประเทศมีศักยภาพและต้นทุนในการผลิตพลังงานทดแทนที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศทางตอนเหนือของภูมิภาค อาทิ พม่า ลาว เป็นต้น ดังนั้นในอนาคตก็มีความเป็นไปได้เช่นเดียวกันที่บทบาทของอาเซียนต่อความมั่นคงทางพลังงานของจีนในมิติแหล่งพลังงานจะค่อยๆ กลับมามีบทบาทอีกครั้ง

โดยในปัจจุบันความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับจีนในด้านพลังงานทดแทนก็เริ่มมีปรากฏให้เห็นบ้าง ผ่านทางการเข้ามาลงทุน การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี อาทิ

1. ในการประชุม จีน-อาเซียนร่วมมือบุกเบิก ใช้พลังงานใหม่และพลังงานทดแทน ปี ค.ศ. 2009 โดยนายอเล็กซานเดอร์ ลิม ผู้อำนวยการฝ่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำนักงานเลขาธิการอาเซียนเผยว่า กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจีนกับสำนักงานเลขาธิการอาเซียนมีความตกลงร่วมกันที่จะสร้างคลังข้อมูลพิเศษ จากผลงานและประสบการณ์ต่างๆ ของ

ประเทศสมาชิกที่ได้บุกเบิกด้านพลังงานทดแทน เพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวข้อง¹⁵¹

2. การลงทุนด้านพลังงานแสงอาทิตย์ในหลายประเทศของจีน อาทิ การลงทุนผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ของนักลงทุนจีนในประเทศลาว ภายใต้ชื่อบริษัท Laos Green City¹⁵² รวมถึง บริษัท Tien Hau บริษัทผู้ผลิตพลังงานแสงอาทิตย์ของจีน ได้เข้าไปลงทุนสร้างโรงงานผลิตแผงเซลล์แสงอาทิตย์ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัด Bac Giang ของเวียดนาม¹⁵³ เป็นต้น

นอกจากนี้ แม้ปัจจุบันโครงการต่างๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียน จะยังไม่มี ความชัดเจนว่า โครงการดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีนหรือไม่ แต่ในอนาคต โครงการดังกล่าวอาจจะมีส่วนสำคัญ เนื่องจาก

ประการแรก หากสถานการณ์ความต้องการในการบริโภคพลังงานของจีนจะยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ย่อมที่จะส่งผลให้จีน มีความจำเป็นต้องดำเนินการในทุกโครงการที่จะมีส่วนช่วยในการรักษาความมั่นคงทางพลังงานของจีน

ประการที่สอง หากสถานการณ์ภัยคุกคามที่ส่งผลต่อเสถียรภาพและความสงบเรียบร้อยของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะ ช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ ย่อมที่จะส่งผลให้จีน มีความจำเป็นที่จะมองหาเส้นทางต่างๆ ที่จะช่วยให้จีนลดการพึ่งพาการขนส่งพลังงานผ่านบริเวณดังกล่าว

สำหรับโครงการความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน ที่จะมีส่วนช่วยในการเข้าถึงแหล่งพลังงาน และการสร้างเสถียรภาพและความสงบเรียบร้อยของเส้นทางการลำเลียงพลังงานของจีน อาทิ

¹⁵¹ China Radio International, จีนกับอาเซียนผลักดันการบุกเบิก ใช้พลังงานใหม่และพลังงานทดแทน [online] Available from: <http://thai.cri.cn/247/2009/11/26/224s164148.htm> [6 กุมภาพันธ์ 2559]

¹⁵² "บริษัทจีนลงทุนโซลาร์ในลาว ช่วยคนบ้านนอกไม่ต้องรอสายไฟเพราะแดดเหลือเฟือ," หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ 35, no. 3084 (2558).

¹⁵³ กองบรรณาธิการ TCII, จีนทุ่มทุนสร้างโรงงานผลิตโซลาร์เซลล์ใหญ่สุดในเวียดนาม [online] Available from: <http://www.tcijthai.com/news/2017/09/asean/6656> [12 มีนาคม 2559]

1. โครงการสร้างแนวท่อก๊าซธรรมชาติในอาเซียน (Trans-ASEAN Gas Pipeline : TAGP)

เป็นการเชื่อมต่อท่อก๊าซที่มีอยู่เดิมแล้วของประเทศสมาชิกอาเซียน ให้เกิดการขนส่งข้ามแดน โดยมีระยะทาง 3,020 กิโลเมตร¹⁵⁴ รวมถึงยังมีการพิจารณาการวางโครงสร้างพื้นฐานในการขนส่งก๊าซในโตรเจนเหลว (LNG) เนื่องจากประเทศสมาชิกหลายประเทศมีการสร้างสถานีก๊าซ LNG

โดยในปัจจุบันอาเซียนได้สร้างกรอบความร่วมมือในระดับทวิภาคีเกี่ยวกับการเชื่อมโยงท่อก๊าซ จำนวน 8 โครงการ อาทิเช่น การเชื่อมโยงท่อก๊าซระหว่างไทยและพม่า อินโดนีเซียกับสิงคโปร์ ทั้งที่เมืองนาตุนาตอนใต้ และตอนใต้ของเกาะสุมาตรา รวมถึงมาเลเซียกับไทย สิงคโปร์กับมาเลเซีย เป็นต้น รวมถึงมีแผนที่จะสร้างเพิ่มอีก 7 แห่ง อาทิเช่น เมือง Duri กับ Melaka ของมาเลเซีย นาตุนาตะวันตกของอินโดนีเซียกับ Duyong ของมาเลเซีย นาตุนาตะวันออกของอินโดนีเซียกับ Erawan ของไทย นาตุนาตะวันออกของอินโดนีเซียกับKertahของมาเลเซีย นาตุนาตะวันออกกับสิงคโปร์ นาตุนาตะวันออกกับซาบาของมาเลเซียและลูซอนของฟิลิปปินส์กับPalawanของมาเลเซีย มาเลเซียกับไทย(JDA-Block B) และ Pauh ของมาเลเซียกับ Arun และ Sumatera ของประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น โดยที่นาตุนาจะเป็นแหล่งก๊าซหลักที่จะช่วยสนับสนุนโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติในอาเซียน¹⁵⁵

สำหรับโครงการสร้างแนวท่อก๊าซธรรมชาติในอาเซียน (Trans-ASEAN Gas Pipeline : TAGP) ในประเด็นการสร้างความมั่นคงทางพลังงานแล้ว ไม่เพียงแต่เป็นช่องทางที่ช่วยให้เงินสามารถลำเลียงก๊าซธรรมชาติที่นำเข้ามาจากภายนอก โดยที่โดยไม่ต้องลำเลียงผ่านช่องแคบมะละกา และทะเลจีนใต้แล้ว แต่ยังเป็นช่องทางในการลำเลียงก๊าซธรรมชาติจากแหล่งพลังงานภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านไปยังด้านใต้ของประเทศทางแถบมณฑลยูนนาน ซึ่งถือเป็นมณฑลที่ยังใช้พลังงานจากก๊าซธรรมชาติน้อยอยู่ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่ก๊าซธรรมชาติที่พบจะอยู่บริเวณนอกชายฝั่งด้านตะวันออกของประเทศ การจะลำเลียงมาถึงก็ต้องลงทุนสร้างท่อส่งก๊าซ ดังนั้นโครงการดังกล่าวไม่เพียงแต่ลดการพึ่งพาการลำเลียงพลังงานผ่านช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ แต่ยังช่วยให้ภาคใต้ของเงินสามารถเข้าถึงก๊าซธรรมชาติ รวมถึงประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนท่อส่งก๊าซอีกด้วย

¹⁵⁴ Benjamin K Sovacool, "Energy Policy and Cooperation in Southeast Asia: The History, Challenges, and Implications of the Trans-Asean Gas Pipeline (Tagp) Network," *Energy Policy* 37, no. 6 (2009).

¹⁵⁵ Peter Roberts, Alex Cull, and Jones Day, "Building the Trans-Asean Gas Pipeline," *Asia Pacific Review* (2003).

2. โครงการความเชื่อมโยงระหว่างกันภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity: MPAC)

ภายใต้แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (MASTER PLAN ON ASEAN CONNECTIVITY) ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดช่องว่างของการพัฒนาที่เลื่อมล้ำของประเทศสมาชิก และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ประเทศสมาชิก โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างกันใน 3 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงระหว่างกันทางกายภาพ การเชื่อมโยงกันทางสถาบัน และการเชื่อมโยงกันระหว่างประชาชน

จาก 3 ประเด็นที่ได้กล่าวมา ประเด็นการเชื่อมโยงทางกายภาพ จะมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน ในฐานะทางเลือกใหม่ๆ เพื่อลดการพึ่งพาการใช้ช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ในการขนส่งพลังงาน

สำหรับโครงการเชื่อมโยงทางกายภาพ ที่จะมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานของจีน อาทิ

1. โครงการ ASEAN Highway Network (AHN)

สำหรับโครงการ ASEAN Highway Network จะเป็นการปรับปรุงคุณภาพของถนน จำนวน 23 เส้นทางที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานระดับ 3 กว่า 5,300 กิโลเมตร ใน 6 ประเทศ อาทิ ลาว พม่า เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย รวมถึงเส้นทางที่ยังเชื่อมต่อไม่สมบูรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในประเทศพม่ากว่า 227 กิโลเมตร ให้ได้มาตรฐานอย่างน้อยระดับ 3 ภายในปี ค.ศ. 2004 และยกระดับให้ได้ตามมาตรฐานชั้น 1 รวมถึงถนนสายรองที่มีการจราจรไม่หนาแน่น ให้ได้มาตรฐานระดับ 2 ภายในปี ค.ศ. 2020¹⁵⁶

2. โครงการทางรถไฟสายสิงคโปร์-คุนหมิง (Singapore-Kunming Rail Link – SKRL)

เป็นโครงการ 1 ใน 8 สาขา ภายใต้กรอบความร่วมมือ ASEAN-Mekong Basin Development Cooperation (AMBDC) โดยเป็นการเชื่อมเส้นทางรถไฟระหว่าง 7 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม กับ ประเทศนอกภูมิภาคอย่างจีนในบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งแนวคิดการสร้างเชื่อมโยง

¹⁵⁶ So Umezaki, "Building the Asean Economic Community: Challenges and Opportunities for Myanmar," *Economic Reforms in Myanmar: Pathways and Prospects*, edited by Hank Lim and Yasuhiro Yamada, BRC Research Report 10 (2012).

เส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์-คุนหมิง เป็นแนวคิดริเริ่มของ ดร.มหาเธร์ บิน มูฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย ในการประชุม The ASEAN Summit ครั้งที่ 5 ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1995¹⁵⁷ ซึ่งได้รับการตอบรับจากประเทศสมาชิกที่เข้าร่วม รวมถึงรัฐบาลจีนโดยทันที

โดยมาเลเซียได้บริจาคเงินเป็นจำนวน 2 ล้านริงกิต ในการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา KL Consult ของมาเลเซีย เพื่อทำการศึกษาเส้นทาง ในเบื้องต้นได้มีการนำเสนอเส้นทางเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟจำนวน 6 เส้นทาง ซึ่งจากผลการประชุมของรัฐมนตรีด้านการขนส่งของอาเซียน (ASEAN Transport Ministers Meeting : ATM) ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 4-5 ตุลาคม ค.ศ.2000 ณ ประเทศบรูไนดารุสซาลาม ที่ประชุมเห็นชอบให้การสนับสนุนโครงสร้างเส้นทางที่เสนอโดยบริษัทที่ปรึกษา KL Consult ของมาเลเซีย และมีการประกาศรับรองในการประชุม The ASEAN Summit ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 5-6 พฤศจิกายน 2544 ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไนดารุสซาลาม โดยเลือกเส้นทางสายสายที่ 1 และเส้นทางบางส่วนจากเส้นทางสายที่ 2 โดยเส้นทางรถไฟจะเริ่มต้นจากสิงคโปร์-กัวลาลัมเปอร์-กรุงเทพฯ-อรัญประเทศ-ปอยเปต-ศรีโสภณ-พนมเปญ-ลือจิมินท์-ฮานอย-Lao Cai-Hekou-และไปสิ้นสุดที่คุนหมิง เป็นระยะทางรวม 5,382 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังรวมทางเชื่อมต่อกับเวียงจันทน์-ท่าแขก-Vung Anh และทางเชื่อมต่อกับกรุงเทพฯ-น้ำตก-ด่านเจดีย์สามองค์-ธัญช้ายัต-ย่างกุ้ง¹⁵⁸ เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟจากสิงคโปร์ไปยังคุนหมิง เนื่องจากมองว่าเป็นเส้นทางที่จะเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟระหว่างประเทศถึง 6 ประเทศในบริเวณลุ่มน้ำโขง รวมทั้งประเทศทางตอนใต้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีก 2 ประเทศ อย่างมาเลเซียและสิงคโปร์ รวมกันทั้งสิ้น 8 ประเทศ อีกทั้งยังเป็นเส้นทางที่ผ่านเมืองหลวงมากที่สุด นอกจากนี้เส้นทางนี้ยังมีช่วงขาดสั้นที่สุด ซึ่งจะช่วยประหยัดงบประมาณในการสร้างรวมทั้งมีผลตอบแทนสูงสุดเมื่อเทียบกับเส้นทางอื่นๆ อีก 6 เส้นทางจากการศึกษาของบริษัทที่ปรึกษา KL Consult โดยมีการประเมินค่าใช้จ่ายในการต่อเติมทั้งสิ้นประมาณ 2.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจะประกอบด้วยการสร้างส่วนที่ ขาดหายไปบนเส้นทางสายที่ 1 เป็นเงิน 1.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (เชื่อมอรัญประเทศกับปอยเปต เชื่อมพนมเปญกับโฮจิมินท์ และเชื่อมเวียงจันทน์กับตอนกลางของเวียดนาม) และการสร้างทางรถไฟสายที่ 2 เชื่อมระหว่างไทยกับพม่า เป็นเงิน 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

¹⁵⁷ Sanchita Basu Das, "Understanding the Mpac," *Enhancing ASEAN's Connectivity* (2013).

¹⁵⁸ Biswa Nath Bhattacharyay, "Infrastructure for Asean Connectivity and Integration," *ASEAN Economic Bulletin* 27, no. 2 (2010).

(จากสถานีน้ำตกในจังหวัดกาญจนบุรี ไปด่านเจดีย์สามองค์ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และการเชื่อมเส้นทางต่อจากนั้นเข้าไปบรรจบกับเส้นทางรถไฟเดิมในพม่าอีก 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)¹⁵⁹

3. โครงการเชื่อมโยงท่าเรือภายในภูมิภาค

นอกเหนือจาก การขนส่งทางบกแล้ว การขนส่งทางทะเลก็เป็นอีกหนึ่งเส้นทางที่น่าสนใจ แม้ว่าจากขีดความสามารถในการขนส่งทางทะเลที่ประเทศสมาชิกอาเซียน นอกเหนือจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย จะยังมีระดับที่ต่ำมาก รวมถึงการเชื่อมโยงทางทะเลในภูมิภาคจะต้องมีเส้นทางเดินเรือที่มีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นอาเซียนจึงได้จัดทำแผนในการเชื่อมโยงโครงข่ายการขนส่งอาเซียน (Tran-ASEAN transport network) โดยกำหนดให้ท่าเรือ 47 แห่งในภูมิภาคเป็นท่าเรือหลัก เพื่อสร้างการเชื่อมโยงในภูมิภาค การขยายตลาดการขนส่งสินค้า และประสิทธิภาพของผู้โดยสารที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะมีประโยชน์ในการพัฒนาขีดความสามารถให้เท่าเทียมกัน¹⁶⁰

สำหรับการเชื่อมโยงเส้นทางขนส่งภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนทั้งในระดับภูมิภาค และอนุภูมิภาค ไม่เพียงแต่เพื่อตอบสนองต่อการขนส่งสินค้าระหว่างกันของจีนกับอาเซียน อันมีส่วนช่วยให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น แต่อีกนัยยะหนึ่งการเชื่อมต่อดังกล่าวยังเป็นช่องทางที่จีนสามารถใช้ในการลำเลียงพลังงานหรือสินค้าที่จีนนำเข้ามาจากบริเวณอื่นได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านช่องแคบมะละกาและทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะการเชื่อมต่อทางบกอย่างรถไฟ รวมถึงทางถนน ในขณะที่การขนส่งทางทะเลเองการเชื่อมต่อดังกล่าว ไม่เพียงแต่เป็นช่องทางให้จีนสามารถที่จะขนส่งพลังงานเข้าสู่ภาคพื้นทวีปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่ทางใต้ของจีน แต่การเชื่อมต่อดังกล่าวยังหมายถึงความปลอดภัยในการลำเลียงพลังงานผ่านทางทะเลที่จะได้รับเนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนเองก็ต้องป้องกันภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นจากการลำเลียงพลังงานระหว่างกันอีกด้วย

¹⁵⁹ ภาพรวมกรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อการพัฒนาภูมิภาค [online] Available, from: <http://www.ryt9.com/s/ryt9/268506> [31 ธันวาคม 2558]

¹⁶⁰ Ibid.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

China Radio International, จีนกับอาเซียนผลักดันการบุกเบิก ใช้พลังงานใหม่และพลังงานทดแทน
[online] Available from: <http://thai.cri.cn/247/2009/11/26/224s164148.htm> [6
กุมภาพันธ์ 2559]

กองบรรณาธิการ ASEAN WATCH. "สำรวจทรัพยากรธรรมชาติอาเซียน ". วารสารจับตาอาเซียน 3,
no. 8 (2557).

กองบรรณาธิการ TCIJ, จีนทุ่มทุนสร้างโรงงานผลิตโซลาร์เซลล์ใหญ่สุดในเวียดนาม [online]
Available from: <http://www.tcijthai.com/news/2017/09/asean/6656> [12 มีนาคม
2559]

กองบรรณาธิการเอเชียไทมส์, จีนสร้างที่มั่นทางนาวินอกประเทศแห่งแรกทีจีบูติ ใกล้ฐานทัพอากาศ
สหรัฐอเมริกา [online] Available from: <http://www.atimes.com> [3 มกราคม 2559]
กับต้นน้ำโม วิทยาการและเทคโนโลยีทางทหาร, สิ่งบอกเหตุว่าจีนอาจจริงในการขยายอิทธิพลทางทะเล
[online] Available from:
https://kapitaennem0.wordpress.com/2013/08/24/plan_supplyship/ [13
มกราคม 2559]

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ถ่านหินจะเป็นพลังงานหลัก พลิกฟื้นอาเซียนไปอีก 2 ทศวรรษ
[online] Available from:
[https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1691:
:article-20161006&catid=49&Itemid=251](https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1691:article-20161006&catid=49&Itemid=251) [8 ธันวาคม พ.ศ. 2559]

คันธิก, กุลนันท์. "สถานการณ์พลังงานโลก : ผลกระทบต่อความมั่นคงด้านพลังงานของจีน."
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

จิระสวัสดิ์, ฐิติพร. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1988-1997.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เจริญศรี, นรุตม์. "ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ". จุลสารความมั่นคงศึกษา
86 (2553).

เจบาเฮง, สุโลมาน, จีนและยุทธศาสตร์การฟื้นฟูเส้นทางสายไหม [online] Available from:
http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1457/
[9 ธันวาคม 2559]

เทพชาตรี, ประภัสสร. "ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ปี ค.ศ. 2011." สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (17-23 มิถุนายน 2554).

"บริษัทเงินลงทุนโซลาร์ในลาว ช่วยคนบ้านนอกไม่ต้องรอสายไฟเพราะแดดเหลือเฟือ." หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ 35, no. 3084 (3-5 กันยายน 2558).

ประชาชาติธุรกิจ, จีนสานฝัน China Dream จีนเจียง-ปากีสถาน ปักหมุดเป้าหมายใหม่ [online]

Available from:

http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1460544758 [9 พฤษภาคม 2559]

ประชาไท, เมื่อจีนตั้งฐานทัพเรือในแอฟริกา-ยุทธศาสตร์ช่วงชิงอิทธิพลทางทะเลและการค้า [online]

Available from: <https://prachatai.com/journal/2015/12/63140> [3 มกราคม 2559]

พงษ์พาณิชย์, เกียรติชัย. อาเซียน-จีน ทั้งปีนเกลียว ทั้งเกี่ยวก้อย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, 2559.

พานิชสาส์น, อักษรศรี, ความมหัศจรรย์จีนปัจจุบัน [online] Available from:

<http://www.vijaichina.com/sites/default/files/PDF%20%E0%B8%A1%E0%B8%A2%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B9%8C%E0%B8%88%E0%B8%B5%E0%B8%99%20by%20Dr.Aksornsri.pdf> [9 March 2016]

———, เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐกิจประเทศในเอเชีย บทที่8 อุตสาหกรรมพลังงานจีน [online] Available from:

http://www.econ.tu.ac.th/oldweb/doc/course/EC/EC362/lecture/EC_362-08.pdf [7 เมษายน 2559]

ภาพรวมกรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อการพัฒนากลุ่มน้ำโขง [online] Available, from:

<http://www.ryt9.com/s/ryt9/268506> [31 ธันวาคม 2558]

มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, บทสรุปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ฟรานซิส ฟูกูยามา: The End of History and the Last Man [online] Available from:

<http://v1.midnightuniv.org/midnight2544/newpage6.html> [20 June 2017]

มานะรังสรรค์, สมภพ, ความเปลี่ยนแปลงฐานประชากรของจีน [online] Available from:

<http://www.cpall.co.th/Blog/Detail/Sompop/ความเปลี่ยนแปลงฐานประชากรในจีน.html> [30 สิงหาคม 2554]

———. จีน : ยุคเศรษฐกิจร้อนแรง และภัยคุกคามจากฟองสบู่ กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจิตรทัศน์, 2547.

- , ยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของจีน [online] Available from:
<http://www.cpall.co.th/Blog/Detail/Sompop/ยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของจีน.html>
 [29 สิงหาคม 2555]
- . ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนในปัจจุบัน, จีน...ในกระแสการเปลี่ยนแปลง
 กรุงเทพมหานคร: หจก. เอมี เทรดดิง, 2545.
- รัตนมงคลมาศ, อภิญา. กระบวนการพัฒนาและยุทธศาสตร์ทางเลือกสาธารณะ หน่วยที่ 7
 ยุทธศาสตร์การพัฒนาของสาธารณรัฐประชาชนจีน. นนทบุรี: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550.
- วงศ์สุรวุฒน์, โกวิท. ภูมิรัฐศาสตร์(Geopolitics) นครปฐม: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรม
 การเกษตรแห่งชาติ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตกำแพงแสน 2545.
- ศิริไกร, สุรัชย์. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียน ในยุคสังคมนิยมทันสมัยภายใต้
 อิทธิพลของ เต็ง เสี่ยวผิง (1978-ปัจจุบัน). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์, 2537.
- สายจันทร์, โกสุมภ์. อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ. "ทะเลจีนใต้ และหมู่เกาะสแปรทลีย์ ขนวนแห่งความ
 ขัดแย้งด้านสิทธิครอบครอง." วารสารนโยบายพลังงานแห่งชาติ 51 (มกราคม-มีนาคม
 2544).
- หุ่ยตระกูล, พงศ์. "ปัญหาหมอกควันกับภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 ตะวันออกเฉียงใต้." ภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ – เพื่อใคร เพื่ออะไร: พหุคำตอบต่อแรงกดดันของกระแสโลกาภิวัตน์
 (2558).
- หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ออนไลน์, เรือน้ำมัน ขุมทรัพย์โจรสลัดมะละกาม [online] Available from:
<http://www.komchadluek.net/news/detail/185862> [13 ธันวาคม พ.ศ. 2558]
- หน้าแรกMCOT.net, จีนทำข้อตกลงเงินกู้และพลังงานกับเวเนซุเอลามูลค่า 36,000 ล้านดอลลาร์
 [online] Available from:
<http://www.mcot.net/site/content?id=4ff670dd0b01dabf3c00110b> [16 ธันวาคม
 2559]
- หน้าแรกผู้จัดการออนไลน์, ซัมมิ่งกรเน้น การทูตพลังงาน ผูกมิตรนานาชาติ [online] Available
 from:

<http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9490000022709> [8
กุมภาพันธ์ 2559]

อเนก เหล่าธรรมทัศน์, and ศิวพล ละอองสกุล. จีนมุ่งลงใต้ อินเดียมุ่งตะวันออก อาเซียนตอนบนใน
ยุคบูรพาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: มาตาการพิมพ์, 2556.

อารยธรรมจีน : สมัยสาธารณรัฐประชาชนจีน [online] Available, from: 202.143.128.82/.../
อารยธรรมจีนสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยสาธารณรัฐ [16 สิงหาคม 2558]

อารีธรรมศิริกุล, สรินณา, กะเทาะเปลือกอาเซียน : ปัญหาเชิงสถาบัน จุดอ่อนอาเซียนในการแก้ไข
ปัญหาทะเลจีนใต้ [online] Available from:

[http://www.siamintelligence.com/structure-problems-in-asean-in-case-of-
dispute-on-south-china-sea.html](http://www.siamintelligence.com/structure-problems-in-asean-in-case-of-dispute-on-south-china-sea.html) [22 สิงหาคม 2557]

ภาษาอังกฤษ

Acharya, Amitav. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: Asean and
the Problem of Regional Order*. Routledge, 2014.

Adam Rose, and Chen Aizhu, Amid Global Price Rout, China Crude Oil Imports Hit
Record [online] Available from: [http://www.reuters.com/article/us-china-
economy-trade-crude-idUSKCN0UR0DU20160113](http://www.reuters.com/article/us-china-economy-trade-crude-idUSKCN0UR0DU20160113) [26 June 2016]

Admm-Plus - Asean Defence Minister's Meeting (Admm), [online] Available, from:
<https://admm.asean.org/> [24 March 2016]

Anyue Gas Field [online] Available, from: http://wikivisually.com/wiki/Anyue_gas_field
[13 September 2016]

Bhattacharyay, Biswa Nath. "Infrastructure for Asean Connectivity and Integration."
ASEAN Economic Bulletin 27, no. 2 (2010): 200-20.

British Petroleum, Bp Statistical Review of World Energy 2015 [online] Available from:
[http://www.bp.com/en/global/corporate/about-bp/energy-
economics/statistical-review-of-world-energy.html](http://www.bp.com/en/global/corporate/about-bp/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html) [23 September 2016]

———, Vietnam Coal Production in 2015 [online] Available from:
[http://tools.bp.com/energy-charting-
tool.aspx#/st/coal/dt/production/unit/MT/country/VN/view/map/](http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/coal/dt/production/unit/MT/country/VN/view/map/) [23
September 2016]

- , Vietnam Natural Gas Production in 2015 [online] Available from:
http://tools.bp.com/energy-charting-tool.aspx#/st/natural_gas/dt/production/unit/BCM/country/VN/view/map/
 [23 September 2016]
- Changbei Gas Fields [online] Available, from: <http://www.hydrocarbons-technology.com/projects/changbei-tight-gas-project/> [13 September 2016]
- Chao, Peng, Yuanba Gas Field Plans to Go into Full Production [online] Available from: http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-08/20/content_21660106.htm [15 August 2016]
- Cheng, Lei, Tian-Lei Qiu, Xia Li, Wei-Dong Wang, Yu Deng, Xiao-Bo Yin, and Hui Zhang. "Isolation and Characterization of Methanoculleus Receptaculi Sp. Nov. From Shengli Oil Field, China." *FEMS microbiology letters* 285, no. 1 (2008): 65-71.
- China National Petroleum Corporation (CNPC), Laiohe Oil Province [online] Available from:
<http://www.cnpc.com.cn/en/operatediol/201405/36c9dec2c7ed4913b4ab7af6be652261.shtml> [15 December 2016]
- , Qinghai Oil Province [online] Available from:
<http://www.cnpc.com.cn/en/operatediol/201405/c944e58b7aad49e591297b2a5b1fa7bc.shtml> [15 December 2016]
- , Tarim Oil & Gas Province [online] Available from:
<http://www.cnpc.com.cn/en/operatediol/201405/ee249b3153bb4b0dadcd497cd0f961439.shtml> [16 October 2016]
- Chinese Population Clock, Chinese Populations (Live) [online] Available from:
<http://www.worldmeters.info/world-population/china-population/> [15 March 2015]
- Chow, Gregory C. *China's Economic Transformation*. Hoboken: Wiley-Blackwell, 2015.
- Chuandongbei Project [online] Available, from: <http://www.hydrocarbons-technology.com/projects/chuandongbei-project-sichuan-basin/> [19 November 2016]

- Daiss, Tim, Why the South China Sea Has More Oil Than You Think [online] Available from: <http://www.forbes.com/sites/timdaiss/2016/05/225/why-the-south-china-sea-has-more-oil-than-you-think.htm> [29 October 2016]
- Das, Sanchita Basu. "Understanding the Mpac." *Enhancing ASEAN's Connectivity* (2013): 3-8.
- Energykeyfact, Vietnam Oil and Gas Country Review [online] Available from: <http://www.energykeyfacts.com/sites/energykeyfacts.com/files/Vietnam.pdf> [16 December 2016]
- Eng, Kuah Khun. "Negotiating Central, Provincial, and County Policies: Border Trading in South China." In *Where China Meets Southeast Asia*, 72-97: Springer, 2000.
- Fukuyama, Francis. *The End of History and the Last Man*. Simon and Schuster, 2006.
- Giljum, Joseph P. "The Future of China's Energy Security." *The Journal of International Policy Solutions* 11 (2009): 12-24.
- Guoqiang, Li. "China Sea Oil and Gas Resources." *China Institute of International Studies* (2015): 2015-05.
- Hao, Fang, Xinhuai Zhou, Yangming Zhu, Xiaohuan Bao, and Yuanyuan Yang. "Charging of the Neogene Penglai 19-3 Field, Bohai Bay Basin, China: Oil Accumulation in a Young Trap in an Active Fault Zone." *AAPG bulletin* 93, no. 2 (2009): 155-79.
- Hayton, Bill. *The South China Sea: The Struggle for Power in Asia*. Yale University Press, 2014.
- Ho, Joshua. "Combating Piracy and Armed Robbery in Asia: The Reacap Information Sharing Centre (Isc)." *Marine Policy* 33, no. 2 (2009): 432-34.
- Hong, Zhao. "Energy Security Concerns of China and Asean: Trigger for Conflict or Cooperation in the South China Sea?". *Asia Europe Journal* 8, no. 3 (2010): 413-26.
- Hua, Yang, Liu Xinshe, and Meng Peilong. "New Development in Natural Gas Exploration of the Sulige Gas Fields." *Natural Gas Industry* 31, no. 2 (2011): 1-8.
- International Energy Agency (IEA), Southeast Asia Energy Outlook 2015 [online] Available from:

https://www.iea.org/publications/freepublications/.../WEO2015_SouthEastAsia.pdf [23 November 2016]

International Institute for Sustainable Development, Coal and Renewable in China [online] Available from:

<https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/subsidies-coal-production-in-china.pdf> [15 October 2016]

Karamay Oil Field [online] Available, from:

https://en.wikipedia.org/wiki/Karamay_oil_field [26 December 2016]

Kexie, Wang, Dong Qingde, and Wang Ailian. "Xu Jiqing and Zhang Guansheng (Institute of Underwell-Trap Technology, Jilin Oil Field); Theoretical Analysis of Sound Field Radiated in Cylindrical Double Layer Quasi Elastical Media—a Theoretical Study of Acoustic Logging Method (I) [J]." *Journal of Jilin University* 2 (1979).

Launch of Eyes in the Sky (Eis) Initiative - Mindef, [online] Available, from:

https://www.mindef.gov.sg/imindef/press_room/official_releases/nr/2005/sep/13sep05_nr.html [5 October 2016]

Lim, Tai-Wei. *Oil and Gas in China: The New Energy Superpower's Relations with Its Region*. Vol. 21, Singapore: World Scientific, 2010.

Luft, Gal. "Strategic Implications of Chinese Energy Policy,." *The American Interest* 10, no. 4 (2015): 67-73.

Ma, Yongsheng, Xusheng Guo, Tonglou Guo, Rui Huang, Xunyu Cai, and Guoxiong Li.

"The Puguang Gas Field: New Giant Discovery in the Mature Sichuan Basin, Southwest China." *AAPG bulletin* 91, no. 5 (2007): 627-43.

Mead, Walter Russell. "The Return of Geopolitics: The Revenge of the Revisionist Powers." *Foreign Aff.* 93 (2014): 69.

National University of Singapore (NUS), 1997 Regional Haze Action Plan: Centre for International Law [online] Available from:

<https://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/1997%20Regional%20Haze%20Action%20Plan-pdf> [6 June 2016]

OPEC, Annual Statistical Bulletin 2016 [online] Available from:

http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm [2 December 2016]

- Perlez, Jane, Beijing Rejects South China Sea Case Ahead of July 12 Ruling [online]
Available from: <https://www.nytimes.com/2016/07/01/world/asia/south-china-sea-philippines-hague.html> [11 July 2016]
- Poulin, Andrew, Going Blue: The Transformation of China's Navy [online] Available
from: <http://thediplomat.com/2016/04/going-blue-the-transformation-of-chinas-navy/> [22 December 2016]
- Qi, Pan. "Opening the Southwest: An Expert Opinion." *Beijing Review* 28, no. 35 (1985):
22-23.
- Qimao, Chen. "War and Peace: A Reappraisal." *China & The World*, no. 8 (1987): 24-43.
- Roberts, Peter, Alex Cull, and Jones Day. "Building the Trans-Asean Gas Pipeline." *Asia
Pacific Review* (2003): 15-20.
- Siam Intelligence, Pan Asianism ตอนที่ 1: ยุทธศาสตร์นำน้ำทะเลลึกของจีน [online]
Available from: <http://www.siamintelligence.com/pan-asianism-1-chinas-blue-water-navy-strategy/> [23 ธันวาคม 2559]
- Sjolin, Sara, Forget Somalia – This Is the New Sea Piracy Hot Spot [online] Available
from: <http://www.marketwatch.com/story/forget-somalia-this-the-new-sea-piracy-hot-spot-2015-10-07> [11 November 2015]
- SKKMigas, Crude Oil Production & Exploration 2016 Update Indonesia [online]
Available from: <http://www.indonesia-investments.com/news/todays-headlines/crude-oil-production-exploration-2016-update-indonesia/item6979?>
[14 July 2016]
- Sovacool, Benjamin K. "Energy Policy and Cooperation in Southeast Asia: The History,
Challenges, and Implications of the Trans-Asean Gas Pipeline (Tagp) Network."
Energy Policy 37, no. 6 (2009): 2356-67.
- Sovacool, Benjamin K, and Vu Minh Khuong. "Energy Security and Competition in Asia:
Challenges and Prospects for China and Southeast Asia." *ASEAN Industries and
the Challenge from China* (2011): 210-29.
- The ASEAN Secretariat, Asean Agreement on Transboundary Haze Pollution [online]
Available from: <http://haze.asean.org/asean-agreement-on-transboundary-haze-pollution/> [22 November 2016]

- , Regional Haze Action Plan [online] Available from:
<https://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/1997%20Regional%20Haze%20Action%20Plan-pdf.pdf> [15 September 2016]
- The Permanent Court of Arbitration, The South China Sea Arbitration (the Republic of Philippines V. The People's Republic of China) [online] Available from:
<https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Press-Release-No-11-English.pdf> [19 June 2017]
- The UYGHUR AMERICAN ASSOCIATION, Tarim Oil Field [online] Available from:
<https://uyghuramerican.org/article/tarim-oilfield.html> [16 October 2016]
- The World Bank, China Gdp Growth between 1980-1988 [online] Available from:
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries?page=5.html> [5 March 2015]
- Tianjie, Ma, China Outdid Itself Again in Setting 2020 Low-Carbon Targets [online] Available from: <http://www.chinadialogue.net/blog/9113-All-eyes-on-China-s-13th-Five-Year-Plan-for-energy/en> [24 January 2017]
- U.S. Energy Information Administration (EIA), Brunei Energy Analysis [online] Available from: <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=BRN.htm> [25 March 2016]
- , Burma (Myanmar) Energy Analysis [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=MMR.htm> [16 July 2016]
- , China Energy Analysis [online] Available from:
<http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=ch.html> [15 March 2016]
- , China International Analysis – U.S. Energy Information Administration [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=CHN.htm> [19 May 2016]
- , Indonesia Energy Analysis [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=IDN.htm> [16 January 2016]

- , Malaysia Energy Analysis [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=MLS.htm> [16 January 2016]
- , Philippines Energy Analysis [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=PHL.htm> [12 January 2014]
- , South China Sea Energy Analysis [online] Available from:
<http://www.eia.gov/countries/regions-topics.cfm?fips=scs.html> [15 March 2015]
- , Thailand Energy Analysis [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=THA.htm> [9 June 2016]
- , Vietnam Energy Analysis [online] Available from:
<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=VNM.htm> [8 June 2016]
- Umezaki, So. "Building the Asean Economic Community: Challenges and Opportunities for Myanmar." *Economic Reforms in Myanmar: Pathways and Prospects*, edited by Hank Lim and Yasuhiro Yamada, BRC Research Report 10 (2012): 26-30.
- Vagg, Xander, Resources in the South China Sea [online] Available from:
<http://www.americansecurityproject.org/resources-in-the-south-china-sea.htm>
 [8 October 2016]
- Wong, Edward. "Chinese Military Seeks to Extend Its Naval Power." *New York Times* 23 (2010): 3.
- WoodMackenzie, Daqing Oil Fields [online] Available from:
<https://www.woodmac.com/reports/upstream-oil-and-gas-daqing-oil-fields-4672671> [15 December 2016]
- , Liaohe Oil Field [online] Available from:
<https://www.woodmac.com/reports/upstream-oil-and-gas-liaohe-oil-fields-14329477> [18 January 2017]
- World by Map, Natural Gas Reserves [online] Available from:
<http://world.bymap.org/NaturalGasReserves.html> [3 June 2016]

Worldometer, China Population (Live) [online] Available from:

<http://www.worldometers.info/world-population/china-population/> [10 February 2017]

Wu, K, and CR O'Kray. "The Implications and Impacts of China's Oil Demand on the Asia Pacific." *Energy perspectives on Singapore and the region. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore* (2007): 132-41.

Yan, Lian. "The Cpc's Relations with Other Parties." *Beijing Review* 27 (1986): 21-4.

Zhang, Xuegang. "China's Energy Corridors in Southeast Asia." *China Brief* 8, no. 3 (2008).

Zhao, S. S. "China's Global Search for Energy Security: Cooperation and Competition in Asia-Pacific." [In English]. *Journal of Contemporary China* 17, no. 55 (2008): 207-27.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายรัชพงศ์ เกษะสุด เกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556

